

Gere István

Szelidek és vadak

SZÉPÍRÁS KIADÓ

GERE ISTVÁN

SZELÍDEK ÉS VADAK

**Felsőmagyarország Kiadó,
Szépírás Kiadó
Miskolc, Szolnok 2006**

ISBN 963 8638 66 4

A mű elektronikus változatára a Creative Commons - Attribution-NonCommercial-NoDerivs (Jelöld meg!-Ne add el!-Ne változtasd!) licenc feltételei érvényesek: a művet a felhasználó másolhatja, többszörözheti, amennyiben feltünteti a szerző nevét és a mű címét, de nem módosíthatja, nem dolgozhatja át és kereskedelmi célra sem használhatja fel. A műre vonatkozó felhasználási feltételek részletes szövege az alábbi címen tekinthető meg: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/deed.hu>

TARTALOM

1. MEGLEPETÉS (Tárcanovellák)

Meglepetés
Az öngyilkos
A mustár
Bádogkenyér
Napfényes parketta
Betörő!
A rejtelmes Tibet
Döggút
Sebtoilette
Thermo
Üvegcsillár
Berta
Osztálytalálkozó
Vamos a la playa
Az angyalok söre
Ferde mennyország
Találkozunk 2000-ben
Karácsony a „Módi Center”-ben
Gyilkosság a házban
Üzenet
Azt ígérted, jó lesz
Az óbudai lábosgyár ostroma
A vargák és a tejgyár
Két hiányzó pofon

2. KÉTEGYHÁZA, TE SZÉP (publicisztikák)

Kétegyháza, te szép
Valpolicella
Az epitheton ornans színeváltozásai a Golyógömbölyítő Vállalat életében
Az előkerült Hemingway
Szaodat nem válaszol
Caniculares dies
Újra itthon

3. BORÁROS TÉR, ÉJJEL HÁROM (életképek)

Boráros tér
Üss!
„A főváros dajkája”
Díjkiosztás
Kocsmák népe
Szevasz, öreg
Az első házkutatás
Próbavásárlás
Lakás öt és félért
Szelídek és vadak

1. MEGLEPETÉS

(Tárcanovellák)

MEGLEPETÉS

Ne gondoljuk, hogy pár téglát szerezni gyerekjáték. Egy teherautóra valót minden bizonnyal játszva meg lehet rendelni – fehéren is, feketén is –, de egy vagy két darabot szerezni módfelett fáradságos. Bár tisztában vagyok vele, hogy Magyarországon kétféle ház létezik: az egyik, amelyhez lopták a cementet, és a másik, amelyből kilopták, ez mégsem könnyíti meg a helyzetemet, mert elveimmel ellenkezik, hogy hasonló módon tegyek szert akár a legcsekélyebb értékű holmira. Ne tartsanak bigottnak, de én még a társadalom által elnézően kezelt élelmiszer- vagy könyvlopást is elítélem, bár készséggel bevallom, hogy igazából soha életemben nem éheztem, s amennyit mostanában eszem, már bizonyosan nem is fogok, de például máig hiányzik könyvtáramból néhány olyan nehezen megszerezhető darab, mint a Kurt Moreck „Korunk erkölcsi” című, remekül illusztrált könyve (több Van Dongen, Labocetta, Pascini!), amelynek eltűntét egy születésnap után kellett szomorúan tudomásul vennem. Mivel nem csak családi körből voltak jelen, teljesen tanácstalanul álltam, s az a cinizmus, hogy éppen egy morálról konverzálo művet tulajdonítottak el, mélyen megdöbbenett. Ugyan – ha az ember belegondol – éppen ebben a tárgykörben szorulhat az illető némi fejtágításra, s ha a kötetet rögtön el nem adta, talán épülésére szolgált, amit benne olvasott.

Mondhatnák, céloknak éppúgy megfelelne akármilyen kődarab vagy nagyobb kavics, csakhogy körülaszfaltozott városi natúránkban ilyesmit lelteni ritka; egy szép nagy dunai kavics lassan olyan érték, mint valamely, művészi kezek által formált műalkotás, és én láttam már lakást, amelyet ezzel dekoráltak, még hozzá szerencsés ízléssel. De nekem téglára kell.

A téglára egyrészt szabályos formájú és ezáltal könnyen csomagolható, másrészt a súlya éppen megfelelő. Az sem elhanyagolható szempont, hogy önmagában majdnem értéktelen, hacsak nem az ágy lábát helyettesíti vele valaki. Ebben a központi fűtéses jó világban végleg kiment a divatból az ágyikóba dugott előmelegített téglára. Forró téglát utoljára Andrzej Wajda egyik filmjében láttam, ahol szintén erkölcsnemesítő céllal adták egy túlbuzgó sztáhanovista kőműves kezébe.

Sors bona, nihil aliud. Ha magadat nem kíméled, s nem csak siránkozol a világ állapotján, de önzetlenül fáradozol is a jobbításban, a sors is megsegít. A szomszéd kettéválasztja a szobát, amit még az államosítás után választottak le az enyémből, és a körfolyosón – láss csodát! – tegnap reggel feltűnt egy nagy rakás téglára. A szomszéd bájos ember, készséggel átengedett négy darabot – becsületére legyen mondván, nem fogadta el a felajánlott pénzt sem –, bár kötve hiszem, hogy bevette volna a melegtégla-mesémet. Sebaj. Nemcsak szereztem két téglát, de még tartalékot is. A színük ugyan kissé sápadt, afféle bugyirózsaszín; nem hajaz igazán a szégyentől piruló arc vörös színére, de ne legyünk telhetetlenek. Téglánk már van.

Most áldom igazán a kezét szegény, boldogult feleségemnek, hogy a használt karácsonyi és húsvéti csomagolópapírokat oly becsületesen és takarékosan elraktározta.

Egy komoly, bordó színűt választok, s egy világoskékűt, mintásat, amelyen jókedvű mikulások táncikálnak karöltve. Ügyel-bajjal, de végül is csinosan beöltöztetek két téglát; helyre

kis masnit is kötözök reá, az előre megírt cédulácskát belülre rakom, így biztosan nagyobb lesz az öröm.

Négy óra körül szoktam lemenni kávézni, de nincs lelkerőm kivárni a délutánt. Kabátot veszek, kalapot, erős, új reklámszatyromat áldozom fel, amikor ügyesen elhelyezem benne a csomagokat. Dög nehéz, amikor megemelem. Lehet, hogy sajátos misszióm közepette ér majd a vég, de hát ezt a feladatot nem szívesen bízám másra. Ennyi élvezet nekem is jár.

Az aluljáróban, a presszó előtt még kinn vannak a napernyős asztalok és kerti székek, bár kezd hűvös idő járni.

Jóleső izgalommal közelítem meg a törzsasztalomat, integetek a pincérlánynak, aki mosolyogva visszaint, s már készíti is a kávé meg a kis szódát.

Az asztaloknál nem ül senki, de nem baj. Van időm. A mellettem lévő széken ráérősen virít a cigarettareklámos szatyor és benne az én kis meglepetésem. A presszóból kihallatszik a rádiózene, és rám ügyet sem vet senki, az emberek rohannak az aluljárón át, mint az eszementek. Kortyolok a kávéból, iszom rá egy kis szódát, és elragom a benne úszkáló vékony citromszeletet, aztán amikor az egyik asztalhoz letelepszik egy roma pár, felkelek és átsétálok a felüljáró melletti újságos standhoz. Nézegetem a lapokat, s közben vissza-visszasandítok a szatyromra. Semmi. Az újságos gyanakodva méreget, lehet azt hiszi, hogy potyára olvasgatok, így hát végül bosszúsan leteszem a lapot. Éppen indulnék vissza, amikor a buszmegállóból leözönlő tömegből kiválik egy jól öltözött férfi (velúr zakó, szövetnadrág), és ügyes kis oldallépéssel fölkapja a szatyromat. A súly kissé meglepi, s a csomag a sípcsontjához csapódik, de ha bicegve is, sebesen folytatja útját a lépcső felé.

Ó! Érik meglepetések az embert.

Tőlem telhető tempóban utána sietek, de mire felküzdöm magam a lépcsőn, már messze jár, szinte rohan azzal a nehéz csomaggal. Még látom, hogy befordul a sarkon.

Meg fog izzadni szegény – gondolom magamban, miközben visszasétálok a maradék fél csésze kávéhoz. Talán mégse a tízparancsolatra kellett volna hivatkoznom az ajándék-kártyán, hiszen lehet, hogy nem is ismeri, s igazán nem várhatom el, hogy utánajárjon, mire is célzok. Csak annyit kellett volna írni: „Lopni nem szép. A Fekete Kéz”.

Azt hiszem, holnap a pályaudvarra megyek ki.

AZ ÖNGYILKOS

Éjfél körül járt az idő; a kihalt utcák rideg lámpafényében gyéren szállingózott a hó.

A tejesautó farral a közért raktárajtajára tolatott, s mire Apuka, az öreg árukihordó kikászálódott a fülkéből, a gépkocsivezető már fönn rendezkedett a platón. Fiatal srác volt, izmos, atlétikus, és a hideg idő ellenére is csak vékony dzseki és egy lyukacsos trikó fedte kisportolt felsőtestét.

– Sorold, fater! – intett az öregnek.

Apukának már az apja is tejes volt, még lovaskocsival hordta ki a finomságokat az OMTK-tól. Ott is halt meg, a rámpán, munka közben, amikor az ostrom alatt szétbombázták a telepet.

Az öreg feltette a szemüvegét, és az orrához emelte a papírt. Ez volt a legnagyobb vevőjük, hosszú, kétoldalas számlával.

– Húsz láda literes, kettő feles, egy zsíros – olvasta.

– Végül is mi lett a kutyával? – kérdezte a sofőr, miközben kilökdöste a teherautó végébe a kért anyagot.

– Hagyd el! – legyintett az öreg. – Három rongyba került, hogy az állatorvos kispulnizza a seggéből a karácsonyi díszítószalagot. Az ajándécsomagoláshoz vette az asszony – marha precíz az ilyesmiben –, az a kerge jószág meg becsókolta az egészet, kiadni meg persze nem tudta; egy ötcentis darab lógott ki a fenekéből, amikor észrevettem.

– Mért nem akasztottad föl vele a karácsonyfára? – nevetett a sofőr.

– Ha annyi eszem lenne, mint neked.

– Hát, a kutyádnak sincs több, mint a gazdájának.

– Inkább figyelj oda, hogy mit adsz, te fíngelme. A felesből kell kettő.

– Úgy adtam, ahogy mondtad – rázta a fejét a gépkocsivezető, de nem volt idejük folytatni a vitát, mert a teherautó hirtelen elindult. Apuka elképedten nézte olvasószemüvege fölött az elguruló kocsit. A sofőr térdre esett a platón, de aztán visszanyerte lélekjelenlétét; leugrott az útestre, és előrerohant a vezetőfülkéig. Fölpattant a lépcsőre és kirántotta az ajtót.

A kormánynál egy sovány, kopasz kis ember ült kopott, nyári zakóban, és vörös arcán könnyek folytak lefelé.

– Állítsd meg! – kiáltott rá a sofőr.

– Nem tudom – dűnnyögte a kopasz ember, és öklével könnycseppeket sodort le az orra hegyéről.

A sofőr két kézzel arrébb lökte a nyeszlett kis embert, aki ellenállás nélkül dőlt át a motorháztetőre, aztán fékezett, de már későn. A nehéz autó benyomta a játszótér kerítését. hallani lehetett, hogy a platón összeborul a rakomány.

Apuka most ért oda. Erősen lihegett.

– Elfelejtetted befékezni, te tökfejű? – kérdezte izgatottan. Aztán meglátta a kopasz embert. – Ez meg ki a fene?

– Fittipaldi személyesen.

A kis ember a motorháztetőre bukva horkolt.

– Cseszd meg, ez elaludt – rázta meg a sofőr.

– Szedd ki a kocsiból – türelmetlenkedett Apuka. – Mondtam, hogy csináltasd meg a másik ajtót. Ha karambolozunk, ki se tudok szállni.

– Ha neki kell menni valaminek, akkor úgys a te oldaladdal csinálom, s aztán már nem mész sehová.

A sofőr kezdett begurulni. Mellénél fogva felcibálta a kis embert, és lekent neki két ébresztő fülest.

– Menjünk tovább – ébredt meg az.

– Aztán hová parancsolja? – érdeklődött a sofőr.

– Rezeda 11.

– Be van nyomva? – kérdezte mögülük Apuka.

– Ez? – köpött egyet a sofőr. – Olyan a szeme színe, mint a sovány tejfölé.

Leereszkedett a lépcsőn, maga után vonszolta a kopasz emberkét, aztán a hátán vitte az első játszótéri padig, az pedig ott – csodák csodája – ülve maradt, és törölgetni kezdte arcáról a hópelyheket.

– Esik a ... esik a hó ... – motyogta.

– Vigyük be a jardra – unta el a dolgot Apuka.

– Én innen nem mozdulok. Jegyzőkönyv kell. Úgys mindjárt itt lesznek a kakaójukért – intette le a sofőr, és igaza lett. Az autóbusz-végállomás felől már közeledett is egy rendőrautó. Megállt mellettük és két fiatal zsaru szállt ki belőle. Az egyik előrement, megnézte a benyomódott kerítést, a másik a rakodótérbe kukkantott be, ahonnan szelíden csordogált a tej a lucskos járdára, aztán – kezében egy doboz kakaóval – csatlakozott a többiekhez.

– Ne a pofádat tömjed, Franci. Először intézkedjél – szólt rá Apuka. – Ez a hülye el akarta kötni az autónkat.

– Már megint? – nevetett a zsaru. – Szevasz Józsi – intett oda a kopasznak. – Múltkor komolyabb járgányt választott: egy darus kocsit próbált belevezetni a Dunába. Ilyenkor folyton öngyilkolná magát.

– Bele akartál hajtani a kocsival a Dunába? – nézett a kopasz emberre döbbenten a sofőr.

– Meg akarok halni – mondta az határozottan.

– De én nem, te igen hülye – lökte mellbe a sofőr.

– Nyugi, ezt majd mi elintézzük – húzta el a zsaru, és az öngyilkosjelölt kezébe nyomta a kakaódobozt. – Csak írástok össze a sérült árut a kocsin, Józsi meg majd aláírja a jegyzőkönyvet. Igaz, haver?

– Legközelebb az ereidet vágd fel, te majom, ne a mások bőrével szórakozz! – lovalta bele magát a sofőr.

– Abban nincs semmi méltóság – mondta a kopasz ember.

– Gyere már, mert délre se végzünk! – rángatta el Apuka a gépkocsivezetőt. Felmásztak a raktérbe.

Nemsokára újabb rendőrautó érkezett, s amikor Apuka a lajstrommal kilépett a kocsí végébe, azt látta reflektorok erős fényében, hogy az egyre sűrűbben hulló hó lassan megtelepszik a játszótér fái és padjain, a kocsik tetején, sőt a csatakos járdán is. Távolsabb az utca üres és csendes volt, mintha nem is történt volna semmi. Talán idén végre fehér karácsonyunk lesz – gondolta az öreg.

A MUSTÁR

Az ilyen helyen nem ritka a pökhendi, nagyképű főnök, a törtető, se istent, se embert nem néző krakéler, vagyishát bunkó, de talán szerencsém lesz – gondolta Zéthényi, miközben a fürdőszoba tükre előtt borotválkozott –, s ha netán ilyesvalakit fognék is ki, azért az is elképzelhető, hogy az illető ebben a korai időpontban még jó hangulatban lesz; na jó, nem kell, hogy a nyakamba ugorjon, csak éppen ne eméssze szerelmi bánat, ne rosszkodjon a vesekőve, egyszerűen csak legyen derűs, mint az Adria egy napfényes reggelen; nem kívánok én sokat: nem olyan ritka a jókedvű ember még manapság sem, amikor pedig nagyon tornyosulnak a tornyok. Félreértés ne essék, nem pályázom én semmiféle meg nem szolgált jóindulatra, méltányosságra, szociális megfontolásra. Ördögöt. Döntsenek mellettem a tények.

Beleállt a kádba, hosszasan csutakolta magát a hátkefével, és végül, rövid megfontolás után megmosta a haját is. A felesége kókuszillatú, drága samponját használta.

Üdék és frissek leszünk, mint az őszibarack, ezen nem múlhat a győzelem – nézett aggodalmasan a tükörbe, miközben haját szárította.

Mosolyogni!

Még szerencse, hogy Anna már elment dolgozni, különben most vég nélkül hallgathatná, hogy így csináld, úgy csináld, légy rámenős, ne hagyd magad lerázni: ritorna vincitur. Na, az az idő remélhetőleg elmúlt már, amikor mindenkire rá kellett borítani az asztalt, javítsatok ki, ha nincs igazam, az az idő már csakugyan passzé. Más, más divatok járnak. A kissámlit kötik a talpuk alá a csajok, tisztára ortopéd a kinézetük, mégse hallik egy pisszenés se, nem baj, jó, mindegy, annál kontrasztosabb a jó megjelenés, simulékony, udvarias modor, egyenletes lélegzet, sugárzó tekintet, biztonságos tampon. Fél siker. Én a tárgyalás teljes ideje alatt behúзва tudom tartani a hasam – senki meg nem mondaná, hogy van rajtam egy kis felesleg –, szabatosan fogalmazok, és nem kapom fel a vizet; a mosolyom kipróbált, nem gúnyos, nem is lekicsinylő, egyszerűen csak derűs, mint a nyári rét; nem lihegem túl a dolgokat, tudok higgadt maradni bármiféle helytelen megjegyzés, netán goromba gyanúsítás hangozzék is el a túloldalról, semmiféle inzultus nem hoz ki a sodromból – szép is lenne –; ugyanakkor bár komolyan veszem feladatomat, mégis úgy oldom meg, hogy nem gyöngyözik a homlokom, nem izzadok rá az előttem futó hátára; a győzelem számomra nem létkérdés, de családi és nemzeti hagyományaink által rám rótt, mégis testre szabott erkölcsi-lelki kötelezettség.

Na, és ha nem sikerül? – tette fel magának a kérdést, miközben a nyakkendők közül válogatott. Mert ezzel is számolni kell. Ha egyszerűen elodázzák vagy áthárítják a döntést? Ha kerek pereg elutasítanak? Mert ez se lehetetlen. Bizony ... Nos, én akkor is tudni fogom, hogy mi a követendő magatartás. Pontosan az, amit maga a szó is rejt. A tartás. Egyedül a lelkiismeretemben tartozom elszámolással. (Meg az asszonynak.) Egy biztos. Kedvezőtlen döntéstől sem süllyedek önsajnálathoz; fegyelmezem magam, ahogyan mindig is. Emelt fővel, sietség és kapkodás nélkül, mosolyogva hagyom el a helyiséget. Ha kell, példát mutatok állampolgári és emberi méltóságból. A szürke öltöny jó lesz. Remek szabású, ritka szép darab: megbízhatóságot, kiegyensúlyozottságot sugároz, nem kihívó, ne úgyszólván, és Anna szerint nagyon jól áll, ami nem elhanyagolható szempont, végül is nem tudhatni, hogy férfi vagy nő lesz a tárgyalópartnerem. Talán egy negyven és ötven közötti, anyás típusú hölgy lenne a legjobb, aki értékelni tudja szerény, de azért magabiztos, megfelelően egyéni, de kulturált fellépésem. Egy nő, akivel éppen ezenmód hoz össze a különös véletlen.

Ez a kissé regényesnek tűnő, de jóleső gondolat annyira megtetszett Zéthényinek, hogy cipőpucolás közben múlni érezte tagadhatatlanul meglévő szorongását: már új életet tervezett egy céltudatos, mégis türelmes nő oldalán.

Anna mindent bekészített az aktatáskába. Jó gondolta, hiszen nem mindegy, hogy az ember egy reklámszatyorból halássza-e elő a dolgait vagy egy valódi üzletembert sejtető bőrtáskából.

Az utcán már kis felgyülemelő izgalmat érzett, egyfajta, még nem kellemetlen, de eltitkolható borzongást, amit feldobottságnak is lehetett ítélni, félelemnek – ezen a szinten – még semmiképpen sem, és Zéthényi bízott benne, hogy az igazi majré megalázó élményét nem is kell átélnie.

Szerencsére nem kellett messzire mennie, de ezalatt két kirakat üvegtükrében is megvizsgálta magát, s úgy öltözkében, mint viselkedésében, mindent rendben lévőnek talált. Mielőtt odaért volna, lelassította lépteit, többször karórájára pillantott, és szorosabbra húzta nyakkendője csomóját is, a vidéki káder kinézetet elkerülendő. Egy szót nem fogok használni – tökélt el, amikor belépett az ajtón –, mégpedig azt a szót, hogy „szeretném”. És nem tárgyalok se a lábbal, se a kézzel, csakis a fejvel.

Egyenesen az irodához ment, kopogott a nyitott ajtón, és belépett. A szűk helyiségben egyetlen asztal volt, az asztalon számítógép. Előtte kövér, kopasz ember ült fehér köpenyben, és szemüvege fölött bambán bámulta a képernyőt.

– Jó napot kívánok – mondta Zéthényi. – Jó napot – nézett fel a kopasz ember meglepetten. – Reklamálni szeretnék – nyitotta fel a térdén egyensúlyozott aktatáskát mély sóhajtással Zéthényi, és kivette belőle az üveget. – Ezt a francia mustárt itt vásároltam tegnap este, de meg van buggyanva. Szerencsére megtartottam a számlát. Ez az.

A kopasz ember elvette tőle az üveget, letekerte róla a kupakot, beleszagolt, aztán gyorsan újra lefedte. Elvette a számlát, és valamit ráírt. – Ezzel levásárolhatja az összeget vagy a pénztárnál visszaadják a pénzt – mondta.

– A többen is ugyanez a szavatosság van – próbálta kifejtetni Zéthényi.

– Igen, tudom, már többen reklamáltak – legyintett a kopasz ember.

– Köszönöm szépen – bólintott határozatlanul Zéthényi. – Szívesen – fordult vissza a számítógéphez a másik.

Zéthényi zavartan csinált egy kört a boltban; elhaladt a romlott mustárok gondolája előtt, s a pénztárnál visszakapta pénzét. Nem nagy összeg, de nem is ez volt a lényeg – gondolta. Az utcára kilépve megállt, felnézett a tisztulni látszó égre, aztán szabad kezével hirtelen hatalmasat boksolt a levegőbe és rekedten kiszakadó, de éktelen hangos „igen!” kiáltást hallatott, ahogyan az filmekben szokás bingó és jól sikerült bankrablás után. Két férfi, egy idősebb hölgy és a hozzácsatolt dakszli érdeklődve fordultak feléje a buszmegállóból, de aztán beállt a busz, és más jelenetek következtek, amelyekben Zéthényi már nem érdekelt senkit.

BÁDOGKENYÉR

Azt fogom mondani, hogy édesem, én fél szívvel már nem kezdek semmihez; olyan már volt – van is –, olyan is, amilyen. Ez ugyan nem igaz, de mégis ezeket a megfontolt, bölcs szavakat fogom kimondani, nem is mondani, intézni: fél szívvel én már nem kezdek semmihez, drágám. Hogyisne. Derűs-okos szemébe nézek, és ezeket a kardiológiai leltekkel alátámasztott, évszázados tapasztalatokat rejtő szavakat intézem a nőhöz. Imígyen szólok. Hangomat elmélyítem, s teljes komolysággal közlöm szilárd álláspontomat: fél szívvel nem. Nem és nem. Jó ezt tisztázni. Vacsora közben nem lehetett sort keríteni rá, de most egy negyvenéves és százharminc kilós férfiember teljes méltóságával közlöm majd döntésem. Szóval, megmondom neki.

Semmit se fogok mondani, mert innen élve ki nem jutok, az olyan bizonyos, hogy már ijesztő. Egyszerűen nincs mibe kapaszkodni. Ennek a vörösborhoz semmi köze; se fogantyú, se kallantyú, se csúszásgátló: elérhető közelben semmi. Ennél kisebb fürdőszobája különben is csak az álarcos pintyeimnek van, de még ők se egyszerre fürdenek. Rámhül a víz, hullámai az izmos szennyet, szennyemet, visszahordják bőrömrre. Fúj. Mert mindig csak a játék, mindig csak a kaland: a vágy a vágyra vágyásra, mint minimális életcél. De mit lehet tenni, ha az ember Casanovának születik? Segítségért kiabálni. Imádkozni.

Uram, hét napot dolgoztál egész életedben, bocsásd meg, hogy szemedre hányom, de lásd be, hogy kár volt annyira elkapkodni, tartott volna egy hónapig, zagson, ki mert volna Téged kötbérezni?

Kádban lelte halálát. Öregnek ajtóban, ifjúnak lesben a halál. Ott kukkol. Bizony. Ez nem játék.

Le kell fogynom.

Nők, orvosok, dietetikusok. Jellemedre törnek, elveszik az életkedved, kizsigelnek, ledarálnak, kész, kampó.

A korpa egészséges.

Belefürom az orrom a vályúba, csámcsogok boldogan, meggyűrűzött orrom hegyén kicsinyke kupac aranyló korpa billeg, amikor hosszú pilláim alól mosolyogva föltekintek a böllérre. Röf.

Félkilós zacskókban a polcokon.

Kölyökkoromban az Öreg zsákokban hozta haza a női bringán. Azon keresztbe lehetett rakni. A főtéren volt a lerakat. Ha a Józsi nevű bronzkatona kezéből kicsúszott volna a gránát, annak az ablakán szállt volna be, egyenesen. A moslékos vödör a konyhában állt a sparherd mellett. Napközben belekerült a krumplici héja meg a zöldség szemetje, az ételmaradékok és az én almacsutkáim, aztán etetés előtt a leforrázott korpa. Tört arany színe volt és otthonos puliszkaszaga, amikor az Öreg kavarta. Külön botocska volt hozzá, éppen alkalmas: az Öreg érdes keze csiszolta olyanra, mintha esztergálták volna. Meg is haragudott rám, amikor egyszer véletlenül rádobtam a tűzre a kukoricacsutkák közé.

– Mi a fenének egy pincébe vécé? – kérdezi az egyik eladónő a másikat. Ott lehet a raktár, éppen hordják fel a zabpelyhet és a búzacsirát nagy dobozokban.

– Bombázás esetére, asszonyom – teszem le a kosarat a pénztárgép mellé. Két doboz bádogkenyér, sószegény, búzakorpa, Grahamliszt. Az embernek összefut a szájában a nyál.

Meglepetten néznek rám.

– Látja, mi olyan fiatalok vagyunk, hogy ilyesmi eszünkbe se jut – neveti el magát az idősebb. Lehajol; gyakorlottan dobálja fel a polcra a papírdobozokat. Aprókat nyög, tompora, mint a kancáé.

Fitness. Szögletes járás. Hullahopp.

Ha már csak a tükörből látod a farkad, akkor ideje, hogy változtass életviteleden. Evés előtt igyál pár pohár vizet. Igen, vizet, és sose evés közben, mert az megnehezíti az emésztést. A víz a legjobb ital, becsszóra. Élettanilag is. És olcsó. A Toba Lingam tanítása szerint, ha minden órában megiszol egy korty vizet, akkor örökké élsz. (Hogy beleöszülsz, az szinte biztos.) No, persze, ha gondatlanságból egyetlen alkalmat is kihagysz, akkor magadra vess. Kezddheted előlről az egészet.

Tisztulási nap. Csak víz. Csak gyümölcs. Csak ecet. Szivacson, egy dárda hegyén.

Van jobb. Ugyanazt az adagot tálald kisebb tányéron, és észlelni fogod, hogy többnek tűnik. Csináltass homorú tányért, mint a kifőzdés a piacon. Képzeld a megkívánt tortaszelet tetejére valami ronda férget. Ami ízlik, köpd ki.

– Kaptunk abból a szénhidrátmentes tésztából is, ha érdekli – mutat az egyik polcra a kancafarú asszony. Válla fölött rámvillan a szeme. Most mulat, vagy mi? – Én már kipróbáltam. Remek. Csak jól kell ízesíteni. Nagy darab sajt, reszelve.

Hát persze. Kifőzni, rávagdalni negyedkiló füstölt sonkát, összekeverni két pohár tejföllel, s dúsán meghinteni reszelt parmezánnal, mielőtt a sütőbe dugjuk. Elfogyasztása után a garatot világos sörrel hosszan öblögetni.

Csörömpölés nélkül ki kéne jutni a kádból. A nő az ágyban vár. Édes keblein Sabatini, az ágy mellett Chateau Keceli.

Újabban távolról is összeér a hasunk.

Üvölts, hogy valaki mossza meg a hátad. Valaki hallja meg, ha férfias kínodban felkiáltasz. Valaki jöjjön! Hé! Segítség!

Le kell fogyni. Vízórát kell beszerezletetni. Meg kell nősulni. Vagy venni egy hátkefét, és vödörből, mint a Trabantot.

Jó. Pancsizz szépen. Jön a nő.

Ha megment, melegítesd meg vele a maradék pacalt.

NAPFÉNYES PARKETTA

Fruzszi azt állítja, hogy naplójába bejegyezte a költözésem dátumát. Bizonyos, hogy azt a naplót én látni nemigen fogom – bármennyire furdal is a kíváncsiság miatt –, nyilván olyan bejegyzések is vannak benne, amelyek nem tartoznak rám. Magam a költözés pontos időpontjára nem emlékezem, valamikor az érettségi ideje körül történhetett meg.

Arra azért emlékszem, hogy az öcsém nem akart bejönni a Dunára kifutó mellékutca fölött három emelet magasságban lógó erkélyről (loggiánk van, gyerekek!), húgom pedig hanyatt feküdt a kiürített, visszhangzó szoba kopott parkettáján, és behunyta a szemét. Úgy hevert ott, mintha elszunnyadt volna a langyos délelőtti napsütésben. A napsugarak akadálytalanul hatoltak be a függönyöktől megfosztott, csupasz ablakokon, s az is látszott, hogy ez itt mindig így van: legalább délig sütkérezni lehet az erkélyen, és bámulni az utca forgatagát lenn a mélyben. Erről az erkélyről később öngyilkosságot kísérelt meg két kendermagos tyúk, akiket a nagymama küldött levarrott kosárban. Semmi bajuk nem lett, pár pillanatra újra tudtak repülni. Egyiküket sikerült begyűjteni egy parkoló Moszkvics alól, de a másik valószínűleg valamelyik szerencsés, de elvetemült szomszéd fazekában kötött ki.

Engem leginkább a fürdőszoba izgatott, de nem akartam megzavarni a tulajdonos házaspár és anyánk között folyó társalgást. Pontosan a fürdőszoba előtt cövekeltek le.

Amit máris akadálytalanul szemrevételezhettünk, az egy nagyobb és egy kisebb, egymásba nyíló helyiség volt. Lélegzetelállító volt a méretük a régi lakásunk odujaihoz képest, és nem a megszokott, kályhaezüsttel hengerelt minta virított a falakon.

A falak színesre voltak festve!

A kisebbik szobában – amelyet már le is foglaltunk magunknak az öcsémmel – átlós, zöld csíkok osztották ketté a falakat – de még a mennyezetet is –, és az így keletkezett háromszögeket rikító piros és sötétkék festék fedte.

Hát, ez nekünk nagyon tetszett. Már csak néhány színes villanykörte kell, és mindenkit megész majd a sárga irigység, aki csak látja. A fürdőszoba se a kézmosás miatt izgatott, hanem mert az meg méregzöldre volt festve. Haláli. Addig ilyet még moziban sem láttam.

Úgy kerültünk ide, hogy nem tudtuk volna fizetni a számunkra kiutalt lakótelepi lakás bérét, s ezért az ingatlankezelő egyik segítőkész hivatalnok a összehozott bennünket ezzel a házaspárral. Ők majd beköltöznek az új lágymányosi lakótelep egy nagyobb lakásába, mi meg ide, és mindenki jól jár. Ők ellesznek valahogy a központi fűtéssel, mi pedig megkapjuk a nagyszoba sarkában álló szép cserépkályhát, s abban fűtünk fával, boldogan. Igaz, hogy a fát a pincéből kell felhordani, de van lift, kettő is, és mindkettőben tükör. Már láttam is magam, amint félkézzel egyensúlyozok hátamon egy zsák kandallófát, másik kezemmel pedig kinyomok egy hústüskét az államon.

A magam részéről mégis sajnáltam odahagyni Óbudát, a hegyek és a Duna barátságos közelségét, de még a roskatag házakat és macskaköves utcákat is. Az egy sínen járó 5-ös villamost, amelynek Majláth utcai megállójában reggelente – suliba menet – szívdobogva vártam Fruzsinkát, hogy aztán végig bandukoljunk a Szentendrei úton, vagy – ha késésben voltunk – felugorjunk a villamos peronjára. Lehajtható ajtaja volt: úgy csukódott, mint az a fém alátét, amelyre a forró lábost szokták rakni az asztalon. Remek könyöklés esett rajta, míg a reggel friss hevületében mindannyiszor szerelmet vallottam barátnőmnak, aki kedve és hangulata szerint elégedett megértéssel vagy gúnyoros kételkedéssel fogadta kamaszos

lelkesezésem. Össze kellett szednem magamat, hiszen mindössze egy megálló volt szerelmem nagyságát ecsetelni, mert a Bogdáni utca sarkán, a Cziczvarekék háza előtt már várt ránk az ellenvillamos. A vezetők itt átadtak egymásnak egy botot, amelyen nagy fémkarika lógott, s csak ezután folytathatták útjukat. Ez az agyafúrt megoldás volt a biztosítéka annak, hogy nem találkoznak össze a nyílt pályán, mondjuk a jéggyár előtt, mert akkor aztán se előre, se hátra.

Szóval, fájt a szívem Óbudáért, Fruzsinaért és az 5-ös villamosért, ráadásul nem is a Fradinak szurkoltam, hanem – szobafestő nagybátyám befolyásának köszönhetően – a Vasasnak. Totálisan tudathasadásos állapotnak ígérkezett a Ferencvárosban lakni, és az angyalföldieknek drukkolni.

Csakhoggy itten valódi angolvéce volt, kicsi, szűk, de vízöblítéses, szemben a mi megszokott udvarvégi, deszkabódékból összetákolt gravitációs klotyónkkal, ahová zordabb időkben csak télikabátban lehetett kimenni.

Voltak egyéb különlegességek is.

Már maga az utca is kétszer olyan széles volt, mint amelyikben addig laktunk, és két szélét hatalmas platánok szegélyezték. Két háznyira tőlünk működött egy hentes, afféle elosztó, ahol minden csütörtökön lehetett májat is és pacalt is kapni.

A házunk örült magas volt, hat emelet. Belülről körfolyosó futott körbe minden emeleten, s a házmester első dolga volt elárulni, hogy nagyobb ünnepek, főleg karácsony előtt mindig betéved valami ágrólszakadt szerencsétlen, hogy fölliftezzon a hatodikra, s onnan vesse alá magát a kövezetre. Anyánk ezen mélységesen elszörnyedt. Mi nem annyira. Minden háznak kell legyen valamilyen legendája. Díszelgett ugyan a bejárat melletti falon egy emléktábla is, de azt később hipp-hopp leverte a túlbuzgalom.

Egyelőre persze még nem tartottunk ott. Anyám lement a házmesterhez valamit aláíratni, én kiosontam felavatni új toalettünket, a házaspár pedig az előszobában várakozva kiértékelte az eddigi fejleményeket. Suttogva beszéltek, a véceajtón át mégis elég jól lehetett hallani a szavaikat.

– Hogy volt pofád még a villanyóra szekrényét is felszámítani nekik? – suttogta a férfi. – Látod milyen csórók.

– Mér', nekünk ingyen csinálták meg, te balfácán?! – vágott vissza a nő.

– Egyedül neveli a három gyereket – nyomatékosította a férfi.

– Na és – mondta a nő. – ez nem jótekonysági bál. Ha rajtad múlna ...

– Jó, rendben, megvárlak lenn, a kocsiban. Nekem ehhez nincs pofám.

– Hát persze. Nekem kell, hogy pofám legyen mindenhez. Ül csak be a kocsiba. Ezek meg örüljenek, hogy lyuk van a seggükön.

Beccapódott az ajtó, én pedig megrángattam a víztartály láncát. Jó volt hallani, ahogyan zubog a víz.

BETÖRŐ!

Szántó nyugtalanul forgolódott az ágyban. A vendégségben elfogyasztott rengeteg kólát okolta álmatlanságáért, aztán meg a váratlanul ráköszöntött anyagi gondokat; végül nem volt mit tenni, felkattintotta a villanyt és olvasni próbált. A könyv nem kötötte le, de ahhoz föl kellett volna kelnie, hogy másikba kezdhessen. Éppen az előző napon rámolta vissza a polcra az ágy körül elszórtan heverő könyveket. Hiba volt.

Lekapcsolta a lámpát, és egy ideig az ébresztőóra foszforeszkáló mutatóinak haladását figyelte. A két mutató éppen elfedte egymást a kettes számnál. Szántó arra gondolt, hogy reggel felhívja szerelme barátnőjét, hátha ki tudja szedni belőle, hogy Fruzsina egyszerűen csak nélküle kezdett új életet vagy valamilyen baleset érte. Őszintén hitte, hogy ezt az elhatározását a nappali fény se tudja majd megváltoztatni.

Ekkor zajt hallott az előszobából.

„Rég lejárt a látogatási idő, úgyhogy kissé furcsállottam a dolgot” – mesélte később, amikor már kerekített a történeten. „Néhány nőszemélynek van ugyan kulcsa, de érkezés előtt azok is mindig telefonálnak”.

Felült az ágyon, aztán a meg-megreccsenő parkettán mezítláb a szobaajtóhoz lépkedett, és hirtelen kitárta. A lakás ajtajának egyik kisablaka nyitva állt, s egy pillanatra látszott mögötte valaki, aki aztán villámgyorsan el is tűnt. Szántó az ajtóig szaladt, de már csak a lépcsőházban sebesen lefelé rohanó, felismerhetetlen alakokat látott. Ketten vagy hárman lehettek.

– Elkaplak benneteket, rohadt szemétládák! – üvöltötte utánuk. A hatalmas, körfolyosós ház csöndes volt; az udvari világítás ugyan égett, de Szántó hangjára sehol se gyulladt fény. Esze ágában sem volt kimenni, úgyse érte volna utol őket: fiatalok lehettek, nagyon fürgén mozogtak. Olyan gyorsan történt az egész, hogy hirtelenjében föl se idegesítette a dolog, csak később húzta fel magát rajta. Ha kicsit mélyebben alszik, akkor ébredhetett volna arra is, hogy már az ágya mellett tesznek-vesznek a betörők, s a gatyái közt turkálnak a sublódban.

A kisablakot csavarhúzóval feszítették be. Nem volt nehéz, mert egyetlen rigli tartotta. Pancserek – gondolta. A másikkal könnyebb dolguk lett volna, az néha magától is kinyílik.

A jóembereknek mindenesetre sikerült rávenniük Szántót arra, amire a rokonoknak és látogatóknak eddig nem: másnap pótolta a hiányzó kallantyúkat. Pár hónappal ezelőtt hozzá is becsöngettek a házban dolgozó szerelők, hogy jutányosan feltennék a hevederzárát. Akkor ezt elutasította, mondván, hogy hatvan ablakból látni az ajtajára: aki hozzá akar betörni, azt kiröhögi a szakma, s ha még őt is otthon találja, akkor kitöri az illető kezét-lábát.

– Jobb lenne, ha nem vitézkedne – óvta a szomszédasszony –, ezek mindenre képesek: már egy fémpénzért is gyilkolnak.

Egyet azért szívesen pofán vágtam volna – gondolta magában Szántó, de később mégis megrendelte a hevederzárát. Éppen annyiba került, mintha a betörőknek sikerült volna elvinni az egyetlen értékesíthető holmit, a tévékészüléket.

A szerelő úgy bűzlött a cefrétől, mint egy pinceborozó lejárata, s majdnem elrántotta a szerzőszámosláda, amikor letette azt az előszobában. – Nem zavarom, csak szóljon be a szobába, ha valamire szüksége van – menekült el a tetthelyről Szántó.

A szerelő illuminált állapotához képest tűrhető munkát végzett. Lefürészelte ugyan a kezéről a bőrt, de nem hagyta magát elsősegélyben részesíteni. – Az irodában tudatlanok ülnek, jöjjenek

és szereljék be ők annyiért, amennyiben magával megállapodtak – morogta, miközben kitöltötte a számlát. A szerszámokat, amiket ottfelejtett, Szántó két nap múlva utána vitte az irodába a tudatlanokhoz.

A betörési kísérlet szenvedő alanyaként Szántó rövid lejárátú népszerűsége tett szert a házban, valaki még a közös képviselőt is felszólította lemondásra a nevében; többen hangot adtak gyanújuknak, hogy ezekhez a kísérletekhez valaki a házból adhatja a tippet, sőt olyan is akadt, aki ezek után éjszaka lelkiismeretesen kulcsra zárta a nagykaput.

– Emlékszel, hogy röhögtünk, amikor némelyik amerikai filmben a spiné ajtónyitáskor harminckét zárat küzdött le, hogy beengedjen valakit? – kérdezte Szántó a húgát, amikor az meglátogatta.

– Emlékszem – mondta az asszony. – Most már nem röhögtünk, szívem.

A REJTELMES TIBET

Anya nem szereti, ha a rongykupacon heverésem. Rámszól, pedig az ócska, elnyűtt ruhák, szakadt kabátok magas halmazán kényelmes fekvés esik. Lábakat egymás mellé, kezeket a tarkóra, és hátradőlni feszes vigyázzban. Puhább, mint a homok, puhább mint a hó. Jó elterülni rajta. Otthon a konyhai ágyamból kiáll egy rugó; néha belerúgok véletlenül, és akkor fáj. Próbáltam elgörbíteni, de nem bírtam vele. A rongyhalom viszont pöpec. Egyszer belefúrom magam a közepébe, hogy eltakarjon teljesen, és amikor anya kijön az irodából, akkor kibújok alóla, mint a hörcsög a faforgács alól, és jól megijesztem. Nem igaz, hogy bolhák vannak benne, megcsíptek volna már. Az igaz, hogy némelyik darab különös illatot áraszt, de hát van, aki szerint bűdös itt minden, az olajos, korhadt és hiányos hajópadlótól fel egészen a beázott mennyezetig. Saját szaga van a rozsdás vasnak, a fáradt horganynak, bádognak, a bronznak és az ólomcsöveknek: a szagáról fel lehetne ismerni mindet. Anya néha megengedi, hogy guberáljak az összevissza dobált vasrudak, horpadt lavórok, összegubancolódott dróthálók és ágysodronyok között, s ha nemesebb fémeket találok, akkor megkapom érte az árkülönbözetet, mert az ólom meg a réz drágább, mint a vas. Sajnos annyi esze mindenkinek van, hogy ne keverje össze a szezont a fazonnal. Néha mégis keresek egy-egy forintot, és akkor veszek tíz norvég királyt a trafikban. Máshol biztosan árulnak olyan csomagot is, amelyben különféle királyok vannak, de a Majláth utcai trafikban csak tíz norvég királyt vehetsz vagy tíz angol királynőt. És nem tudsz cserélni senkivel, mert mindenkinek vagy angol királynője van vagy norvég királya. A Szpuju már háromszáz angol királynőt gyűjtött össze. – Az is valami, ugyebár – mondta Ugyebár bácsi, a trafikos.

De a vas és ólom kutyafüle a papírhoz képest. A papír, az a pöpec. Az újságpapír a legdrágább, azt cukorspárgával összekötözve szokták hozni, becsületszóval bizonygatva, hogy nincsen közte semmi más. Szokott közte lenni más. Ajaj. Anya nem szereti, ha szétbontom a köteget. Lehet, hogy nem is akarja tudni, becsapják-e vagy sem. Pedig becsapják. Még Öregmatyi is. Meg a Leányvári úrék. Belerakják közéje a csokisdoboz kartonját meg a kopott smirglit. Nem az ismerősök a becsületesebbek, hanem a tiszta idegenek. Anya csak leméri a pakkot a bolt közepén álló mázsán, megírja a blokkot a fém- és rongykupacok közötti kis irodában, amelynek nincs teteje, csak falai, és odaadja nekik a pénzt.

Aztán jövök én.

Az is nagyon izgalmas, amikor a nagymamáéktól megérkezik az ünnep előtti csomag, ami fonott kosár szokott lenni, a teteje vászonnal levarrva, s az enyvvel ráragasztott darabka papíron elnyalt tintaceruzával ott áll a címünk, általában hibásan. Általában ugyanaz szokott benne lenni, mégis izgalmas. Egyenként újságpapírba csomagolt tojások és kopasztott, meztelen tyúk meg zöldség, télen pedig hurka, kolbász, szalonna, töpörtyű és az a vékony kenőmájas, amiben igazi máj van, mégis azt mondom, ez az izgalom kutyafüle ahhoz képest, amit akkor érez a dolgozó, ha egy idegen beállít az üzletbe egy nagy csomag összekötözött újsággal és szatyornyí könyvvel.

A kuncsaft előtt nem szabad turkálni, tudom, de némelyik olyan nehezen búcsúzik el. Kedves nagysága így, meg drága hölgyem úgy, és ott ácsorognak és társalognak, mintha a villamos-megállóban lennének. Van egy jampi, az még le is ül a mázsára. És cigizik, pedig tilos. És anya nem szól rá, legfeljebb néha-néha legyintve annyit mond: „ugyan, menjen már”, de azt se úgy érti, hogy tűnjön már el, hanem csak adja a lovat a jampi alá, és az dumál, dumál, dumál, én meg csak lesem a necben a könyveket, hogy hátha ott van köztük az Egri csillagok második kötete, mert az elejét meg a végét már olvastam, de a közepét nem. Amikor Öregmatyi megunta, hogy mindent felolvasson nekem, a sulis előtti nyáron megtanított olvasni. Csakhogy lassan olvasni tanított, pedig nekem gyorsan olvasni kéne, mert mire a végére jutnék valaminek, jönnek a szállítók és fölhánynak a teherautóra mindent. Anya pedig nem enged hazavinni semmit. Én tudom, hogy ez nem a leltár

miatt van – amit mindig mond –, mert a leltározók nem leltároznak, csak isznak, mint a kunsági lős, hanem mert odaadtam a Maybergeréknek a „Szabad Száj”-akat, amik tilos újságok egytől egyig. Azóta kell nekem gyorsolvasni.

Öregmatyi megtanított minden betűre, egyedül az „x” fog ki rajtam. Mindig elfelejtem, hogy „iszk”-nek kell ejteni vagy „kszö”-nek. Amikor nagymamáék jönnek, akkor nekem feltétlen és kötelezően fel kell olvasnom a Grant kapitányból, és abban pechemre ott van az a Baxter, és én hol így mondom, hol úgy, hiszen a Baszkter az tudvalevően illetlen, néha meg egyszerűen kihagyom a nevét, ha nem figyelnek oda. Okos ez a gyerek, nem is tudom, kire ütött.

Azon a suli előtti augusztusi napon is ott hevertem a rongykupacon, amikor bejött egy szakállas öreg bácsi, aki tucatnyi könyvet hozott egy hózentrágerrel összekötve, és amikor elment, a köteggben megtaláltam a „Rejtelmes Tibet”-et.

Szörnyű dolgok voltak benne. Kínzások. A Brennerék el se hitték, amikor elmeséltem a tüzes vasat. Pedig arról kép volt a címlapon is. Akadt persze, amit az én begyem is nehezen vett be, ugyanis ez a Landor, ez a vattakabátjában beleesett a jeges folyóba és még csak meg sem fázott. Hiszi a piszi.

Az öregúr ugyanazon a héten még egyszer megjelent az üzlet ajtajában. Két hatalmas könyvet cipelt a hóna alatt. Azonnal ledobtam azt a pár hónapos sportújságot, amit éppen olvastam, és felvettem a térdelőrajtot. A szívem összeszorult, mint a marokra fogott cukroszacskó.

A bácsi a Tolnai Világlapja 1914-es évfolyamát hozta be két kötetben, az előfizetőknek járó díszkötésben. A díszkötés nem volt olyan szép, mint a May Károly könyvek dombornyomásos, piros borítója, nem volt olyan elegáns, mint Verne Gyula regényeinek tapogatni való, bordó fedőlapjai, de amit tartalmazott, az elkápráztatott. Telis-tele volt apró képekkel és rajzokkal, valamint fantasztikusabbnál fantasztikusabb történetekkel. Izgalmamban a második kötettel kezdtem, s le se tudtam tenni, mert a tizennegyedik oldalon már ott volt a meggyilkolt trónörökösnek és feleségének gyászkeretes képe.

Egy héten át ki se mozdultam a boltból; záráskor úgy kellett kirángatni az utcára. A könyveket haza nem vihettem, ezért hát mindig elrejtettem őket a rongybálák alá. Őrületes dolgokat olvastam lezuhant léghajókról, eltévedt expedíciókról és a meredek sziklákra lovukkal hetykén felrúgató „vörös ördögökről”, a magyar huszárokról.

– Pincében napozol, te gyerek? – kérdezte szomszédunk Mayberger, s a többiekhez képest, akik naphosszat kinn fociztak a Majláth utca előtti réten, valóban sápadtabbnak tűnhettem. Belesápadtam, amikor megtudtam, hogy a világ és a történelem sokkal, de sokkal színesebb, mint ahogyan én azt addig elképzeltem.

A tanévnyitó napját ki kellett hagynom, de az első tanítási nap befejezése után, mint az eszement, úgy rohantam végig a Miklós utcán, egészen a boltig.

A bolt elől éppen elkanyarodott egy nyitott teherautó a Flórián tér felé. Zihálva szökelltem fel a lépcsőn.

A helyiségben a mázsán és az iroda deszkafalain kívül nem maradt semmi. Se ócskavashalom, se rongykupac, se Tolnai Világlapja.

– Mit bámulsz? – kérdezte anya, amikor észrevette, hogy egy ideje legyökerezve ott állok az ajtóban. – Hiszen tudod, hónap eleje van.

DÖGKÚT

Q. Nagy, a rendező szombaton délután értesített, hogy én megyek vele a vasárnapi riportra. Kicsit meglepett az üzenet, tekintve, hogy csak pár órával azelőtt váltunk el az aulában, és akkor még szó se volt róla, de hát itt így mennek a dolgok, foglalkoztatni kell a futárpostát is. Vasárnapra ugyan bazi nagy horgászást terveztem be Velencére, de mindegy. Q. Nagy utolsó filmjét én fényképeztem, sokak szerint nem is rosszul. Mindenesetre ő megkapta érte Altalénában az Arany Banánt, én meg egy meleg kézfogást a földszinti folyosón. Együttműködésünk tehát ígéretesnek tűnt.

Lementem telefonálni. Előbb-utóbb csak eléri, hogy beszerezzek egy mobilt, különben kiesem a jóból.

Q. Nagyot nem sokan szeretik. Csorvás szerint a pasit kizárólag a pénztárgép csengése tudja megihletni. Szerintem ki lehet vele jönni; az a kis depresszió és üldözési mánia a mai világban teljesen hétköznapiak mondható, és Q. Nagy a maga nemében zseni, ha rámar egy témára, azt úgy boncolja fel, mint egy sebészprofesszor.

– Korán akarok indulni, legalább négy óra az út – mondja a telefonba. – Gyere le a kapu elé pontban hatkor, és tűzünk.

– Megcsinálták a kocsid? – érdeklődöm én.

– Majd meglátod – mondja sejtelmesen.

Ülök a pakkomon az üres utcában; a gyomromban kavarg a hajnali kávé. Várom, hogy beforduljon a sarkon a barna VW, és kissé meglep, amikor egy vörös Mazda lefékez előttem.

– Leesett az állad, mi? – vigyorog Q. Nagy, amikor kiszáll a csillogó, vadonatúj kocsiból. – Bemutatlak az új asszonynak. Linda, ő Répa, H.S.C. Köszönj szépen.

Berámolunk Lindába.

Kiderül, hogy a kocsni Nissan, és Q. Nagy régi álma volt, hogy magáévá tegye. Bár nekem valószínűleg világeletemben csak olyan autóm lesz, amelynek kizárólag a jobb oldalán van ajtó, Linda nekem is tetszik. Fényszóróit rejtő szempilláit olyan élvetegen emelgeti, mint Pola Negri a némafilmekben.

Útközben szakmai vita.

Q. Nagy szerint az új bemondónőnek vastag a bokája.

– Nem mindegy? Úgyse látszik.

– Na, csak képzelj el a nyakadban. Röhejes látvány.

Van idő képzelődni, mert a helyszín a világ végén van; ezerágra süt a nap, mire odaérünk. Q. Nagy embere a kert végéből jön elő, miután fél óráig cibáljuk a csengőt. Nagy darab szőke paraszt; a kínai bermuda fölött a nap vörösre égette sörhasát és a mellét. Komoly munkában lehet, mert még a homloka is malteros. – Nem tudok veletek jönni, mert be van keverve az anyag, de a kocsmában megtaláljátok az ürgét. Bányásznak hívják. Gyertek vissza egy sörre, ha végeztetek.

A krimóban sokan vannak, de hirtelen kis csönd támad, amikor belépünk. Azt hittem, ilyen már nincs is. Internet. Európa. Két idegen a faluban.

A Bányász bivalyerős, jóképű roma, szíjas izmokkal; látszik, hogy nem a siti konditermében fújta föl magát. Még ketten ülnek az asztalnál: egy másik, zenész kinézetű, nagyon sovány, de annál magasabb roma és egy keseszőke fickó. Nagyon különbözőek, de egyformán topisak.

– Már azt hittük, nem is jönnek – somolyog a Bányász. – Pedig az utolsó kört már a tévé számlájára ittuk.

Q. Nagy erőltetetten nevet; bemutatkozunk. A sovány és a szőke nevét nem értem a Bányász egyszerűen azt mondja: Bányász. Q. Nagyot először látom nagyvonalúnak: hoz egy kört. Ő kávézik.

Rövid jópofizás után végre indulnánk, de a szőke hozná magával a maradék sörét. Q. Nagy letiltja. A kocsi után nem. Állva várjuk meg, amíg benyeli, pedig éppen ő az, aki úgyse fér be a kocsi; bringával gurigázik utánunk. Tud követni, mert lassan megyünk: ramaty, félbemaradt vagy újra lebontott házakat fényképezek, sehol egy virágos előkert. Q. Nagy a romákat vallatja. Munkanélküliség, aszály és jégverés, vannak napok, amikor az egész falu a posta ajtajában ülve várja a segílyt.

– A pléhkrisztusnál balra – veregeti meg Q. Nagy vállát a Bányász. „Üss!” van az öklére tetoválva.

A döngút körül van kerítve, de a sodronyt rég letaposták. Bevárjuk a szőkét, mert ő hozza a bringán a szerszámokat. Addig fölveszem az ijesztően megnyírt gömbakácokat és mögöttük a lehangolóan kopár legelőt, meg a döngút rozsdás vASFedelet. Lehet, hogy valamikor zárható volt, de aztán megunták pótolni a levert lakatokat. A sovány napszemüveget biggyeszt az orrára. – Az mi a fenének – kérdezi Q. Nagy. – Mindig ebben lépek fel – rándítja meg a vállát a sovány, és a szőkétől átvett pajszerrel feszegetni kezdi a vASFedelet. Erős bűz csap ki, de rosszabbra számítottam.

– Ott a két malac! – rikkant egyet a szőke, és egy vasvillával ledöf a vaslemez alatti mélységbe. Izgalmában arrébb lök, alig tudok állva maradni. Egymás után két kismalacot emel ki, s ügyel bajjal belegyömöszölik őket a Bányász által tartott zsákba. A sovány elengedi a vaslemezt, s az csattanva hullik a betonszegélyre. Mindannyiunkat beborít a bűzfelhő. A Bányász látja az arcunkra kiülő szolid undort, ezért megnyugtat. – Nyugi, nem ez a bűdös. Ezek csak tegnap este purcantak ki.

Akkor jó. Búcsúznánk, de a pofák nem nyújtanak kezét.

– Nyisd fel a csomagtartót, haver – mondja Q. Nagynak a Bányász.

Q. Nagy belesápad. – Vigyétek csak a bringán.

– Hülye vagy te? Fényes nappal? – csinálja az álfelháborodást a sovány. – Há’ legyen má’ benned érzés, ember! Csak miattatok jöttünk nappal.

– Akkor majd hazaballagtok este – keményít be Q. Nagy.

A Bányász szótlanul a kocsihoz lép, munkásnadrágja zsebéből rugós kést húz elő, és a hegyét rátámasztja a kocsi tetejére. – Azt akarod, hogy belevéssem a nevem? Rohadt hosszú ám.

Q. Nagy rámnéz, aztán a szőkére, aki a vasvillát tisztogatja egy fűcsomóval, aztán újra rám. Szinte hallom a foga csikorgását. Tudom, hogy már volt egy infarktusa. Nincs pofám fölvenni a jelenetet, pedig a vállamon a gép. Így úsznak el az én díjaim.

Kinyitja a csomagtartót, és a Bányász beledobja a malacokat.

– Valami még férne – krárogja a szőke.

– Anyád – sziszegi Q. Nagy és lenyomja az ajtót. Beül előre, mi meg lassan utána. Csöndben megyünk visszafelé, csak a sovány szívogatja folyamatosan az orrát. – Nyeld le – szól rá végül a Bányász. – Ki tudja, mikor lesz még vacsora.

SEBTOILETTE

Éjjel négy óra felé járhatott az idő, amikor Karalyos fejre állt az irodákhoz vezető befejezetlen betonlépcsőn. Bakancsa beleakadt a legfelső lépcsőfok elsimítatlan cementrúcskeibe. Teljes száz kilójával előrebucskázott, és a szemközt emelkedő másik, hasonló lépcsősorra zuhant. Lábai összegabalyodtak, s ösztönszerűen előretartott jobb keze, amelyben egy papírlapot szorongatott, alig fogott fel valamit az esés lendületéből. Valósággal kerékbe törte magát. Érezte, hogy koponyája az érdes betonhoz csapódik, s aztán az orra gyöke is beleütközik a lépcső élébe. Végem van – gondolta –, ezt már nem lehet megúszni.

A nagyobb bajt mégis megúszta, és mire az udvar közepéről odaérkezett a sikoltozó portásnő, ő már felült, és kancsalítva figyelte az orráról és koponyájáról szorgalmasan csurgó vér szétterülését a betonon. A kancsalítás és bandzsítás között lehet valamiféle különbség – gondolta –, bizonyosan a szemgolyók állásától függően. És akkor még ott van a sandítás is ... – Mentőt kell hívni, mamicsek – nyögte a portásnőnek, aki azonnal szaladt is fülkéjébe, hogy telefonáljon.

Karalyos körül lassan gyülekezni kezdtek a kollégák, s az arckifejezésükből látta, hogy förtelmesen nézhet ki. – Véremet áldozom a cégért – morogta, és óvatosan megpróbálta kiegyenesíteni a hátát. Nem nevetett senki. A vér közben átáztatta kék munkaruhája felső részét is, de már csak cseppekben hullott az orráról. – Olyan közel vannak, mégis milyen lassan érnek ide – méltatlankodott az egyik szaki. – Már eljöttek – szólta ki a fülkéből a portásnéni. – Kit értesítsünk – kérdezte Ilonka, aki az irodából szaladt ki. – A feleséged nagyon meg lesz ijedve. – Ő, szegény, tavaly karácsony előtt meghalt – zihálta Karalyos. – Bocsánat, nem is tudtam – szégyellte el magát Ilonka. Egy csomag papírzsebkendőt vett elő, és a férfi kezébe nyomta. Az megpróbálta följebb tornázni magát egy lépcsőfokkal. – Ne mozogjon főnök – szólta rá valaki. – Még az is lehet, hogy eltört a gerince ...

– Ne reménykedjete – nyögte Karalyos, és felült a lépcsőn. Érezte, hogy a nyakát csak úgy tudja mozgatni, mint valami robot. – Hozzátok le a kistatyóm a szekrényemből – kotorta elő a kulcsait.

Teherautó állt meg mellettük a kapukijáróban, és bűzös kipufogófüsttel borította be a társaságot. A sűrű szitkozódásra arrébb hajtott, és leállította a motort. Ugyanabban a percben megérkezett a mentő is. Fiatal orvos szállt ki belőle. – Jó estét! Ön a sérült? – állt meg Karalyos előtt.

Karalyos végignézett siralmas önmagán, a betonon alvadó vértócsán, és leejtette az átnedvesedett papírzsebkendőt. – Kevesled, vagy mi van? – kérdezte. – Jöttem ki, ott belebotlottam egy gumóba, és átestem a másik lépcsőre...

– Elájult? – érdeklődött az orvos. – Nem. – Szédül? – Nem. – Hányingere van? – Majd, ha a tükörbe nézek.

Az orvos betámogatta Karalyost a mentőbe. – Vetközzön le derékig utasította. Ha az csak úgy menne – gondolta a férfi, de aztán ügyel-bajjal lerángatta magáról a munkaruhát. Akkor vette észre, hogy jobb alsókarja is csurom vér, s hogy pólóinge lyukas a hóna alatt. Még szerencse, hogy tegnap időben indultam el otthonról, és cseréltem tiszta gatyát – morfondírozott. – Hol fáj? – kérdezte az orvos. – Hol nem – szisszent fel Karalyos a másik hideg kezének érintésére. Az orvos végigütögette a férfi hátát, aztán szólta a sofőrnek, hogy indulhatnak.

Áthajtottak a fél városon, mert az ügyeletes kórház az egyik külső kerületben volt, s így Karalyos kínos tapasztalatokat szerezhette a közutak állapotáról. Buszon és villamoson az ilyesmi nem tűnik fel annyira.

Az ügyeletes kórházban mindenki aludt. Még a vagyonőr (felnyírt tarkójú nagydarab muki, mint a bankokban strázsáló hasonmásai) is csak akkor riadt fel, amikor Karalyos meg a mentősök már egy emelettel feljebb jártak.

A nővérke szelíd undorral nézte Karalyost, és nem lehetett tudni, hogy azért, mert most egy ilyen balfácán miatt fel kell ébresztetni a szundikáló doktor urat, aki majd mérges lesz vagy a férfi sebesülésének természete miatt. Karalyos ekkor döbbent rá, hogy társadalmi megítélésben is lépcsőfokokat zuhanhat egyetlen rossz lépése miatt. Ilyesféle baleset a vinkójankókkal történik, amikor a csehóból jövet zsebre vágott kézzel tanyáznak el, és végighorzsolják a falon a képüket. Fennforoghat még a kivilágítatlan sodrófa és a „bemosott egyet a szeretőd férje?” közhelyes esete – a kollégák és szomszédok felhőtlen öröme.

A társadalmi megítélést fél órával később már élőben tapasztalhatta a hajnali villamoson, amelyen visszafelé tartott, miután a kórházban a fenekébe nyomtak egy tetanuszinjekciót, jobbról-balról megröntgenezték, és kiültették a folyosóra. Kis idő múltán elszaladt mellette egy nővér, futtában adva át neki a „sebészeti ambuláns lap”-ot, s ő ott maradt a hideg és üres folyosón a biztonsági kolbász társaságában. – Ilyenkor mi van? – kérdezte tőle Karalyos tanácstalanul. – Hepli. Lehet menni – közölte az ő flegmán.

Ment hát a villamoson, talán a város leghosszabb járatán, s időnként farkasszemet nézett az ágyból riadt arcú melósokkal, akik leplezetlenül megbámulták, és összesúgtak mögötte. A stencilezett „ambuláns lap” szövegéből kisilabizálta, hogy csontja nem törött, diagnózisa „Abrasiones”. Mintha egy Liszt-zongoradarab címe lenne – gondolta: valószínűleg krónikus ütődöttséget jelent.

Sebei ugyan lassan gyógyult, s egy-egy apró köhintésnél is úgy érezte hetekig, hogy a háta menten beszakad, de a hónapok óta burkolatlan lépcső építését ezek után ripsz-ropsz befejezték a szakemberek, s Karalyos azzal a boldog érzéssel járhatott el mellette, hogy valamit sikerült elintéznie.

THERMO

Újra és újra megpróbáltam befogni azt az állomást, de sokáig hiába. Az adás eleve fadinges volt, meg-megszakadt és ilyenkor az idegtépő recsegés betöltötte az egész alagsori raktárat. Mindig éppen a legfontosabb részt nem hallottam a monoton, elhalkuló és felerősödő szövegből, mégpedig azt, hogy ha csakugyan létezik az a titokzatos Thermo, az a város vagy falu vagy valamiféle kísérleti telep, ahol tudják szabályozni a hőmérsékletet, ahol állítólag még létezik normális élet; hogy ha tényleg maradt egy ilyen hely, akkor az merre, hol a bánatban van? Rettegtem tőle, hogy a rádióban kimerül az elem, mégis bekapcsoltam újra és újra, és lassan, nagyon lassan végigtekertem a keresőt a skálán. Úgy gondoltam, hogy szabályos időközönként jelentkezik, ha – mint azt tapasztaltam – nem is ugyanazon a frekvencián. Először a 0 utáni harmadik napon jött be: egy kissé reszketeg női hang, amelyen lehetett érezni, hogy nem gyakorlott bemondóé, többször megismételte: „Thermo él. Thermo beszél. Gyertek Thermoba. A vízkészlet védett. 0 utáni harmadik nap, első év. Thermo él. Gyertek Thermoba.”

Ez a hang és ezek a mondatok hirtelen felelőtlenül boldoggá tettek, de amilyen gyorsan jött az öröm, olyan gyorsan el is párologott. A koordináták közlése közben az adás elúszott, s aztán csak egy dallam, egy rövid szignál hallatszott, háromszor egymás után. Ismertem egy temetkezési vállalat reklámjából. Schubert.

Egy héttel később sikerült megfognom újra, de nem tudtam meg semmi mást, mint hogy Thermo él, Thermo működik, mert mintha csak szándékosan csinálták volna, a helyzet-meghatározást letörölte egy éles berregő hang. A rádióháborúban így rádióztak maguknak helyet a tehetősebb adók, de ezt a durva kerregést nem követte semmiféle adás, hiába is füleltem. Csak a csend.

A közbeeső időben jártam a várost – vagy amit régebben annak neveztek –, de eredménytelenül. Élelmet kellett volna találnom, mert éreztem, hogy egyre gyengülök, de egy idő után be kellett látnom, hogy a keresgélés tökéletesen reménytelen. Egyszer már úgy gondoltam, hogy rábukkantam a Paragon térre, ahol valamikor két szupermarket is működött egymással szemben, de lemerüléseimnek csak annyi eredménye lett, hogy a bűvármásvá használatlanul vált, képtelen voltam megtisztítani az üvegét az olajos hamutól.

A 0 éjszakáján éppen betörtem a Landfrost üdítőital-raktárába, s az emberiség történetének ebben a tragikus pillanatában én egy pénzes kazetta feltörésével foglalkoztam. Emlékszem, milyen jóleső érzéssel töltött el, hogy sokkal több pénzt találtam, mint amennyire számítottam. Röhögnöm kell...

Naphosszat ültem a raktárfeljáróban, mint valamiféle tengeralattjáró tornyában, hogy szemmel tarthassam a terepet, és egyik liter üdítőt ittam a másik után, várva az egész órákat, kinyithassam a rádiót. Néha szél támadt, ilyenkor le kellett csuknom a feljáró tetejét, hogy a hamu el ne öntse a pincét, s aztán ott ültem a sötétben ezer rekesz 7Up-pal, fogtam a kezemből a rádiót, és favicceket találtam ki. Időnként sikerült elaludnom, minek következtében már nem tudtam követni a napszakokat, bár az órák működtek. Néha nagyon hideg lett, ilyenkor azt gondoltam, hogy éjszaka van. Az irodában csak egy barna köpenyt találtam, amit magamra vehettem, de később a folyosón álló vasszekrényben egy teljes könnyűbűvár felszerelést is. A raktáros már sose fog benne rájárá vadászni a Déli-öböl égszínkének vízében, nekem viszont kapóra jött a jól szigetelő gumiruha, még a lábuszonyokat is kipróbáltam, hátha tudok velük a pernyeréteg tetején járni. Nagy nudlit. Nem ment, de ha akkor lát valaki, biztosan leesik az álla. Az emberiség egyetlen túlélője, egy betörő, szabad idejében élvezkedik

– mert hamvazószerda ezentúl munkaszüneti nap – a Hamutenger-parti Pernye festői környezetében.

Istenem! Gyönyörű városom, kedvesem.

A 0 után tizenhét nappal, három órakor tisztán és kivehetően szólalt meg a rádió. Közölte, hogy Thermo a régi várostól délre fekszik, természetes körülmények között öt-hat órányi járásra. Biztos voltam a koordinátákban, mert a régi város földrajzi helyzetét a Bumpy fölhasználta a tévében és rádióban unalomig ismételt hirdetéseiben.

Madarat lehetett volna fogatni velem, de aztán mégis erőt vett rajtam a bizonytalanság. Tudtam, hogy addig kell nekivágnom, amíg erre fizikailag is képes vagyok, de rettegtem a gondolattól, hogy valahol nyomtalanul elsüllyedhetek a hamutengerben, vagy ha eltévedek, akkor nem talállok vissza az üdítőimhez. Ha elindulok, akkor cipelnem kell a bűvárfelszerelés oxigénpalackját és legalább öt liter üdítőt, viszont ha itt maradok, az a lassú halál. És Thermoban van egy nő. Legalább egy. Hallottam a hangját. Nem lehet öreg. – Ha te lennél az egyetlen nő a világon, én akkor is ... – mondom majd neki. És akkor Hawaii. Hacsak előbb oda nem ér valaki. Mert az is lehet.

Három napig úsztam-kúsztam a hamuban. Néha kifeküdtem egy-egy földig hajlott betonoszlopra, s pofámban az oxigénpalack csutorájával agonizáltam pár órát, de végül is eljutottam álmaim földjére.

Nem föld volt. Egy nagy hűtőkocsi „Thermo King” felirattal.

Dombon állt. Nem messze tőle feszítették ki a dipól antennát.

Megölöm a nőt – gondoltam.

Utolsó erőmmel vonszoltam fel magam a kocsi hátsó lépcsőjén. Két kézzel kellett a kilincsbe kapaszkodnom, hogy ki tudjam nyitni az ajtót, de akkor meg úgy meglódult, hogy visszalökött a hamuba. Tudd, hogy hol a helyed. – Segítség – ordítottam volna, de csak elhaló nyöszörgés lett belőle. A kocsi ajtaja tárva maradt, de nem nézett ki senki.

Nem tudom, mennyi idő telt el, mire összegyűjtöttem annyi erőt, hogy újra felmászhattam a lépcsőn. Már nem is érdekes. A kocsiban egyetlen kis táviróasztal állt az adó-vevő előtt. A padlón felakadt szemű öregasszony feküdt nagy halom üres babkonzerves doboz között. Amikor megfogtam a csuklóját, hirtelen beindult az asztalon álló magnó, és világosan, érthetően azt mondta: Thermo él. A 0 utáni 21. nap van. Hamarosan itt a kerti munkák ideje ...

ÜVEGCSILLÁR

– Ijesztőek ezek a fák – mondta anyám, amikor sikerült egy tenyérnyi foltot megtisztítania a busz ablakán. Papírzsebkendővel törölgette le tenyere éléről a jeges, koszos vizet. Visszanyesett, megcsonkított gömbakácok szegélyezték az utat; sötét tömegük mintha csak a hidegtől dermedt volna görcsbe.

– Nem baj, ha olvasok?

Intett, hogy nem, s tudtam, hogy neki nem lenne kedve előkotorni szemüvegét. Bámultam az újság lapjait, s fogalmam se volt róla, hogy mit olvasok. Vissza-visszaugrottam a cikkek elejére, de aztán mindig újra elvesztettem a fonalat. inkább beszélgetni kellett volna, tudom.

A város nem volt messze, de az ilyen fűtetlen vidéki busz sokat kanyarog a falvak között, bejár ungot-berket, hogy összegyűjtse a huzatos esővédők alatt toporgó, átfázott utasait.

Sötét, felhős ég alatt, végtelennek tűnő szántóföldek között haladtunk. A hóval befűt útszéli barázdákról valamely, csak általuk észlelt jelre nagytestű, fekete varjak rebbentek fel, hogy mögöttünk rögtön vissza is telepedjenek a szántás sártaréjaira.

A várost már beborította az este, mire beértünk. Csatakos utcáit csak gyéren világította lámpa, s a néhol foltokban megmaradt hó.

– Ne siess úgy – szólt rám anyám. – Alig tudok lépést tartani veled.

A színház közelében találtunk egy patikát. Kiváltottuk a gyógyszereit, aztán, mivel az előadás kezdetéig jócskán maradt még idő, beültünk egy étterembe. Füstös, dohány- és ételszagú hely volt, üres hodály. Én sört rendeltem, ő kávé.

– Úgy iszod, mintha utálnád – mondta anyám. – Mintha kötelező lenne.

Tényleg nem kívántam. Megszokásból kértem, mint ahogyan megszokásból térek be otthon is ugyanazokra a helyekre. Ifjúkorom jelszava az volt, hogy kocsmá és antikvárium előtt megállás nélkül el ne menj, s most nincs ital, ami igazán ízlene, s nincsen könyv, amelyet végig tudnék olvasni.

Néztem anyám májfoltos kezét. Összehajtogatta vászonkesztyűjét, aztán kisimította. Ezt ismételte újra meg újra a pohárpecsétetes asztalon.

– Annuska éppen dolgozott, amikor a Csapágyat bombázták – mondta. – Három napig azt se tudtuk, él-e, hal-e?

– Merre volt a Csapágygyár? – kérdeztem. A pincérnő kijött a konyhából, és az ajtóban állva körülnézett. Széparcú, érett nő volt, mint a Medgyessy modelljei. Találkozott a tekintetünk, és ő elmosolyodott. Fehér blúzán áttetszettek telt keble bimbói. Fölvettem a poharat.

– Az állomáson túl – mondta anyám. – Azt is csúnyán lebombázták.

Fura egy hely, ahol a lebombázottak helyett a bombázóknak állítanak emlékművet. Még ha aztán egyszer le is bontják.

A pincérnő bánatosan elfintorodott, aztán eltűnt a lengőajtón át.

– Kiderült, hogy a nagymamánál aludt, a faluban.

Előző nap megpróbáltuk megkeresni a nagymama házáat a közeli faluban, de nem találtuk. Az utcák még ugyanarra mentek, de a régi imaház már nem volt sehol; a suszteráj helyén pedig

egy bezárt diszkó omladozott. Mégis érdemes volt odamennünk, mert megmentettük egy ember életét. Egy ötven év körüli férfi hevert a sertésrakodó rámpa mellett hót részegen. Mellette feküdt a kerékpárja, az első kerékben nagy nyolcassal, s egy szatyor, amelyből kiszóródtak a teli sörösüvegek.

– Meg fog fagyni – mondta anyám.

– Meg – mondtam én. Az is látszott, hogy melyik testrésze fog először lefagyni. A nadrágján sötét folt húzódott végig.

– Csinálj már valamit – mondta anyám.

A restiben nem keltett nagy részvétet az ügy, de az állomásfőnök megígérte, hogy értesíti a férfi feleségét. Az úttörő, ahol tud, segít.

– Ha magad vagy, nem is csináltál volna semmit? – kérdezte anyám a vonatban, visszafelé.

– Egy sört biztosan megbontok – mondtam én.

– Ezt nem hiszem el – mondta ő.

– Csak vicceltem – mondtam én, és kinéztem az ablakon.

Ideje volt átballagni a színházba, ezért a csapóajtón át bementem megkeresni a pincérnőt. Egy konyhába jutottam, ahol a szakács horkolt az asztalra borulva a hűtők zümmögésében.

– Fizetnék – torpantam meg a küszöbön. A lengőajtó ütött egyet a bokámon.

– Hozom a számlát – állt fel az egyik sötét sarokból a kiszolgálónő, és álmosan nyújtózott egyet. Észre se vettem, hogy ott ül egy sámli. Szép teste volt, izmos combjai, vastag, de formás lába. A vádli a fontos, szokta volt mondani Jóska nagybátyám. Onnan indul a nuna vérellátása.

– Igen, de sietnék – mondta.

– Kár – mondta a nő. – Kettőszázkilencven.

Kiguberáltam a pénzt. A hangsúlyból nem lehetett kivenni, hogy úgy gondolja, általában kár sietni, vagy hogy azt sajnálja, hogy nem maradunk tovább.

– Köszönöm – mondta. – Azt hiszem, ide még visszatérek.

– Ühüm – dünnyögte a nő, és beljebb húzta melltartója pántját a nyakához. Ezekbe mindig ilyenkor botlok bele.

Kifordultam az ajtón, s megtapogattam zsebemben a maradék pénzt. Nem lehet valami sok. Ruhatár és büfé a színházban. Műsorfüzet a szereposztással.

Minden a pénzzel kapcsolatos, amit szégyeltek a gyerekkoromban, pedig soha nem csaltam, nem loptam. Egy nyári táborban – tízéves lehettem, és csóró, ahogy illik – valaki felajánlott tíz forintot a sakkverseny győztesének. Bejutottam a döntőbe, és a markomban szorongattam a pénzt. Vesztettem, de nem tudtam átadni a tízest. Meg akartam tartani. Úgy kellett elvenniük tőlem. Aztán egyszer a tátrai Encián szálló előtti tavauskából közmegvetésre megpróbáltuk kihalászni a turisták által váll fölött behajigált koronákat, hogy tudjunk venni egy üdítőt.

Anyám már a kijáratnál állt.

– Fizettél? – kérdezte.

– Nem – mondtam. – Rohanjunk.

Kinn esni kezdett a hó, s a rosszul terített aszfalton tócsákba gyűlt az olvadó, sáros trutymó.

Az előadás gyenge volt, a díszlet szegényes. A statiszták saját cipőikben mászkáltak a színpadon; a dárdákat lyukas alumíniumcső helyettesítette; az olcsó hazai tenor úgy vonyított, hogy erőlködésében majdnem lecsinálta a sarkát.

Nem kellett volna sört innom.

A szünetben ittam tehát még egyet.

A második felvonás se sikerült jobban, és az a csibész elcseszte a románcot is, ami pedig a kedvencem. Éppen oda akartam sügni anyámnak, hogy menesztem az egész csapatot, mindenkit visszaküldök a fakóba tréningezni, amikor megláttam, hogy könnyek csordulnak le az arcán a meghatottságtól, s ő a félhomályban is szégyenkezve, lassú mozdulatokkal törli, itatja fel őket zsebkendőjével.

Süppedtem a székben, s az erősödő zenén keresztül is hallani véltem, ahogyan anyám szipog. Szerettem volna átölelni, amit sohase tettem, de csak hátradőltem, és néztem a cifrára festett mennyezetet. Óriási üvegcsillár lógott felettünk. Becsültem vagy tíz tonnára.

BERTA

Rühellem a hivatalokat, főleg, ha azért hívatnak, hogy csesztessenek, pedig ritkán invitálnak csupán mert látni szeretnék a baba arcomat. Ha mázlim van, akkor az előadó nő; sokat látott, tartásos kis spiné, aki rögtön megérzi, hogy ezzel a mamlasszal anyáskodhat kicsit, nem kell az asztalt verni: levágjuk a palit egy jelképes összegre, aztán megsimogatjuk a fejét – ilyen az élet, öcsi! –, én csak teszem a kötelességemet, de egyébként rokonszenves vagy, láthatod, más körülmények közt elheherésznénk napestig, virágot hoznál, rózsát; várnálak csókkal, muskotállal.

Sajnos ez nem mindig jön be.

Pedig ez a mostani igen jó bőr. Magas, izmos, melles, szép arcú, szőke. Valahonnan ismerős, de gőzöm sincs, honnan. Lehet, hogy csak hasonlít valakire. A régi Gyöngyössy Kati és az új lengyel díva, Szapolowska közötti átmenet, de hiányzik a szeméből a szelídség. Kimért és hivatalos, el nem mosolyodna semmi pénzért. Az olvasáshoz szemüveget használ, de jól áll neki. Méregdrága keret. Mostanában annyi a vicc a buta szökegéről. Vajon mit szólna hozzá, ha az asztal mögé kerülnék, és megnézném, van-e nyoma hibajavítónak a számítógép képernyőjén. Nem, ez egy okos nő. Közli, hogy miért jelentettek fel, közbevágni nem enged, sorolja a kiszabhatót. Mikor végez, leengedi a mellére a szemüveget; a láncot aranynak becsülöm vagy legalábbis futtatott ezüstnek. Egy ilyen nő nem hord bizsut, kiütést kapna tőle. Kemény tekintettel néz rám, s csak most látom, hogy a szája milyen keskeny. Nem jó jel.

– Soha életemben nem hajtottam át a piroson – jelentem ki egészen komolyan. – Úgy higgye el, ahogyan mondom. Most sem. Pedig harminc éve vezetek. Egyszerűen ki vagyunk szolgáltatva a zsaruknak. Ők ketten vannak, te meg mondatsz akármit, nem számít.

– Szóval maga ártatlan, mint a bárány, és merő rosszindulatból jelentették fel – bólogat komoran, aztán feláll, kilép az asztal mögül, egyik kezét dereka mögé téve nyújtózik, mellei megemelkednek. Nincs benne semmi magakelletés, biztosan sokat ül egész nap, teljesen ösztönszerű és megszokott a mozdulat, dühösen el is fordul az ablak felé, amikor észreveszi, hogy megvillan a szemem.

– Pontosan – erősítem meg, bár magam is érzem, hogy ezzel a „soha életemben”-nel kissé elvetettem a sulykot. – Van egy sereg fiatal, új zsaru, és ezek szeretik a suskát. Látják, hogy mi megy mindenütt, és ők is szeretnének jól élni. Ugyanezt megcsinálták két kollégámmal is, csak ők fizettek. Egyiküket levették három rongyra, de nem volt nála csak egy Bartók, hát fölemelték a büntetést ötezerre. tikett meg nyema. Szevasz. Mehetsz, ahová akarsz.

– Ezt ne is folytassa – szól rám, és visszaül az asztal mögé. – Vádaskodással itt nem megy semmire. Gondolja, hogy még nem hallottam ilyen mesét eleget? Azon a széken kinyújtva ennél sokkal külön történeteket is kitalálnak egyesek. Apró, valóság-hű részletekkel, amelyek valóban megtörténtek, csak egyben az egész, az nem igaz. Minél részletesebb egy hazugság, annál hihetőbb. Csakhogy nem elég valamit összehordani, bizonyítani is kell ám. Amiket maga elmondott, azok igen komoly vádak. És egyébként van hová fordulni. Az illetékes kerületi kapitányságon bárki tehet feljelentést, akit ilyen sérelem ért, már ha egyáltalán előfordul efféle ... ügy.

– Kösz’ szépen – legyintek én, és úgy döntök, hogy az előző heti esetet már el se mesélem, hiszen ez a nő érezhetően híján van mindenféle empátiának, neki így kényelmesebb és egyszerűbb. Van fekete, van fehér, és csókolom.

Éjjel értem haza egy vidéki fuvarból, és amikor befordulok az utcánkba, látom ám, hogy a házunkkal szemközti kis boltban mozgás van; néha felvillan egy elemlámpa fénye, serényen tevékenykedő árnyak vetülnek a falra, szóval egyáltalán nem úgy néz ki, mintha a bolt személynézetet leltározna. Nyúlok a telefonért, de éppen arra gördül egy rendőrautó. Soha jobbkor – gondolom, de aztán legnagyobb megdöbbenésemre szépen, lassan tovább is hajtanak. Szé-vasz. Vissza a kocsiba, utánuk. Tülkölök, villogok, végre két sarokkal odébb meg is állnak. Kiugrok a kocsiból, sorolom, mi az ábra. – Hó vége van – mondja az egyik. – Mindenhol leltároznak. Mutassa a papírjait. – Most ne velem foglalkozzanak, közben kirámolják az üzletet – hördülök fel én. – Azt csak bízza ránk, hogy mivel foglalkozunk – int le a másik. – Személyi, jogosítvány, forgalmi engedély.

Na, eljátszadottak velem ott egy fél órát: azt hittem a guta megüt. – Ilyen hülye rendőröket még nem láttam, csak a moziban – közöltem velük, amikor visszakaptam az irataimat. Simán elengedték a fülük mellett. – Panaszt éppenséggel tehet, de az ellenőrzés teljesen szabályszerű volt – mosolygott az idősebb. Lehet, hogy amikor visszaültek a kocsiba, már röhögtek is. Ez a balfék betörőt akar fogni.

Dehogy megyek én panaszra, dehogy törődöm én ezentúl a zsaruk dolgával; ha valakit az orrom előtt ütnek agyon, akkor is elfordulok, és továbbmegyek.

A bolt előtt másnap reggel kempingasztalról árulták a tejet és kenyeret, a redőnyre meg ki volt írva, hogy betörés miatt zárva.

– Ha semmi mást nem tud kitalálni, akkor lezárhatjuk az ügyet – teszi vissza a szemüvegét az előadónő. – Sajnos nem tekinthetek el a blablabla...

Abban a pillanatban jöttem rá, hogy honnan ismerem, amikor az összeget kimondta. (Mindig komoly hatással van rám, ha a nők pénzről beszélnek) Ez a Berta. Egy utcában laktunk Csabán, s ezért – megtisztelő feladat – kétszer is velem küldték haza a napköziből, amikor bepisilt. Ez a pisis Berta! Így hívták a suliban.

– Mi olyan vicces? – kérdezi a pisis Berta.

– Semmi, semmi – állok fel vigyorogva, és a széles lépcsőn lefelé menet azon tűnődöm, gondoltam-e valaha, hogy a púpos Pertényiből egyszer híres hegedűművész lesz, a Gadosból görényszagú csöves, és hogy a pisis Berta egyszer majd levág öt rongyra.

OSZTÁLYTALÁLKOZÓ

– Figyelj már ide – mondta Kovács a telefonba –, nem tudom, hol élsz, de ma nem az osztálytalálkozóra gyűjtenek az emberek, hanem a villanyszámlára, meg a gyereknek cipőre, mert a régit ellopták tornaóra közben.

– Nézd, ha az öt év alatt naponta csak egy forintot félretesz valaki, az a legdrágább étteremben is nyugodtan rendelhet, amit akar – nyugtatta a vonal túlsó végéről egy bársonyos női hang.

– Naponta egy forintot? – zökkent ki Kovács. – Te újra feltaláltad a takarékbélyeget! Nem magam miatt mondom, hidd el: különb marhaságokra is elszórom a pénzt, de félek, hogy eleve kizárunk valakit. Manapság mindenki meggondolja, hogy mikor ül be egy étterembe.

– Nézd, ha valakinek egy ilyen huszonöt éves találkozó nem fontos, akkor az nyilván nem is jön el. Aki fontosnak tartja, az ott lesz. Egyébként nem drága hely, mégis jól főznek. Ja, és megkérlek, hogy mondjál pár szót, valamiféle pohárköszöntőt...

Kovács meglepetésében balga fővel elvállalta a megbízatást, elbúcsúzott és letette a kagylót. Nem mondta el, hogy kipróbálta a helyet, és gátlástalanul drágának, egyben meglehetősen jellegtelennek találta. Az a benyomása támadt, hogy a szervezést végző osztálytársnői vagy a markáns szicíliai pincérekbe pistultak bele, vagy addigra már túl voltak egy-két hasonló műintézmény alapos vizsgálatán.

És most még ez a szónoklás is.

– Mi a frászt kell ilyenkor mondani? – morfondírozott magában.

– Fordulj a szakirodalomhoz, szívem – nevetett rajta a barátnője, amikor megosztotta vele a gondját. – Bölcs asszony – csókolta homlokon Kovács, és felütötte a kezébe nyomott Ady-kötetet.

Sajnos a veretes és sokat használt strófákból kevés volt alkalmazható a helyzetre. Úgy emlékezett, hogy a gimnáziumi négy évet mindannyian valamiféle haladéknak fogták fel, mielőtt kilépnének a „csörtető” életbe. Osztályukból senkit nem is vettek fel egyetemre; azt a szakot, ahová Kovács jelentkezett, egy évre rá meg is szüntették, éppúgy, mint a ruhagyárat, amelynek kiváló termékét Kovács a negyedszázados találkozón viselni szándékozott.

Nem tudott felidézni olyan alkalmat, amikor hasznosította volna azt, amit a gimiben tanult, kivéve tán, hogy néha egy-egy meglepett vásárlónak bementa, hogy „mohácsi vész plusz ötven fillér” vagy „Eger ostroma kilencven”. Ritkán volt sikere az ötlettel.

A vers sokat idézett utolsó soránál aztán végképp elakadt. Az ember – ugye – nem maradhat az, ami sohase volt: „nemes, küzdő, szabadlelkű diák”. Nemesek (de inkább nemecek) talán lehettünk legjobb pillanatainkban, de hogy küzdők, sőt szabadlelkűek lettünk volna, azt kötve hiszem – gondolta. Esetleg elviccelhetem azzal, hogy mindez még lehetünk, hiszen előttünk a pálya, a küzdés mára kötelező világpolitikai kényszer, a küszködés boldogságos napi passzió, s biztos, hogy életünk végéig tartogat számunkra meglepetéseket a „human factor”-nak nevezett tantárgy; de talán jobb lesz, ha inkább anekdotázunk, kicsit vihorászunk, nem komolykodunk, amikor nem kell, fenébe Adyval. Mi nagyon szelíd, szorgalmas kis osztály voltunk, botrányok és nagy balhék nélkül. Sose szereltük szét darabjaira a zongorát, mint a B. vagy gyűjtöttük fel a politechnika-műhelyt, mint a C. Néha dobálózunk egyet a tornacipőkkel, Parizer tanár úr oroszóráján radírral céloztunk a „Szimja” feliratú szemléltető táblát, és

legfeljebb egy-két órára zártuk be a szekrénybe Ürömi Mariskát. De ez minden. Átkozottul jólneveltek voltunk.

A találkozó napján Kovács rendes szokásával ellentétben egy kortyot sem ivott, bár sejtette, hogy a szóban forgó étterem árai mellett még egy ártatlan kis becsiccsentéstől se kell majd tartania. Eljátszott a gondolattal, hogy feltankol egy lapos zsebüveget, de aztán arról is letett.

A vacsora a megszokott mederben folyt le. Galambos tanár úr már az aperitif után előállt a javaslattal, hogy mindenki számoljon be részletesen, mi történt vele az elmúlt öt évben. Az ötletet mindenki utálta, de ellenkezni senki sem mert. Igazi sikertörténet nem hangzott el, de a jelenlévő tanárok már azt is nagy eredménynek tartották, hogy a többi volt osztályukkal ellentétben itt csak egyetlen (ezidáig regisztrálatlan) munkanélküli kortyolgatja az 1600 forintos bort.

A beszámolók közepén derült ki, hogy a számukra fenntartott különterem nem annyira külön, mint inkább közös, mert a főpincér – talán óvatos fogasztásuk kritikájaként – újabb vendégeket kezdett beültetni az üres asztalokhoz, akik leplezetlen kíváncsisággal hallgatták, hogy van, aki éppen a harmadik válóperénél tart, s hogy van, aki segítséget tud nyújtani osztálytársainak a vízművek számlázási osztályán; éppen csak a gyerekek, kutyák és macskák körbeadott fényképeit nem vették ők is kézbe. Egyetlen illetudó pár akadt, aki azt mondta, nem, kösz', nem ülünk be egy esküvő közepébe, a többiek nem zavartatták magukat.

A társalgás ezek után többnyire arról folyt, hogy a kaja kevés és pocsek ahhoz képest, hogy mit van pofájuk elkérni érte. Kovács „parázson sült halai” tocsogtak az olajban. A hangzatos név mögött két apró crevette, egy kettészelt konzerv-tintahal, egy odaégett, filézetlen busaszelet és némi csernobili garníring rejtőzött. Meg is említette osztálytársnőjének, aki a szervezést végezte.

– Na, látod, ez egy normális, drágább étteremben nem fordulhatott volna elő – oktatta ki az asszony.

Kovácsnak ettől leesett az álla, hirtelen nem tudta, hogy sírjon vagy nevéssen, így hát kiment vizelni. Mire visszatért, a társaság már kezdett felbomlani; a BKV nyilvánvalóan nem volt tekintettel a találkozóra, utolsó járatait egykedvűen a megszokott időrendben indította.

Lovászi Pista, aki egy kézilabdacsapat edzője lett, egyesülete nevére íratta a számlát, miután a fizetendő summát összedobták, s így legalább egyvalaki számára sikerrel és némi haszonnal zárult a jubileumi találkozó.

Kovács másnap rövid levelet írt örökös szerelmének munkahelyi címére. Az este folyamán egy szót sem váltottak, csak néha villant össze a szemük. „Remit ajánlok. Fogadd el. Szeretnélek látni. Csók. K.”

VAMOS A LA PLAYA

Úgy csinálnak, mintha a zenekari fegyelem egyedül csak rám vonatkozna. Jó hogy nem vezetnek spárgán, mint az óvodásokat. A titkár a repülőn mellém ül, lelkemre beszél. Óriási. Mintha felgyújtottam volna a szállodát. Ha többet fizetnétek, nem kéne vasalón főzni a lecsót, és nem húzná a vállam a sok babfőzelékkonzerv. Én is szívesebben rendelnék homárt egy jobb vendéglőben, ahol még a pincérek is tengernagyi egyenruhában feszítenek, mint hogy szájalmasan kisszerű módon bespejzoljak a reggeli svédasztalnál egész napra. Én igenis tudok viselkedni, és magam is képviselem olyan lelkiismeretes kis hazánkat, mint csont-részeg kulturális attasénk, aki a tegnap esti fogadás után lerókázza a sarokban ártatlanul álldogáló fikuszt. Ezek nekem ne játsszák az eszüket. Mindenkitől rettegnek, mindentől félnek. Ne igyál forralatlan vizet, ne egyél semmit, amit az utcán sütnék, kerüld el a kaszbát, a négernegyed, a sötét helyeket, osonj halkan, varrj a gatyádba belső zsebet az illetménynek. Beszari alakok. A gazóz ugyanannyiba kerül, mint a sör; a helybeliek is ugyanazt a csapvizet isszák, és mégse fetrengenek a földön a gyomrukat tapogatva. Kairóban pontosan olyan ízű lekváros buktát vettem egy utcára nyíló pékségben, mint amilyeneket boldogult nagyanyám süített valaha búbos kemencében. Algírban pedig remek, csípős kis kolbászkákat; most is érzem az aromájukat a nyelvem hegyén. Na és a csónakban süített és onnan árult ínycsiklandozó halacsák Isztambulban, amelyeket helyben beleztek ki és mostak meg az Aranyszarv-öböl poshadó vizében? Na, ugye. Azok voltak a legfinomabbak. Ne menjek föl a kaszbába? Ostobaság. Csak mosolyogni kell, és még azoknak a valóban zord kinézetű bennszülötteknek is fülig szalad a szájuk, akiknek a képe láttán Lombroso önfeledten tapsikolt volna örömeiben.

Biztos, hogy akkor is ott lettem volna az indulásnál, ha az a túlbuzgó konzul meg a milícia nem akar mindenáron „kiszabadítani”. Örültek. Kicsit benyaltunk a zizibből (ouzo, masztika, anisette) Ahmedékkal, de hát a valóságban így barátkoznak a népek, nem az ENSZ-ben ölelgetik egymást kijelölt képviselőik által. Azóta is ezzel cseszegetnek. Őszintén: ki az a nemnormális, aki váltságdíjat követelne egy nevenincs klarinétosért? És ki az az eszement, aki fizetne? Talán a Londoni Szimfonikusok, de hogy mi nem az biztos. Beültetnék a helyemre a Lakatost vagy a Rafaelt, és csók. Tengert lehet rekeszteni a virtuóz magyar csurákosokkal.

Semmi tartás nincs a főnökeinkben. Fogadok, hogy ide is olcsójánosként jöttünk, pedig ezek térdig járnak a zsozsóban. Tegnap repülővel vittek a dzsungel közepén álló csodakastélyba – egy egész zenekart – egyetlen estére. Az nem izgat, ha ezek az estélyi ruhás hölgyek és urak a hajukra kenik is a beluga kaviárt, azt azonban majd úgyis megtudom, hogy miféle jótékonyági koncert volt ez soron kívül: ki jótékonykodott és kivel? Engem nem vesznek palíra. Ha már feketén dolgozom, akkor szeretek tudni is róla. Hozzászóltam már a piti ügyletekhez: hogy egész délelőtt próbálunk a milliomos macájával, aki énekesnőnek képzei magát, és erőltetett menetben gyalázza meg a legszebb áriákat; hogy valami pénzes marhának a fia ott karmesterkedik előttünk: révülten kalimpál, mi meg játszunk séróból – jó, pénzt kell keresni. De aztán osztozzunk becsületesen.

És olyan nincs, hogy én ne búcsúzzam el a tengertől. Hajnalban és este a legszebb. Kit érdekel, hogy hány rablás történt már ezen a playán? Mit tudnak elvenni tőlem? Na mit? Az én jó kis Szmenám nem egy Sony kamera. Viszont nem lehet vele elrontani a képet. Néha cikiznek is a kollégák miatta, de mondanom se kell, hogy pont azok, akik a férfi vécé piktogramját se képesek megkülönböztetni a nőiétől.

Csakhogy most az egyszer a majrésoknak lett igazuk. Éppen bevettem a képbe a tengerbe mélyen benyúló sziklát, amint lebukik mögéje a nap, de mielőtt a felhő szimbólumra állíthattam volna a gépet, megéreztem a kést a nyakamon. „Hush! Not crying!” – mondta valaki mély hangon mögöttem. Nyilván nem angol, mert pocsék volt a kiejtése, és ezt különben se így szokták mondani, de mindegy.

Az a bunkó kivette a kezemből a fényképezőgépet, aztán belenyúlt a dzsekim zsebébe – lehetett vagy három keze –, aztán rögtön le is szórta a homokba, amit talált: taknyos zsebkendőt, lakás kulcsokat – nem is tudom ilyenkor mi a fenének hozom el magammal – és a másik zsebemből a tictacot meg a cigit. Szegény hülye, az utolsó aprópénzeimen délután csokit vettem a gyerekeknek. Éreztem, hogy egyre hevesebben ver a szívem, s amikor egy pillanatra elvette a torkomtól a kést, hirtelen megugrottam balra, és vissza se nézve rohantam fel az ösvényen, ahol lejttem. Mögöttem dühödt káromkodásféle hangzott, majd valami puffant előttem a homokban. A Szmena. Felkaptam, s rohantam lóhalálában. Csak a betonútra érve álltam meg, és néztem vissza. Egy árva lelket sem lehetett látni a parton. A nap lement a szikla mögött, s a hatalmas, sötét kékség egykedvűen küldözte a playa homokjára fehér csipkefodrait.

Rendeztem az arcom, s átvágtam az úton a szálloda előtt álló buszhoz. A többiek már lehordták csomagjaikat a szobákból, és ott toporogtak indulásra készen. – Megint csak rád várunk, Romanek – jegyezte meg a titkár. Elég hülyén állt a fején a sombrero. – Jövök már – sóhajtottam. – Csak még csináltam egy búcsúfotót. Ilyenkor legvadabb a part.

AZ ANGYALOK SÖRE

Alanyi József koszorús költőt munka közben, íróasztalánál érte a váratlan halál. Csak csuklott egy bazi nagyot, s azzal menten vége lett: befejezetlenül hagyta a színes nyári vitorlákról szóló szépséges szonettet.

Az illetékes hivatal úgy döntött, hogy mivel Alanyi áldott jó ember volt, lelke a szentek, balfácánok és csókosok közé, a mennybe kerül, a negyedik emelet 411-be, a vécé melletti megüresedett szobába. Nem hinnék el, ha elárulnám, hogy ki lakott ott előtte, de ne menjünk bele a politikába.

A hiba ott csúszott be, hogy két újonc segédangyalt küldtek érte, s egyikük azonnal belelépett egy rajzszögbe, ahogyan ott csámpázott az asztalra borult költő körül és kiborította a drága Pelikan tintát. Alanyi költő halál utáni élete első percét azzal kellett töltse, hogy leszedje róla a keresztvizet: Mondtam már, te mulya, hogy ne mászkálj mezítláb a szobában!

Bolka segédangyal sürgetésére Alanyi aztán vette a kabátját, s végigsétált velük a Mester utcán, hogy elérjék a körüti villamost. Nem jutottak el odáig, mert a Korona söröző előtt Alanyi megtorpan, és mélyen az angyalok szemébe nézett (csak ő látta őket): – Gyerekek, csavarjunk le egy sört még utoljára, különben tapodtat se megyek tovább!

A pótangyalok tanácstalanul egymásra néztek, s mivel belátták, hogy senkit se lehet kényszeríteni, hogy rohamlépésben közelítse meg a mennyországot, hát ráálltak a dologra.

Alanyi udvarias ember volt, rögtön három sört kért, de miután az angyalok tiltakoztak, egyedül pusztította be mind a hármat, míg Lolka és Bolka lábukat lógatva üldögéltek a pultot fedő sörhabba ragadva. – Megyek, kicsavarom a zoknim – intett az árnyékszék felé a költő, miután mindent begurgulázott. Az angyalok illetlennek tartották volna oda is követni, így Alanyi nyugodtan kilóghatott a klozetablakon. Annyi előnyt szerzett, hogy a pótangyalok már csak a Svejken érték utol. Juhtúrós sztrapacska gőzölgött előtte, s éppen nagyot kortyintott a szép korsó pilzeniből. – Kértek valamit, tündérkéim? – nézett fel a két csapzottan lihegő angyalra. – A vadast ajánlom, a knédlijük habkönnyű.

Lolka segédangyal kíváncsi természetű volt, Bolka pedig igencsak megszemjázott a nagy hajszában, úgyhogy nem utasították el az ajánlatot.

A pincérek legnagyobb csodálkozására Alanyi asztaláról fél óra alatt több tál étel és hat korsó Pilsner Urquell tűnt el nyomtalanul, igaz, aztán a vendég is.

– Most már talán indulhatnánk – vetette fel egyet böffentve Lolka, miközben rövid iramodás után a Jókai utcán ballagtak.

– Úgy, ahogy mondd – helyeselt Alanyi. – Csakhogy engem az öröklét végéig bántana a lelkipurdalás, ha nem mutatnám meg nektek, vidékieknek, micsoda választék van a Crazyben – közölte komolyan, és hirtelen lefordult egy pincehelyiségbe.

Senkit se lehet bilincsbe verve vinni a mennyországba; ez nyilván közröhej tárgya lenne – látták be a nekidámodott segédangyalok, s követték a költőt lefelé a lépcsőn.

Itt aztán valóban remek választékát találták a jobbnál jobb söröknek, úgyhogy ezen a helyen – rendes szokása szerint – kissé elhúzódtak az idő. Már alkonyodott, amikor a Beckett's-en (magyar nevén Bekecs) és a Zónán át a Picasso Point felé vették az irányt. A hivatalok kezdtek bezárni, kigyúltak a meleg esti fények, s már feltűnően látszott a neonok összes

foghíja (ill. nem látszott), amikor Alanyi – vállán a két elalélt angyallal – hazafelé menet még betért egy utolsó korira az Irish Catbe.

A hibát ott követte el, hogy nem maga mellé rakta le angyalkáit, ahogyan az esernyőjét szokta, hanem felakasztotta őket a fogasra, s aztán annak a rendje és módja szerint meg is feledkezett róluk. Ne tagadjuk, ebben volt némi szerepe annak a pár korsó Kilkennynek, melyeket itt sorozatban rendelt, időnként már nem is sejtve, hogy a búcsúra vagy a megérkezésre iszik, hiszen már lehetett itt is, ott is.

A két segédangyal már csak otthon jutott eszébe, egy pillanattal azelőtt, hogy elnyomta az álom.

Hiszik vagy sem: így és ezenmód esett, hogy Alanyi József koszorús költő egy nap késéssel került a mennyországba.

FERDE MENNYORSZÁG

Történt pedig, hogy egy Pataki Kálmán nevű magyar újságíró a mennybe jutott, és annak rendje és módja szerint jelentkezett a bejáratnál. Ott ült egy nagyon hülye portás, és szalontüdőt evett. – Tudja a telefonszámát? – kérdezte. – Akkor nem kell kikeresnem.

Pataki Kálmán fellapozta noteszét. – Az otthoni kell vagy a munkahelyi? – kérdezte. A portás értetlenül nézett rá. – Persze, hogy a munkahelyi.

– Szellemóriások, Szellentők, Szemtelenek, Szentpéter – lapozott Pataki. – Ez az: 21 81 558.

– Nem veszi fel – csóválta a fejét a portás, miután tárcsázott. – Biztosan elszunyált.

– Akkor addig kérek egy vodkát tonikkal – mondta Pataki. Maga is csodálkozott, hogy ezt mondta, holott életében többször is előfordult, hogy ez a mondat majdnem kicsúszott a száján, amikor belépett a zöldségeshez vagy a henteshez.

A portás töltött, és mozgása egyre ismerősebb lett az újságíró számára. Akármilyen legyen, ha ez nem a szittyós Lajos a Carmenből – gondolta magában.

Ezen a Carmen nevű, jól pozícionált helyen (a Bazilika hűvös árnyékában áll jelenleg is) dolgozott szittyós Lajos, a pincér. Addig tartott a műszakja, míg részegen össze nem csuklott.

– Négy húsz – mondta szittyós Lajos, a pincér. (Portás.)

– Vatikáni valutában? – kérdezte reménykedve Pataki.

– Lófogantyút – mondta a másik. – Dollárban.

Pataki megmutatta neki az újságíró-igazolványt.

– Féláron utazom, kalauz úr.

A kalauz (portás, pincér) átvette a dokumentet és kigúvadt szemmel bámulta. – Ilyet se láttam még: újságíró a mennyországban?

Nem volt sok ideje csodálkozni, mert egy yuppie kinézetű fiatal fickó nyitott be a portásfülkébe, kivette a kezéből az igazolványt, zsebre vágta és kezét nyújtott Patakinak.

– Szentpéter vagyok; jöjjön utánam.

Most Patakin volt az álmélkodás sora.

– Bocs’, de jó helyen járok?

– Ennél jobb nincs is – felelte a másik, és intett, hogy üljenek le a mellékoldalgó Tutto Mobili feliratú felhőre. Nem is volt körülöttük más, csak egy asztal, azon meg egy fafűtéses, régi komputer.

– Csak a nyilvántartásra használjuk, arra meg jó – kapta el Pataki tekintetét Szentpéter. – Hát akkor üdvözlöm körünkben, nem kell semmi, mindent tudunk – mondta egyszerre és legyintett, amikor Pataki át akarta adni neki befőttes gumival átfogott igazolványait és TB-kártyáját.

Bekapcsolta a számítógépet, és azon rövid idő után megjelent a Bazilika hátsó homlokzata, a balusztrádon álldogáló szobrokkal. – A pasik mindent jelentettek. Kicsit mindig össze kellett tákolni a jelentésüket, mert nem fordíthatják el a fejüket, mindig egy irányba néznek, csak éjszaka lazíthatják ki a nyakukat szegény szentjeim.

Egyszer mintha láttam volna – gondolta Pataki, de nem mondta ki, csak azt kérdezte meg, hogy vajon lekészt-e az ebédre. – Dehogya – rázta meg a fejét Szentpéter, és egy tálcán párizsit, retket és egy kancsó vizet hozott be. – Szerény, de tápláló eledel – mondta. – Helyezze kényelembe magát,

később majd visszajövök és megbeszéljük a házsabályt. A számítógépet ne birizgálja, nincs rajta játékprogram.

Pataki estig nem is látta. Sok körülnézni való sem volt, csak felhők mindenütt, néha egy-egy szputnyik. Na, engem itt megesz majd a dögunalom – gondolta, de később rájött, hogy a kopott kinézetű számítógép monitorként is funkcionál, és egészen jó minőségű képek hozhatók be rajta, tetszés szerinti helyszínekről. Pár nap alatt olyan gyakorlatra tett szert, hogy már kezdte élvezni a dolgot. Csak azt sajnálta, hogy nem írhatja meg sehová, amit látott. Figyelemmel kísérhette barátai és barátnői sorsát: látta, amikor M. kezéről levették a gipszet (a költő balszerencsés ütésváltásba keveredett akkori nejével); látta, amikor T. háborgó gyomorral figyelte a csendes magyar tengert (a riporter egy ideje konzerveken élt), de főleg az hozta izgalomba, amikor látta, azt hogy mindannyian összegyűlnek egy Török utcai pincekocsmában, amely a kocsonyájáról híres, Spitzbrotot törögetnek és disznósajtot szeletelnek – a zoom még az apró vese- és gusztusos szívdarabkákat is közelhozta szeméihez –, majd a falatokat vörösborral öblögetik le.

– Az anyátok szemit – dünnyögte Pataki Kálmán magyar újságíró, aki a mennybe jutott. – Ez azért mégiscsak disznóság.

Gondolta ezt azért is, mert bár a mennyország stresszmentes, nyugis kis hely volt, a koszt hagyott némi kívánnivalót maga után. Reggelire párizsit adtak, délben parizert, este ismét párizsit, ráadásul a szójasabb fajtából. Amikor Pataki szerény célzást tett rá, hogy látta a portást szalontüdőt enni, Szentpéter azt válaszolta, hogy a portás külsős céghez tartozik, a mennyországnak ilyen extrákra nem telik, így is nagy az államadósság, stb. Úgy elkezdett panaszkodni, hogy amikor már az IMF pimaszságainál tartott, Pataki egészen megsajnálta.

Így aztán csak fájó szívvel és korgó gyomorral figyelte, amikor az M., a T., a V. meg a G. helyet foglaltak a Falk utcai pinceborozó asztalánál, és a törkölyrel történő szájöblítés után helyben süttött, meleg lepcsánkát és fasírtokat faltak, és mindezt mádi édes furminttal lögyöblték le.

Most én kerültem a mennyországba vagy ők? – füstölgött Pataki. Legalább egy lapot tudnék indítani ezen az elmaradott helyen.

Fel is vetette az ötletet Szentpéternek, aki elvileg egyetértett, csak annyi feltételt támasztott, hogy Pataki szerezzen rá szponzort.

Honnan az égből? – tűnődött Pataki. Egy lelket sem látni sehol. Se hirdető, se előfizető. Az ilyesmi különben sem nekem való. Kuncsorogtam eleget. Legalább a *Typographiát* járatnák, de még egy vacak rádió vagy tévé sincs, pedig a műholdak olyan közel röpködnek, hogy egy vasalóval is fogni lehetne harminckilenc csatornát.

Szóval ez a Pataki kezdett elégedetlen lenni ott a mennyországban, Főleg miután rájött, hogy a számítógéppel a pokol izgalmas bugyraiba is bepillanthat. Na és mit lát ott legnagyobb megrökönyödésére? Azt, hogy az elkárhozottak egy nagy ebédlőasztal körül ülnek és paprikáskrumplit falnak gyulaival. Ez volt az utolsó csepp a pohárban.

– Elegem van a hülye párizsidből, meg hogy folyton vizet kell inni – esett neki Szentpéternek, amikor az megjelent a „Happiness is home made” feliratú tálcájával. Erre az megsértődött.

– Csak nem képzeled, hogy kettőnkre főzni fogok – fortyant fel, és bevágta volna maga után az ajtót, ha lett volna ilyen.

Szép kilátások – ült le egy felhőre Pataki Kálmán mennybejutott magyar újságíró. Éppen csak egy kicsikét vigasztalta, amikor látta, hogy „Ferde Magyarország” című riportkönyve végre megjelent.

TALÁLKOZUNK 2000-BEN

Micsoda számárság, hogy az ember fiatal korában csak azokat a fényképeket tartja meg, amelyeken maga is szerepel, s eszébe se jut, hogy emlékezete egyszer még mankóra szorulhat. Egyetlen képet találtam Piroskáról a nagy bonbonosdobozban, az is életlen volt, szürke, sarkainál töredezett. Egy erdei pajta szalmaágyán ébredszünk valamiféle iskolai kirándulás esős hajnalán. Neki éppen csak kilátszik a feje a hálósákból; arca durcás, biztos, hogy szempilláit azonnal visszazárta, és pár percet még tovább aludt. Azt hiszem, se igazán csinos, se igazán okos nem volt, és nem tudok felidézni semmit, amivel valaha is magára vonta volna a figyelmet. Az enyémet sem, mert akkoriban tökéletesen lekötött a foci meg a matematika, s kizárólag fitos orrú, szőke szűzekbe voltam hajlamos beleszerelmesedni. Később se futottunk össze sehol, és ő az ötvenkénti osztálytalálkozókra se jött el.

A legutóbbin viszont szóba került, mert amikor Benedekkel arról beszélgettünk, hogy mi lehet a távolmaradókkal, Kocsordi áttelepedett hozzánk, s kimerítő részletességgel, látható élvezettel tájékoztatott bennünket arról, hogy a Piri bizony lezüllött, mint a fene, másodszor is elvált, s most Dunaberken lakik egy tanyán, ahová az a félkegyelmű öregasszony fogadta be könyörületből, aki neki – Kocsordinak – volt beosztottja a Vasműben.

Zene szólt, hangos, jókedvű fecsegés zajlott, valaki videokamerával járta körül az asztalokat, mindenki mosolygott és a poharát emelgette.

Éreztem, hogy ég az arcom; kimentem az udvarra cigizni. Szállingózott a hó. Pár perc múlva kijött Benedek is. Magas, keménykötésű, de gyerekképű pali, felteszem unhatja is, amikor azzal üdvözlök, hogy apa, te nem változtál semmit. Sose voltunk jóban, de csak az elsőben verekedtünk, egyetlenegyszer, s azt is döntetlennek lehetett ítélni. Más érdekelte mindig is. Autók, ágyúk, a történelem, ilyesmi.

– Ordas hideg lehet ilyenkor egy tanyán – mondta, amikor eltapostuk a csikkeket és visszamentünk a különterembe.

– Látogassuk meg – mondtam én könnyelműen. – Dunaberek nincs messze. Valahol Adony körül lehet.

– Jó – állt rá rögtön Benedek.

– Majd egyszer – tetem hozzá én, most már óvatosabban.

– Holnap – mondta Benedek. – Én állom a benzint.

Kocsordit rábeszéltek, Bakos Ica és Jutka önként jelentkeztek, hogy velünk tartanak. Kicsit pityókás volt mindenki.

Közülük másnap csak Kocsordi jelent meg a találkozón, s mindjárt közölte is, hogy csak térülünk-fordulunk, mert nem ér rá. Igaza van, gondoltam, s okosan teszik a bakos-ikrek is, hogy inkább otthon szundikálnak; csúszós az út, köd van, s különben is ki a fene az a Nagy Piroska? Benedek állítólag járt vele a gimnázium alatt, én dilinyós vagyok, idáig rendben, de nekik aztán mi közük hozzá, hogy él-e, hal-e? Igaz, hogy fél évig minden nap ők ették meg a Piros uzsonnáját, de csak mert nem szerette a tojást.

Mi sem állunk valami rózsásan, de ha már Benedek fizeti az utat, hát vettem egy kanna bort – züllöttnek mindig az a legfontosabb –, és belesöpörtem egy nejlonzsákba a régi konzerveket a spájzban. Egyelőre elég lesz ennyi.

Nehezen találtunk oda. Először elhajtottunk a faluvégi romház mellett, mert nem hittük, hogy lakhat benne valaki.

– Pedig az a Dózsa utca 1. – nekem csak elhihetik – ragaszkodott a valósághoz csökönyösen a biciklista, akit megállítottunk. – Itt lakok a Szuszogó alján.

A ház faláról – ha volt rajta valaha – lemarta a vakolatot az idő, s a málladozó rossz vályogtéglákból az eresz alá szóródott a törek. A csupasz udvaron bizonytalan fajtájú kutya keringett a lábai közé tekeredett láncon, és vadul vicsorgott.

– Nyugodj meg, Kolbász – szólt rá Benedek. – Jóemberek vagyunk.

– Szultánnak hívják – lépett ki a házból Piroska. – Kussolj má’, mer’ leadlak. Szevasztok.

A mi volt osztálytársnőnk kövér volt és lompos; feszült rajta a rosszul gombolt, koszos férfi gyapjúmellény. Hajában rég járhatott fésű. Néztük. Benedek kiszabadította a kutya lábát. – Ez a vize? – kérdezte egy ott heverő, kopott lábosra mutatva. – adjál valamit, amivel feltörhetem a jeget.

– Majd elnyalogatja, mint a fagylaltot – nevetett idegesen Piroska. Kezét a szája elé tartotta, ahogyan a fogatlanok teszik. – Gyertek már be, hülyék. Szólta postás, hogy telefonáltatok. Épp’ el akartam menni, hogy hozzak nektek sört. Üljetek le.

– Aha – mondta Kocsordi. A kizsírosodott kanapén gyűrött ruhadarabok halmozódtak. Az asztalnál egyetlen hokedli állt, az a régi fajta, amelynek felnyitható a teteje, hogy legyen helye a boxnak meg a cipőkeféknek. Ennek nem volt meg a teteje, de bútor se volt több a szobában. Piroska éppen ehetett valamit az asztalon fekvő műanyag tálkából: lehet, hogy attól terjengett a szűk légtérben egy különös, meghatározhatatlan szag. Benn se volt sokkal melegebb, mint az udvaron.

Elmeséltük Piroskának, hogy mindenki nagyon hiányolta az osztálytalálkozón.

– Hozzuk be a motyót – mondtam én, amikor beállt a csend.

Nem maradtunk sokáig, de megígértük, hogy újra jövünk.

Indulás előtt Benedek még visszament, összekotorta a pénzt a zsebéből, és Piroska mellényzsebébe nyomta. Kocsordi megígérte ugyan, hogy csatlakozik hozzánk, de egy hónappal később, amikor újra lementünk, éppen nem ért rá. Nagy hó esett, az útmenti fákról porcukrot rázott le a szél, s időnként varjak csapata rebtent fel a behavazott buckák közül. Nem sokat beszélgettünk.

Piroska a ház előtt várt bennünket, s hevesen integetett, hogy be kar szállni a kocsiba. Részeg volt, és a bal szeme körül lilászöld folt éktelenkedett. Meg-megbicsakló nyelvvvel tudatta, hogy elköltözik, mert az öregasszony eladta a konzervjeinket a kocsmában, és különben is, mindig belepofázott a háztartásba.

Az új lakás ugyanolyan volt, mint az előző, csak a falu másik végén. Mire bevittük a zsírt, a lisztet, a mosóport meg a Cloroxot, előkerült a házigazda is. Ő se volt józan, és Lombroso fél lábon ugrálva tapsikolt volna, ha látja az ábrázatát. Talán egy félreérthető megjegyzést tehetett, mert Benedek egyszer csak nekilökte az ajtófélfának, s egy kemény gyomros után közvetlen közről az arcába sziszegte, hogy ha még egyszer meg meri ütni Piroskát, akkor lejövünk, a nőt elvisszük, őt pedig elássuk a kertben. Visszafelé megálltunk a Duna-parton, és a kompikötő lámpája alatt elszívtunk egy cigit. Feketén hömpölygött előttünk a víz; mögöttünk a telkek drótkerítését rázva vadul ugattak a kutyák. Ritkán, úgyszólván sose hívok vendéget, úgyhogy kicsit nehezen préseltem ki magamból: – Egyszer feljöhetnétek hozzánk.

– Holnap – mondta Benedek.

– Jó – bólintottam én.

KARÁCSONY A „MÓDI CENTER”-BEN

Délután ritka porhó hullott. Gyér pókhálóját a kocsik kereke könyörtelenül beletaposta az aszfaltba, s estére nyoma sem maradt. Nyolc óra körül az utca elnéptelenedett, az úttest sara apró brontosauruszokká merevedett, és a „Módi Center” pavilonjait megvilágító egyetlen utcai lámpa előtt csak néha-néha sodort át a szél kósza hópelyheket.

Az egyik bezárt butikban, a kirakat üvege mögött magas, széparcú, fekete hajú asszony állt; parázsló cigarettáját tenyere mögé rejtette, s elgondolkodva figyelte a szemközti irodaépület ablakait, melyekre percenként kivetültek egy színes neonreklám csíkjai, hogy aztán nagy hirtelenséggel el is tűnjenek róluk. Időnként egy-egy megkéssett járókelő sietett át a közeli buszvégállomásra a lakótelep felé. A butiksor előtt a nagy hideg ellenére is lelassították lépteiket, hiszen még valamennyiüknek hiányzott egypár fontos ajándék a holnap felállítandó karácsonyfa alá. Ilyenkor a fekete nő hátralepett a kirakattól a bolt mélyébe, leereszkedett a pult mögött álló kempingszékbe, a drótmerevítőkön lógó divatos női ruhák takarásába, s a második alkalommal kifűzte a kismama-cipőket is, amelyek az egésznapos álldogálásban jótékonyan támogatták lábait. Bal bokája kíméletlenül fáj, s szüntelenül küldözgette a fáradság apró üzeneteit. Lassú, gyakorlott mozdulatokkal masszírozta lábfejét és sajgó ujjait, s közben az utcán méltóságteljesen elgördült egy rendőrautó. Szinte hallani lehetett a fagyott sártaréjok ropogását vastag gumikerekei alatt. Az asszony tudta, hogy most elmennek a buszvégállomásra, ott a sofőrök melegedőjében megnézik az esti filmet, megvacsoráznak, aztán majd csak éjfél körül kerülnek újra errefelé, pedig az elmúlt napokban négy butikot is feltörték ismeretlen tettesek, s szépecskén megdézsmálták a karácsonyi árukészletet.

Fázni kezdett a lába, ezért meleg gyapjúzoknit húzott, és a hátsó, szűk raktártérbe ügyelbajjal beállított rozoga kempingágyra heveredett. Szemét lehunyta, de nem aludt el. Apró, nehezen azonosítható zajokat hallott: ismétlődő kopogást, súrlódást, halk szöszmötölését feltételezett rácsalóknak, lombtalan fák üvegágainak zörgését a „Center” mögött közvetlenül elterülő játszótér felől. Rövid idő alatt elunta kényelmetlen helyzetét; felkelt, kiment az üzletbe, s a villódzó félhomályban likőrös üveget és kis pohárkát vett ki a szekrényből. Töltött magának, de mielőtt szájához emelte volna a poharat, jól kivehető hangokat hallott a raktár felől. Dermedten hallgatózott, s csak egyetlen lépést mert tenni a riasztó kapcsolója felé. – Várj már, te bunkó, csak kidobom a gyíkot – dörögte valaki mély hangon, s kevéssel utána víz csobogása, dörömbölése hallatszott a hátsó oldalt fedő hullámpaláról, aztán további átkozódás, de valaki másnak a szájából, majd újra csend lett. Az asszony megkönnyebbülten hajtotta fel a likórt, jólesően megborzongott tőle, és magával is vitte az üveget a raktárba. Csak mértékkal, kis szívem, mert a végén még táncra perdülsz a betörőkkel – korholta magát szelíden a második pohárka után.

Újra lefeküdt, és nyakáig felhúzta a takarót. Mereven nézte a hősugárzó vörösen izzó spirálját, mintha annak fényéből kiolvasható lett volna bármi is, aztán lehunyta szemeit.

Jöhetnének már, ha egyáltalán jönni akarnak; legyünk túl rajta – gondolta.

Nem jött senki, csak a kidőlni vágyó odvas fák nyikorogtak odakinn a játszótéren, a kenetlen lánchinta csikorgott, amikor meglendítette a szél, aztán két-három gépkocsi lopásjelzője szólalt meg a lakótelep felől kánonban, s az asszony tudta, hogy ilyenkor legtöbbször ki sem mernek nézni az ablakon, inkább még egyet fordítanak az előszobaajtó kulcsán, hogy nagyobb biztonságban legyenek.

Egy éve élt már egyedül, s kezdett hozzászokni a függetlenséghez, mi több, néha már élvezte is, hogy kötetlenül benn maradhat a városban, ha kedve tartja, magyarázkodás nélkül színházba mehet egy-egy régi barátjával, ha úgy adódik, s hogy utána addig cseveghetnek egy hangulatos étteremben, ameddig nekik tetszik, illetve amíg eszébe nem jut, hogy reggel ki kell nyitnia. Dolgozni szeretett, és ez sokat segített rajta, amikor egyedül maradt. Egy ideig hiányzott az a zajos életmód, amelyet volt élettársa diktált, az olyan alkalmak, mint amikor a férfi valamelyik cimborájával hazatért egy külföldi „bevetésről”. Ilyenkor nagy murit rendeztek, s a férfiak egymás szavába vágva, nagy, felszabadult nevetések közepette mesélték el, hogy a pénzsámológép Grazban kiköpte az új orosz számrubelest; hogy a bankigazgatótól a takarítónőig mindenki végigropogtatta a bankókat, mint valami numizmatikai csodát, s hogy már azt hitték, csak kamu, színjáték az egész, hogy kihúzzák az időt, amíg a zsaruk lefékeznek a bank előtt, de aztán egy szerelő helyrepopofozta a gépet, és rendeződött – méghozzá dús haszonnal – minden, ha a sapka alatt bele is izzadt minden szereplő. Máskor elkeseredetten szidták a salzburgi műkereskedőt, azt a firnyákos vén gengsztert, aki uzsoraáron vette át tőlük az Erdélyből hozott képeket és parasztbútort; éppen csak, hogy a szállodát és a söröket ki tudták fizetni belőle.

Az asszonyt eleinte nem érdekelték ezeknek az ügyleteknek a részletei, hiszen anyagilag teljesen függetlenek voltak egymástól, s tulajdonképpen nem is az vezetett a szakításukhoz, hogy egészében átlátta volna azt a gazemberséget, amellyel a férfi a pénzét szerezte, hanem az, hogy a jóbarátok csapnivaló modora átragadt az élettársára is. Az az ember, aki eredetileg szelíd szemével és megértő kedvességével hódította meg, s az ágyban is a legfigyelmesebb, addig el sem képzelte, gátlásait egyszerű természetességgel feloldó partnere volt, egyszerre goromba tuskó módján bánt vele, társaságban is megengedhetetlen, bántó jelzőkkel illette. Eltartott egy ideig, mire rászánta magát, de végül is szakított vele, és azóta sem bánta meg. A közös ágy hiányzott egyedül.

Autó fékezett az utcán. A motort nem állították le, azt hallotta, miként a lefojtott hangú szóváltást is egy férfi és egy nő között, majd lépések neszét a butik körül, végül kopogást a hátsó ajtón. – Ki az? – kérdezte rekedten, és felült. – Ali baba és a negyven rabló – hallotta a lánya hangját. – A frászt hozták rám – zsörtölődött az asszony, miközben beengedte a lányt. Valójában megkönnyebbülést érzett, hogy felgyújthatja a lámpákat, s nem lesz egyedül. – Nem volt semmi? – kérdezte a lány, és körülnézett a boltban. Magas volt, karcsú, az anyjára jellemző legszebb vonásokkal. A kezében tartott csomagot letette a pultra, és a picinyke, színes villanyégőkkel felszerelt műanyag karácsonyfához lépett, hogy szaloncukrot csenjen róla. – Vegyél inkább a dobozból – szólt rá az anyja –, van ott vagy fél kiló. – Abban nincs semmi érdekes, nekem ez kell – fordult feléje a lány nevetve. – Cserébe hoztunk neked minyont a színházból. Két puncsos, két mogyorókrémes. A darab elég vacak volt, még a büfé ért a legtöbbet.

– A „vőnek való” nem jön be? – kérdezte az asszony. (A lány egy éve elhalt nagyapja hívta így a srácot, aki most a butik előtt várakozott a kocsiban.) – Nem – rebbent meg a lány szeme. – Kicsit fáradt. Azt hiszem az lesz a legjobb, ha én is megyek, mert pipa lesz. Vigyázz magadra édes, zárkózz be jól. – persze, persze – engedte ki az asszony, hangjában alig burkolt keserőséggel, hogy a három nap alatt, amíg téma volt ez az egész strázsa, a hozzá legközelebb állóktól még egy kérdés erejéig sem hangzott el, hogy közösséget vállalnának vele, kis részt a gondból. Semmi. – Délután ötkor várlak benneteket – mondta. – Nem árulom el, mi lesz a vacsora, de legyetek pontosak, és nehogy teleegyétek magatokat előtte.

A kocsni elment, s az asszony leoltotta a lámpákat. Újra magára maradt. Töltött a likőrből és lenyelte, de most egészen más hatással volt rá az ital, mint korábban. Nem indultak meg

kellemes, melengető áramlatok a vérében, csupán a gyomra kezdett el égni azon nyomban. Érezte, hogy a rosszul záró ajtó alatt besurranó hűvös léghuzattal együtt hogyan lopakszik mögéje a félelem. Pár pillanatig megfordulni sem mert, hátha valóban ott áll mögötte valaki sötét köpenyben, ácskapcsot lóbálva, ahogyan az a filmekben szokott történni, de aztán összeszedte magát, rágyújtott, s közben a hősugárzó elé állt, hogy úrrá legyen a testét borzongató remegésen.

A férfi csak pár hónapra tűnt el az életéből, aztán újra megjelent, és a legalpáríbb módon kezdte zaklatni. Olyan sikerrel, hogy az asszony már néhány hét után rettegve vette fel a legváratlanabb időpontokban megcsörrenő telefont, s reggelente gyomrát összerándító nyugtalansággal közelítette meg az utcán parkoló kocsiját, mert sose tudhatta, hogy mi várja: bevert szélvédő, a kiszúrt gumikon aszfaltra lapuló abroncsok vagy szuperkromofágtól bűzlő, fölpuffadt és peregni kezdő festéklebernyegek a motorházon és a kocsi tetején. A férfi tisztában volt vele, hogy az anyagbeszerzéshez és a városban való futkározáshoz a kocsira mindennél nagyobb szüksége van, s ott ütött, ahol fájt. Az asszonyt nem is az anyagi kár keserítette el igazán, hanem a torokszorongató csalódás egy általa nemes tulajdonságokkal felruházott emberben, akinek testére szakításuk óta is szakadatlan vágyott, s akiről ilyen kiábrándító, vak dühöt sugalló cselekedeteket, ekkora bosszúvágyat sose feltételezett volna. Barátnőinek közhelyes megállapításai a szerelmet és gyűlöletet elválasztó vékony vonalról számára mind spekulációnak, blablának tündek, de más magyarázatot, bárhogy töprengett is ritka magányos óráiban rajta, ő maga sem talált.

A likőr lassacskán mégis megtette hatását: az asszony álmosan, maga elé révedve ült a tábori ágyon, majd oldalt ledőlt a párnára, és magára húzta a pokrócot. Mégis nehezen aludt el, s félig ébren azt álmodta, hogy harisnyafejű betörők fűrészelik a bejáratú ajtóról a lakatot, bezúzzák az ablakot, és már rámolják is a drága holmikat két hatalmas, tulipános katonaládába, hogy kivigyék a rájuk várakozó kamionba. Közben egymás közt azon heherésznek, hogy bizony ripsz-ropsz elválnák a tulajnö torkát, ha most betoppanna. Ő maga hason feküdt a raktár padlóján és kezében páni félelemmel szorongatta a Bécsben uncigcvcancig sillingért vásárolt gázpisztolyt, de izmaiból elszállt minden erő, s a ravaszt meghúzni akkor sem tudta volna, ha igazán akarja. Ehelyett rémülettől fuldokolva szagolta a padlóviaszt, és egy elfelejtett, utoljára gyermekkorában hallott imát mormolt szaggatottan. Szerencsére, mielőtt a homályos képű, de ismerős hangú betörők észrevehették volna, verejtékben fürödve, de nagy megkönnyebbüléssel felriadt. Csuklani kezdett, és rögtön érezte, hogy szörnyen fázik, mert a hősugárzó megint bedöglött, tönkrement végre teljesen, ámen. Fölállt, remegő kezekkel cigarettára gyújtott, s a mentol megnyugtató íze, mint egy kanál krémfagyi, úgy úszott le a torkán. A kirakathoz ment, s megmagyarázhatatlan, indokolatlan, ki tudja honnan elötörő boldogsággal, egész testében jólesően dideregve nézte a pirkadat felsejlő fényeiben szakadó sűrű hóesést, ahogyan – szenteste napján hosszú évek óta először – beteríti a házakat, fákat, végig a kihalt utcát, és hófehér habfüggönyt von a jövő elé.

GYILKOSSÁG A HÁZBAN

A néni kicsit hangyás volt, de ezért nem haragudott rá senki. Amikor utoljára találkoztunk a postaládák előtt, nem volt rózsás hangulatban. – Elromlott a bojlerem – mondta köszönés helyett, miközben én megpróbáltam hámsérülések nélkül kihúzni a mancsomat a levél-szekrény szűkre szabott nyílásán. Tipikus majomfogó szerkezet: csak akkor tudod kihúzni belőle a kezéd, ha elengeded, amit szorongatsz.

– Rosszul csinálja – rázta a fejét a néni –, én benne hagyok egy kartonlapot, és azzal húzom ki a többi szemetet.

Hoppá – gondoltam –, mégiscsak igazuk lesz azoknak, akik a kollektív bölcsességről hablatyolnak.

– Ért a bojlerhez? – tudakozódott.

– Sajnos nem – tártam szét a kezem. – Ahhoz sem.

– Akkor mi a f...-ra valók a férfiak? – kérdezte ártatlan egyszerűséggel.

Ezen elgondolkodtam.

– Hát, például tudok mérleget csinálni, jól áll rajtam a szalmakalap – bár néha lefő benne a fejem –, és remek papírcsónakokat hajtogatok számlákból.

– Milyen mérleget? – nézett rám gyanakodva.

Megmutattam, mire szó nélkül otthagyt.

Esténként, zárás után egy kocsmában takarított az utca elején. Egyszer ott is találkoztunk, amikor éppen kiöntötte a járdára a felmosóvizet.

– Jó, hogy jön, szomszéd úr – mondta. – Adjon már kölcsön egy százast, mert görcsöl a gyomrom. Kértem ettől a bunkótól egy stampedlit – mutatott be az ablakon át a standot készítő csaposra –, de nem adott a rohadék.

Másnap becsöngetett, hogy megadja a becsületbeli adósságot.

– Képzeld mi történt – mondta mély sóhajtással –, megbüntettek tízezer forintra.

– Afene.

– Kivitettem a piacra pár ócska rongyot, hogy eladjam, mert nincs miből kifizetnem a vízóra bekötését, de alighogy lecuccoltam, már le is csaptak rám a szürkeruhások.

– Meg kell fellebbezni – okoskodtam én. – Méltányosság is van a világon. Pont’ az öregasszonyokkal szívózik az állam?

– Méltányosság? – legyintett a levegőbe. – Hol él maga, ember?

Sejtésem szerint valójában az a tapintatlan „öregasszonyok” nem tetszett neki, de aztán már nem tudtuk tisztázni, mert többé nem találkoztunk.

Lehet, hogy ha előre ismernénk egyes embertársaink tragikus sorsát, sose mosolyognánk meg viselkedésüket, nem ütköznénk meg apró bogaraikon, és eszünkbe se jutna, hogy ártatlannak tűnő, mégis idéetlen tréfákat engedjünk meg magunknak velük szemben.

A nénit egy éjszaka több késszúrással, brutálisan megölte valaki.

A mi házunk hatalmas, körfolyosós, lepattant monstrum; egyszer már filmet is forgattak itt, amikor az angolok igazi, lerongyolódott középeurópai környezetet kerestek egy kém-történethez. Nem kellett sokat változtatniuk, a postaládákat is csak a jobb bevilágítás végett

szerelték át a kapualj másik oldalára. Az idősebb Sutherland öltözőkocsija ott parkolt a körzeti megbízott irodája előtt, amelynek ablakán húsz éve nem cseréltek függönyt.

Az egyik este, amikor hazaértem, az a fajta kopott Barkas, bodegás teherautó állt a kapunk előtt, amelyet a tejesek és pékek is használtak egy időben az áruterítéshez, de mostanában már csak a hullaszállítók. Magas, szikár pasas cigizett mellette. Négy csikket már eltaposott a kapualj kövein.

– Mi történt, fater? – kérdeztem tőle. A sapkájáról következtettem ki, hogy nem bútorszállító.

– Valami gyilkosságféle – mondta kimerően, a portások és titkárnők bizonytalanul titkolózó modorában.

Az ötödik emeleti lakás előtti körfolyosón a híradókból jól ismert jelenet zajlott: három- négy jókötésű fickó sürgött-forgott, járt a lakásból ki-be, egy valaki pedig folyamatosan telefonált. Az udvarról kisebb csoportosulás figyelte az eseményeket. A kukkolást csak a színházban engedélyezem magamnak, s különben is egy telefont vártam, úgyhogy nem csatlakoztam a csapathoz.

A liftben azon gondolkodtam, hogy szinte alig tudom valakinek a nevét a házban, s néha szégyenkezve kérdelem meg a velem együtt beszállóktól, hogy hányadik emeletig mennek. Éjszaka dolgozom, nappal alszom, de ez nem mentség. Lustaság, arisztokratizmus, az emberi érdeklődés teljes hiánya. Fúj. Fogalmam sincs, hogy ki lakik abban a lakásban. Az én temetésemre se jönne el senki a házból. Már házmester sincs; pár hete, amikor megpályáztam egy új állást, a cég biztonsági emberei a liftügyeletest faggatták ki, hogy nem fetreng-e naponta szeszámorban az udvar közepén. Éppenséggel el is áztathatott volna, ha haragban lennék.

Csak másnap tudtam meg, hogy a néni az áldozat. És megtudtam a nevét is.

Pár nap múlva jött két rendőr. Egy kicsi, filozófus kinézetű, meg egy nagy, birkózófülű.

Nem akartak az ajtó előtt beszélgetni.

– Úgy hallottuk, hogy magához is megpróbáltak betörni – mondták.

– Valóban – mondtam én –, de az valószínűleg csak valami gyerekes kísérlet lehetett; benyomták az előszobaajtó ablakát, aztán amikor meghallották, hogy jövök kifelé a szobából, akkor elszeleltek. Csak azt láttam, hogy rohannak lefelé a lépcsőházban. A lakótársak néha elfelejtik bezárni a kaput.

Tény, hogy akkoriban nem vettem ilyen könnyedén a dolgot. Éjjel kettő lehetett, éppen negyedszer olvastam el egy részletet a *Troilus és Cressida*-ból, amikor meghallottam, hogy matatnak az előszobában. Csöndben lemásztam az ágyról és lopakodtam kifelé, de a parketta recsegését meghallották, és elpucoltak. – Elkaplak és kitöröm kezéd-lábad! – üvöltöttem utánuk a békésen szundikáló házban. – Egy munkanélkülit akartok meglopni, ti barmok?!

Eszem ágában sem volt utánuk menni.

A rendőrök a néniről nem kérdeztek semmit.

Mostanában, ha krumplit hámozok a konyhában, és kitekintek a körfolyosókra nyíló ablakomon, azt látom, hogy mielőtt belépne a liftbe, kivétel nélkül mindenki felpillant az ötödik emeleti lakás még mindig lepecsételt ajtajára.

Késő.

ÜZENET

A nehéz könyv lehuppant a szőnyegre, s szárnyait kitárta, mint valami mechanikus madár. Pókhálómintás hártypapír zizzent a metszetek fölött, és az állólámpa szelíd fénye megremegett, amikor Rabovics Szilveszter felriadt rövid és zaklatott álmából. Kényelmetlen pózban, a fotel karfájára dőlve hevert; dereka kimarjult, könyöke zsibbadt, feje fájt. A Duna felől érkező villám ebben a rendezői csodapillanatban vágott át a szemközti bádogtető fölött. Egy másodpercre megvilágította az eresz alatti neonreklám körül melegedő, ázott vadgalambokat, hogy azután valahol a régi katonaló-tápszergyár és az új kínai tésztavendéglő körül érjen célba. Elektromos impulzusai hatására Rabovics lakásában bekapcsolt mindkét tévékészülék: az egyik hármas hangerővel („on screen” kijelzés) a Music TV-re, s ijesztő dudaszóval nyomni kezdte Rod Stewart „The Rhythm of My Heart”-ját, a másik, a gyerek szobájában porosodó pedig a Lifestyle csatornára, ahol egy jókedélyű, boldogan és elégedetten öszülő bácsika brokkolit párolt kézi kalapálású keleti edényben. (WOK.)

Rabovics dermedten ült, s beletelt kis időbe, amíg felfogta, hogy mi történt. Egyedül volt a lakásban; előtte a dohányzóasztalon már kiszáradt a pohár. Önkéntelen mozdulattal felkapta a távirányítót, és a magyar egyesre kapcsolt vele, hátha bejelentenek valamit; lehet, hogy már igazítják valamelyik nagyfejű nyakkendőjét, és sminkelik az orrát, hogy a nemzethez szózatot intézzon. De nem. A műsorvezető éppen megdicsérte a nullapontos versenyzőt remek szerepléséért, majd fürdőbérlettel és egy modern ütvefűróval ajándékozta meg, Taps. Magyar kettes. Istenem, gondolta Rabovics, létezik, hogy egy hadüzenetet a fakó csatornán tegyenek közzé? Maga sem tudta, hogy mért éppen a hadüzenet jutott eszébe. Ennyire benne lenne a levegőben? Létezik, hogy ha „üzenet” érkezik, akkor ne szakítsanak meg minden adást, hanem csak suttymóban keverjék be, mint egy közleményt az elveszett vállalati bélyegzőről, miközben lökik tovább a rákkeltő élelmiszerekről szóló sorozat kétszázadik részét? Ó, nem. Az nem lehet. Valahol már röpül a nehéz szó. Rabovics fölugrott a fotelból, papucsait messzire rúgta, és a gyerek szobájába rohant mezítláb. Felragadta a távirányítót, és a magyar egyesre kapcsolt vele. – Keine Bewegung, Polizei! – kiáltotta haladéktalanul egy nagyorrú rendőrtiszt, miközben korát meghazudtoló fürgeséggel berúgta egy lakás ajtaját. A szoba üres volt, csak egy fehér drótkalitikában ugrált neurotikusan a papagáj, s közben azt rikácsolta: – Maul halten! Maul halten!

A gyerek folyton elállít mindent, dühöngött Rabovics. De hát hol vannak akkor, vagy hol van? És ki? Afelől semmi kétsége nem volt, hogy ez a dolog jelent valamit, de ha ezek arra várnak, hogy ő fejtse meg a kódot, ha nem beszélnek nyíltan, ha hetente egy betűt kell a többihez ragasztani, akkor mehetnek a búsba, ha mégoly fontos is, amit akarnak. Kinek? Kinek fontos, és ki tudhat róla – ez itt a kérdés. Dühödten zongorázott a távkapcsolón. Steve Ballesteros resignált mosollyal vette tudomásul, hogy a golfabda két inch távolságra lecövekelte a lyuktól, Bobby Battista pedig szelíden kancsalított, miközben bejelentette, hogy a Gabriel nevű hurrikán kétmillió dolláros kárt okozott Árkánszóban. Az elnök és felesége már úton van a katasztrófa sújtotta övezetbe, hogy mindenkivel kezét fogjon. Az MTV-n Peter Gabriel csónakázott fekete szüzek között. Rabovics gyorsan továbblépett a SKY 1-ra, de aztán megdermedt. Kétszer egymás után „Gabriel”, gondolta. „I don’t agree with such a simple-minded solution” – szipogta az évszázad leghülyébb detektívje a képernyőn, és céklavörös fejét újra beledugta az inhalálókészülékbe. Na nem, azt már nem, tiltakozott Rabovics, miközben visszakapcsolt az MTV-re. Nekem ne gyertek hátulról. Egyszerre beindítjátok az ország összes tévékészülékét, és aztán csak példálóztok meg sejtelmeskedtek? Tessék, itt van, vigyék akkor a távkapcsolót is, ne legyetek olyan szemérmesek! Nem értette a Gabriel szövegét, ezért a másik ketyerét is erre a csatornára állította és a két szoba közötti ajtóban helyezkedett el. Ilyen nincs is, ez valamiféle cockney. Hasonlít valamire, de nem az – gondolta.

Nem értem, egyszerűen nem értem, csesszéték meg. Rossz az irányítószám, és lehet, hogy én csak véletlenül keveredtem ebbe az egészbe. Nem fizettem elő a sifrére, nem telik, már lemondtam a Nagyvilágot is meg a Filmvilágot is, lassan az egész világot lemondom, ha nincs nincs, ott egye meg a fene.

Hirtelen fáradtnak és kisemmizettnek érezte magát, de aztán a gyerek számítógépére esett a pillantása. lábujjhegyen lopakodott oda a készülékhez, bekapcsolta, és lenyomta a „HOME” gombot. Gyertek haza, libuskáim. Bárcsak itthon lenne Lalika, gondolta. A gép önmagától nyitott új lapot. A kurzor felugrott a bal felső sarokba, és aztán önállóan elindult jobbra, de a sor üresen maradt mögötte. – Mit ír, most mi a frászt ír ez? – kiabálta Rabovics. Ingerült mozdulattal kapcsolta be a nyomtatót, és a lapos kis szerkezetből hamarosan folyni kezdett a papírszalag, de egy megveszekedett betű sem látszott rajta. Anyád, morogta Rabovics, és letépte a méteres papírt. A tiéd, íródott ki a monitorra. Hangos és monoton rap villogott mindkét tévén, alattomosan utánözva és felerősítve a szívdobogást. Rabovics a csillár felé tartotta a papírszalagot, de úgy sem látszott rajta semmi. Közben találmra lenyomott egy gombot a távkapcsolón, hogy a zene elhallgasson végre, s a képernyőn Gabriela Sabatini tűnt fel, ütője húrját igazgatta két ujjal, majd szúrós tekintettel a háló felé fordult, enyhén előredőlt, és riszálni kezdte fenekét egy élemedett vonalbíró orra előtt. Ó!

Rabovics leroskadott a fotelbe. Akárhogy törte a fejét, nem emlékezett rá, hogy Betlehemből kell menekülni vagy Betlehembe? És hány éves korig bezárólag? De hát a gyerek úgyis karateedzésen van, Fruzsina meg dolgozik, nélkülük meg egy tapodtat se, olyan isten nincsen. Meg hát illene szólni a szomszédoknak is, hogy közeledik a veszedelem, Heródes felkapta a vizet, aki nem pucol, annak itt annyi. Eszébe jutott, amit egy kémfilmben látott. Kiment a konyhába, de a hűtőben csak egy bögre aludttej árválkodott. Jó lesz az is. A papírszalagot lefektette a konyhakőre, és végigöntötte rajra a bögre tartalmát. Talán ez is megteszi, gondolta. De nem tette meg, egyetlen betű se óvakodott elő. Akkor aztán Rabovics hőkezelésnek vetette alá a lapot. A padló után a gáztűzhelyet is összemaszatolta aludttejjel. Semmi, de semmi. Ám mielőtt elfogta volna a csüggedés, új ötlete támadt. Egyszerű, mint egy pofon, gondolta. Csoda, hogy eddig nem jutott eszébe. Az üres, a programozatlan csatornák! Visszarohant a szobába, és izgatottan nyomogatta le a 22-t. Sziporkázás. 23. Sziporkázás. 24. Dettó. 25. Ugyanaz.

Késő, elkésett.

Rabovics mereven nézte a csillagokkal tarkított, zúgó képernyőt, és úgy érezte elmerül a feléje áradó, táguló űrben; a kozmosz parányi, száguldó részévé válik: úgy hatol át rajta, mint egy célzott üstökös.

– A fater teljesen becsavarodott – mesélte másnap az iskolában Frutti nevű osztálytársnőjének a kis Rabovics. Arra számított, hogy ez végre imponálni fog a csinos szőke kislánynak. (Egy dilis ős azért már nem semmi.) – Tegnap mire hazaértünk anyával, kirámolta a körfolyosóra az összes háztartási gépet: a tévét, a rádiót, a mosógépet, de még a kenyérpírtót is. A szomszédok már azt hitték, hogy költözünk, a fater meg ott ült a szoba közepén a fotelben, és szotyizott. Azóta se válaszol senkinek, csak a napraforgó héját köpködi szanaszét, s néha fütyönt egy rövidet meg két hosszút.

– Nahát – csapta össze a kezét a szőke kislány, – akkor szakasztott úgy viselkedik, mint az én mütterom. Ez biztosan valamilyen járvány.

AZT ÍGÉRTED, JÓ LESZEL

Azt ígérted ugyan, hogy délre jössz, de nem jöttél. „Lehetetlen” volt. Megfőzted az ételt ... és még valamit mondtál, ami biztosan igaz is volt. Csak az nem volt igaz, hogy délre jössz. Az biztosan nem. Majd megkérded, hogy haragszom-e. Azt fogom mondani, hogy nem. Próbára teszed ugyan a türelmemet, de nem tudok haragudni rád. Mégis, ezzel kapcsolatban van bennem egy félelem. Nem szeretném, ha a türelmem egykedvűséggé sorvadna.

Kis híján megfázott a lábam. A kövön vártalak, az ablaknál.

A kő hideg. Pedig belül van. Ami kívül van, az biztosan még hidegebb.

Látom a liftet az ablakból. A mi emeletünkön nem jelez a kis piros lámpa.

Pár éve.

Biztosan nem tudtál feljönni a liften, mert az a buta néember kiszállt, aztán még sokáig beszélgetett azzal, aki benn volt. Az nem látszott, hogy ki van benn.

Ez így szokott lenni. Aki benn van, jó helyen van. Ennek a kőnek se kéne hidegnek lenni. Ennyi kivételt nem tudok megjegyezni.

Biztosan elutad, és elmentél. Látom, ahogy elmész. Igazából nem akarsz elmenni, de mégis. Távolodsz. Mint amikor a tengerparton elvitte a labdámat a hullám. Nagyon lassan tűnt el, mégse lehetett semmit se csinálni. Mindenki széttárta a kezét. Nincs mit tenni. Kiabáltak, amikor beúsztam utána.

Úsztam. Úsztam, de ő is úszott. Felém jött, visszament.

Rezovónak hívták a falut.

A labdám azóta is ott úszik valahol a Fekete-tengerben. Piros pöttyös, kék, ha úgy hozná a sors ...

Ne légy mulya, foglald el magad. Műveld meg, virágoztasd fel, légy hasznára.

De engem az foglal el, hogy várlak. Nagyon jól tudom én, hogyan kell valakit várni. Ebben – mondhatni – nincs párom. De a gyakorlat megeszi a mestert.

Bámulom a képernyőt. A gép néha szörcsög egyet, magában motyog. minden öt percben ment. Mentegetőzik. Helyettem.

Le kéne menni a partra, de akkor elkerülhetjük egymást.

Vettem neked csokit.

Bűnös viszony.

Belül vers: cseng és bong, de ha kihúzom a számból, akkor szögesdrót. Olyan, amilyennel a gyümölcsösöket védik, az érő őszibarackot. Oktalan állat futtában fölsérti magát. Azt se tudja, mi történt.

Egyszer ott ültem a parton – tavaly tavasszal talán –, és a harsány szagú zöld víz lassúdad hömpölygéssel csónakáztatta lelkemen a sirályokat, amikor kezeslábasba öltözött szakemberek jöttek gázpalackokkal kezükben, és ügyes kis lángszóróikkal irtani kezdték a rakpart kövei közé hullott, buta magokból sarjadt, nyurga hajtásokat. Döbbenten ültem. Sistergett a gáz, felrebbentek a galambok. Alapos munka volt: egy fiút alpinista módon,

kötélen engedtek alá a rakpart meredek falán, hogy végezzen a betolakodókkal, életnek nyoma se maradjon.

Tavasszal ott ültem újra, és figyeltem, hogyan siklik le egy sárga villamos a túlparton a karcsú, zöld hídról a szálló elé, és a hordalék szagát lengető, friss szellőt beleszántottam hajamba. Már látszott, hogy mit sem ért, fölösleges volt, meddő, a durva igyekezet a pusztításra. Új hajtások virultak a rakpart kövei közt, és bontogatták zsenge szárnyaikat az első szelíd napsütésre.

Én tudtam előre, és meg is mondtam volna, ha kérdik: amit az élet elültet, azzal ember nem bír. Akkor már évek óta lángszóróztam a szívem köveit, és ittam a ronda gyomirtót literszám. Tépkedtem új hajtást, égettem nyers ágat – füstjétől könnyezett a szemem –, és sokszor hittem, hogy kiszántottam az elszánt, makacs gyökeret valahára.

Magamban tudtam, hogy nem sikerülhet.

Nekem már védőgát, rakpart nem is kell, hiszen nincsenek nagy áradások. Omlott köveim alatt most annak a fának ezer gyökere tartja össze a martot, amelyre fejszét annyszor emeltem.

Elképedt angyalok az ágakon. Haha.

Téblábolok, toporgok, várlak.

Értelmes munkát végezni ilyenkor nem lehet. Vártalak már minden zugában a várnak, városnak, télnek, tavasznak, ősznek, nyárnak. Kocsmák előtt a járdán, mert bemenni nem volt kedvem, gyorséttermek teraszán, ahol erősebb szél keringett, mint a Kékesen, és vártalak üres magányában szobámnak. Nem panaszkodtam sose.

De az időnk múlik. A közös időnk, ami olyan kevés. Egy bit. Igen vagy nem.

A kő hideg.

Amikor azt hiszem – mindig újra –, hogy most már igazán csak te jöhetsz fel a lifttel, akkor mindig ugyanaz a kötött sapkás melós lép ki belőle. Mit lófrál ez? Reggel sitt lesz a liftben. Nem csak az a parfümszag, ami szokott lenni.

Kisablakon kukucskálok. Mellekre hideg dől. A tanár úr a körfolyosón sétál. Öreg, mint az országút. Süthetne egy kicsit a nap. Ilyenkor. Csak neki. Legalább. Most halad el előttem. Kis séta, mondja.

Mi lesz velünk, ha már a járda széle is túl magas lesz?

Még kettőt megvárok. Hármat. Lehet hallani, hogy lenn nyikorog a kapu. Halad a fény fölfelé a liftaknában, de nem áll meg a mi emeletünkön. Gyere már, kedves. Eddig észre se vettem, hogy a lépcsőház omladozó külső falán minden emeletnél van egy majolika. A miénknél sötétkék szív. Bűnös viszony. Dolgozni.

„1700 nyarán, annak az esztendőnek július havában kezdődött bűnös viszonyom téglagyári intézőm leányával, Elisabeth Cameron Forddal. Tökéletesen tisztában vagyok vele, hogy az Úrnak nem lesz ideje külön mérlegelni vétkes tettem részleteit, esetleges mentő körülményeit, hiába is fohászkodom ezért mély lelkipurdalásaim közepette reggel, délben, este. Megszegted a tízparancsolatot? Haladj tovább balra. Ne tartsd fel a sort.

Nem mintha kételkednék a mi Urunk bölcsességében. Nem. Másban sem bízhatok. Lát mindent, és lesz ideje rá, hogy kimérje rám a méltó büntetést, tudom. Meggondolni, változtatni késő. Egymásnak ellentmondó gondolataimat csak az önvád és a menekvés gyalgó

vágya táplálja. Hiába is tettetnék őszinte, szívből jövő bűnbánatot, mert igazából nem érzek semmi ilyet, és az Ő szeme leleplezne haladéktalanul.

Csak azóta tudom, hogy milyen magányos vagyok, voltam és leszek, amióta Lizát szeretem. Egyedüli támaszom az Úr. Kezétől jót, rosszat nyugodt szívvel veszek el.”

Ezt nem ma oldjuk meg, azt hiszem.

És nem ma folytatom.

Daniel Defoe cibetmacska-kereskedő úr, aki bort iszik és vizet prédikál, ül a magafonta háló közepén, és vár. Pocsékul hangzik. Ezt neked nem is mutatom meg. Gyere már. Lassan sötétedik.

Azt azért jó lenne tudni, hogy ez egy létező állat, vagy sem? Cibethiéma, olyan van a könyvben. A hiéma az macskafajta? A cibet, az valamiféle mirigy a macskák végbélnyílásánál. Váladékát illatszerekbe keverik. Jó, nem bánom. Megjegyzem, voltak sejtéseim.

Megmosom a fogam.

Mennyi időt tölt Ön a tükör előtt havonta? Tegnap észrevettem, hogy nem tudok mosolyogni. Pedig néha azt hittem, mosolygok. Mondtam is a fényképésznőnek, hogy ez egy optimista kép kell legyen. Gyorsan bedugta egy tasakba, amikor elkészült vele, biztosan félt, hogy reklamálni fogok. Hozott anyaggal dolgozunk, kérem. Csak az utcán néztem meg. El tudja felejtetni az ember a mosolygást? Meg kell kérdezzek erről. Felírni.

Öt liftet megvárok. Az előszobában már sötétedik. Csak a kutyasétáltatók. Óvatosan mindenki felpillant az ötödikre, ahol az öregasszonyt megölték. Mindenki. Tegnap hozzám is becsöngetett két rendőr. Egy nagydarab, kopasz és egy kicsi, hajas. Nem is róla kérdeztek, hanem hogy igaz-e, miszerint hozzám is megpróbáltak betörni. Mondtam, hogy igaz. Hogy akkor miért nem veszek egy biztonsági zárat. Hogy mit csinálok, ha be is jutnak hozzám a betörők. Akkor nagyon megverem őket, mondtam én. De hogyha nem vagyok itthon. Én mindig itthon vagyok. Ez igaz, én tényleg mindig itthon vagyok. Történjen bármi.

Régen ilyen itt nem volt. Néha karácsony előtt följöttek idegenek, és leugrottak az ötödikről az udvar kövére, de azokat nem ismerte senki. Csak úgy megtetszett nekik, mert nyitva volt a kapu. Kiabálás az van néha, de erőszak utoljára akkor volt, amikor a taxist megverték a kapu alá hűgyozók. Később kiderült, hogy az is egy bonyolultabb ügy.

Gyere már, kedves.

Kinyitom a szobaablakot. Ha kicsit kilógnak rajta, akkor látom az erkély alatti kocsikat is. Egy olyan van, amelyik ferdén parkolt, de az fehér, nem piros.

Szemben, a bádogtetőn, letolt gatyájú galambok csöröznek, és néha egymás hátára ugranak. Zerlina bepucsit, Giovanni csapkodó szárnyakkal egyensúlyoz a hátán. Gyors megkönnyebbülés, aztán Giovanni düledő mellénnyel körbejár; Zerlina tollászkodik.

A botanikus kert bejáratánál, a 2-es megállójában, ott szerettelek várni. Nem látta senki, és neked sem árultam el, de ott egyszer nagy disznóságot csináltam. Megígértem, hogy jó leszek, azért nem árulhattam el. Szándékosan úgy dobáltam a kenyérgalacsinokat, hogy a veréb érje el a galamb előtt. A galamb lassú, nehezen fordul, mint egy kiöregedett bekk, nem csoda, hogy a veréb mindig megelőzte. Fürgén odaugrott, felcsípte és odébbrebbent. Nem volt szép tőlem, de már nagyon sokat késtél. Aztán a galamb egyszer csak begurult, és a csőrével úgy fejbe vágta a galambot, hogy azt hittem, ottmarad. Tántorgott, mint a részeg, majd leült a porba.

Egy számmal kisebb lett. Nem látta senki, szégyelltem mégis. Tényleg. És aztán már nem is bántotta. Nem is engedtem volna. Faggattál később, de nem mondtam el.

Nem hazudtam, csak nem mondtam el.

Periculum in mora.

Én betartom, amit ígérek; nem megyek át a pirosban; mindig kezelek jegyet, és nem nyúlok kézzel a tálba. Akárhogy igyekszem, mégis bűnös vagyok?

„Kerestek éltre-halálra. Bújkáltam a vargánál, Mary bátyjánál, az egyik előjárónk padlásán, de aztán ki kellett mennem a téglagyárba, ráncba szedni Fordot. Nem volt otthon. Elment már hajnalban, vitte a lopott téglát. Liza kikísért, hogy megnézzem a munkát. Mondanom se kell, hogy nem dolgozott senki. A régi bányató mellett, a nagy fűz alatt leültünk a fűbe. Elmondtam neki, hogy kérvényt írok a királynőnek. Felajánlom, hogy saját költségemen lovascsapatot szervezek, és életem végéig annak élén szolgálom, ha megbocsátja, amit ellene vétettem. Fel is mondtam egy-két, már kigondolt frázist, mondaná meg, hitelesen hangzik-e? Kinevetett. Jókor, mondta. Tudtam én, hogy huncutság van a dologban. Itt az ősz hamar, és ilyenkor mindig abbamarad a háború. Csavaros esze van, Daniel úr.

Virágot fűzött a hajamba, én pedig kimerülten feküdtem a fűben, és hallgattam a szívem erősödő dobogását. Akkor kezdődött minden, de utólag úgy gondolom, mindig is őt szerettem.”

Nem is érdekelték a téglák? Kérdezheti valaki. Tojt a téglákra.

Gyere már, kedves.

Kis dolgokban könnyű becsületesnek lenni. Kényelmesebb is.

Három liftet megvárok, és akkor iszom egy pohár bort. Ezt könnyű lesz betartani. Vagy megvárok öt liftet, és két pohár bort iszom.

Hideg a kő, ennek a házicipőnek pedig nevetségesen vékony a talpa. Vágok rá vastag posztót, mint a sakkfigurák talpára. És lólépésben járok. Egy gyalog.

Cseng a telefon. Felveszem, valaki belenevet, aztán leteszi.

AZ ÓBUDAI LÁBOSGYÁR OSTROMA

A vállalati tanácsterem hosszú, szépen polírozott asztala körül nyugtalanul feszengett az összehívott vezetőség. A levegőben úgy keringett a feszültség, mint egy lezuhanni készülő, füstölő helikopter. Szokatlan volt az időpont, szokatlan a hirtelenség, s a kinevezett menedzser-igazgató módszerei általában. Állítólag fehér Porschéjéből intéz mindent, kizárólag rádiótelefonon, s nem bízik senkiben, kivéve a Kosztát.

És a Koszta sose volt komplett.

Szabó az állandó ülésrend szerint két kolléganője között ült volna, de a hölgyek most többekkel együtt Kelemen, az ősz igazgató körül csoportosultak. Az egyik igazgatóhelyettes viszont lezökkent Szabó mellé. – Te beveszed ezt a mesét? – kérdezte közvetlenül, holott egy ideje – az elbocsátások második hulláma óta – nem is voltak igazán jó viszonyban. – Leltárértekezlet ilyenkor? Marhaság.

– Lehet, hogy az éjjel megálmodott valami csodás megoldást – nézett rá fürkésző szemekkel Szabó. – Tudod, hogy vasárnap éjjel mindig megszállja az ihlet.

Kelemen és a körülötte csoportosulók az udvarra nyíló ablakokhoz tódultak, s példájukat követve a teremben majd mindenki. Szabó egy pillanatra egyedül maradt az asztalnál, de aztán ő is csatlakozott a kifelé bámulókhoz, mert néhányan gyanakodva pillantottak vissza rá.

Volt mit nézni.

Az udvaron három kisbusz állt. Sötét egyenruhába öltözött, kopaszra nyírt emberek ugráltak ki belőlük, majd csoportokra oszolva elindultak a porták és az irodaépület felé. Jól látható volt, hogy tervszerűen, összehangoltan mozognak.

– Ez meg mi a túró? – kérdezte fennhangon Kelemen. Az ablaknál állók meglepetten, zavartan és némileg ijedten fordultak egymáshoz, aztán általános hangzavar támadt. Kelemen határozott léptekkel az ajtóhoz sietett, de nem jutott ki rajta. Keze kétszer is lecsúszott a kilincsről, s amikor az ajtó végre kinyílt, a küszöbön ott állt Gárdai, a rendészeti vezető.

– Mi a túró folyik itt, Lajos? – szegezte neki a kérdést Kelemen. – Rögtön jön Boros, és elmagyarázza – nézett félre a kövér rendész, és kezeivel az ajtófélfáknak támaszkodva elzárta az utat. – Engedj ki – szólt rá Kelemen. – Nem lehet – rázta a fejét a rendész, és tekintetét a mennyezetre szegezte.

– Na, elmész te a бүдös ... – kezdte felemelni a hangját az igazgató, de elharapta a mondat végét. A rendész mögött feltűnt Boros, a kinevezett menedzser-igazgató meg egy szűk termetű, bírkózófülű vagyonvédelmis. Az ügyvezető neki éppen a melléig ért fel, a „SicherPlus” feliratig. – Menjen vissza, Géza – szólt rá Kelemenre Boros. – Azonnal kezdjük, és mindent megmagyarázok.

A rendész utat engedett, mire Kelemen kihasználta az alkalmat, és kikukkantott a folyosóra. Már minden ajtó előtt lecövekelt egy vagyonőr. Boros intett neki, hogy lépjen vissza a terembe. – Itt van mindenki? – kérdezte aztán a rendészt. – Igen, kivéve Rostást, a gazdasági igazgatót – jelentette az. – Tudom, tegnap leküldtem Szegedre, hogy szerezze vissza azt a kilencven milliós téves átutalást, erre délután betegét jelentett. Na, gyerünk.

Boros és néhány utánuk érkező aktatáskás úriember bevonult a zsivajgó terembe, és megálltak a demonstrációs tábla alatti asztal mögött. Várták, hogy elüljön a zaj. – Foglaljanak helyet –

mondta aztán faarccal Boros, kissé sután lenyelve a felszólítás végét. Ő maga nem ült le, ezzel is jelezve, hogy rövid lesz, nem tárgyalni kíván, csak bejelentést tenni.

– Szeretném közölni a kollégákkal – mondta –, hogy a mai naptól kezdődően teljes körű vizsgálatot rendeltem el a vállalatnál, melynek elvégzése az elmúlt hónapokban szerzett tapasztalataim szerint belső erővel lehetetlen, ezért külső könnyvizsgáló, bocsánat, könyvvizsgáló cégeket és őrző-védő káéftét vontam be a munkába. Az utóbbi vezetője Korsós úr, az előbbieké Steinrat és Kovács urak. Mindannyiuktól maximális együttműködést várok el velük. Ezzel egyidejűleg több felmentést és felfüggesztést is eszközölnünk kell: ezeket szintén most jelentjük be, az érintettekkel történő személyes beszélgetés során. Kérem türelmüket.

A teremben csönd támadt. Boros nem várta meg a kérdéseket; kíséretével együtt kivonult, magára hagyva az elképedt társaságot. Egyetlen, kommandós kinézetű őr maradt velük, aki terpeszben állt az ajtó előtt.

– Kelemen igazgató urat kéretik – szóltak be a folyosóról.

Miután az igazgató kiment, egyszerre tört ki mindenkiből a beszélhetnék, csak Szabó ült magába süppedve az asztal végén. – Még jó, hogy otthon felejtettem a floppikat – gondolta.

Őt szólították ki másodikként. A férfi, aki bejött érte, egy nejlonzacskót hozott magával, amibe belesöpörte Kelemen asztalon maradt holmijait, a jegyzetfüzetet, az öngyújtót és a Marlborót. A társaság dermedten figyelte. Kintről egy mentőautó szirénája hallatszott.

Amikor Szabó belépett Boros irodájába, az éppen átvett két papírlapot a Kovácsnak nevezett embertől. – Foglalj helyet – mondta a menedzser igazgató. – Nem, köszönöm – hárította el Szabó. – Inkább állok. Tényleg szükség volt ekkora cirkuszra?

– Mire gondolsz? – értetlenkedett Boros.

– Mire? – képedt el Szabó. – Hát erre a kommandóakcióra, cseszd meg. Mi ez itt? Buda ostroma szélesvásznos? Gondolod, az ÁVÜ majd lovasszobrot emel neked a bejárat előtt? Mibe kerül nekünk egy ekkora statisztéria?

– Na, erről most nem nyitunk vitát – tette le az asztalra a két papírlapot Boros. – Válassz, melyiket írod alá.

Szabó a kezébe vette a papírokat. – Én nem vezettelek félre semmiben – mondta, míg az egyiket aláírta. – Aha – mondta Boros unatkozó arccal. – Melyik az én példányom? – kérdezte Szabó, immár dühtől elfulladás hangon. Érezte, hogy már nem sokáig tudja megőrizni a magára erőltetett nyugalmat. Bejött egy vagyonvédelmis, és egy nejlonzacskóban hozta Szabó holmiját. A férfi átvette az Óbudai Lábosgyár feliratú reklámszatyrot, és idegenkedve nézte, mintha valami koszos felmosórongyot adtak volna a kezébe.

– Elviszem a jukkát a szobámból – mondta kimérten.

– Ha nincs leltárban – tárta szét kezeit Boros. – Majd a kolléga odakísér.

A VARGÁK ÉS A TEJGYÁR

Van annak történelmi hagyománya, hogy a Vargákat időnként keblére öleli, majd elrúgja magától a Tejipar. Varga nagyapától a zaklatott harmincas években vált meg először a nagymúltú cég. Varga Kálmán árukihordóként dolgozott, s egy bizonyos járatkésésben, mikor is a fővárosban rendkívül nagy hó esett, a választott bíróság vétkesnek találta. A dolog hátterében egészen más állott, mégpedig az, hogy Varga nagyapa – némileg személyes indíttatásból ugyan – szervezkedésbe kezdett a kannamosó lányok között. – Szakszervezetet kell csinálni – mondotta nekik. – Elvégre maguk is megérdemlik az emberi bánásmódot. Van már erre példa az eleségiparban, csak meg kell nézni, hogy a sütők meg a molnárok máris mit értek el. De ezt csak úgy lehet ám, ha mindenki benne van, és senki nem leledzik abban a hitvány felfogásban, hogy a többiek áldozatkészségét kihasználva szervezetlenül várja, míg azok a jobb munka- és bérviszonyokat kiküzdik. Maguk is megérdemlik a vízhatlan munkaruhát, a megalázó orvosi vizit eltörlését, rendes, becsületes bért a túlmunka után, meg a többi satöbbit.

Jó beszélőkéje volt, az bizonyos. A palackmosóban dolgozó, átfázott, csuromvizes asszonyok, és a joghurtérlelő kádak fölött görnyedő, gőztől csatakos hajú hajadonok egyetértő bólogatással hallgatták a daliás kihordót, akit egymás közt csak Szépvargaként emlegettek.

– Hülye maga, Varga – mondta neki Dromek kislefőnök, az atyai jóbarát, aki még Vásárhelyről ismerte a családot, s akkoriban a tejátvételnél volt felügyelő. – Pont most csinálja ezt, amikor halálán van az igazgató, a milimárik az aszfaltra öntözzetik a tejet, és különben is annyi a kalamitás, mint soha? Innen mehetett volna nyugdíjba, de most már cseszheti, a gerlei ezt nem fogja tűrni. Még jó, ha a kauciót visszakapja.

Tény, hogy nem voltak azok könnyű idők, de lehet, hogy ilyenek nincsenek is minálunk, az ilyesmit boldogabb népségeknek tartogatja a teremtó, pedig azokat még banánnal meg narancssal is eteti.

Gerlei igazgató, aki a század eleje óta állott a vállalat élén, valóban rossz bőrben volt; a Népszava folyamatosan ócsárolta az ipart: árkartell szervezésével vádolta, és egy tudatlan, magáról teljes mértékben megfeledkezett újságíró azt találta ki, hogy szándékosan rendeltek kisebb ürméretű üvegeket a Székely doktor által kikísérletezett csecsemőtejnek. A vörösvári, cinkotai meg érdi kofák és milimárik pedig a csendőrllovak patái alá öntözték kannáikból a tejet, amikor feltartóztatták őket a városi vámsorompóknál.

Varga nagyapa nyakas ember volt, nem lehetett eltéríteni attól, amibe belekezdett. – Csak ne gondolják, hogy ezekkel a szegényekkel mindent meg lehet csinálni! – vágta a húzóvasat a vasrekeszek közé, amikor közölték vele kirúgásának hírért. Dühösen végigment a rámpán, egészen az istállóig (aminek helyére építik későbbben a férfióltözöt, ahol a következő Varga ölti majd fel esténként a kosztól páncélossá keményedett munkaruhát), és elbúcsúzott lovaitól, Hókától és Eprestől. Szépségesen szép és okos jószágok voltak ők, maguktól is elmentek a járásban, és hibátlanul lefékeztek minden boltocska (és bögrecsárda) előtt, épp’ csak a pénzt nem tudták megszámolni. Varga nagyapa megsimogatta a nyakukat, csókot nyomott a homlokukra, aztán gyorsan kiment a trágyaszagú istállóból, mert nem volt kenyerre a könnyes búcsú.

Közvetlen főnöke is sajnálta és szégyellte, hogy Vargát menesztenie kellett, de nem volt apelláta. Hiába volt jó munkás, szorgalmas, pontos és egyenes, mint az amerikai vasút. Neki eszébe se jutott volna olyan csalafintaság, mint a többieknek: mert volt olyan eset, hogy egy

komának még ebihalat is találtak a bolt elé letett kannatejében. Ilyen jószág pedig természetes úton aligha kerül a sajtárba. Vargát szerették a járatában, mert nem káromkodott, nem kapkodott, s minden egyezett, ami a kezéből kikerült, de milliliterre ám. Éppen ezért tartotta mélységesen sérelmesnek, hogy mondvaszínált szakmai indokokra hivatkozva távolították el. Mindenki tudta, hogy a kérdéses napon, éppen a hóesés miatt, a telepre is késve érkezett meg a tej. Tehetett ő aztán bármit, a lemaradást képtelenség volt behozni. De még ezt se mondhatta el senkinek, mert a választott bíróság ülésére be se engedték.

Egyetlen szerencséje volt Vargának, hogy abban az időben tengődött vagy húsz tejipari vállalkozás a fővárosban, akiknek járatai keresztül-kasul jártak egymáson, s akik a legfurfangosabb módon próbálták egymástól elcsaklizni a vevőket. Hol zsarolással, hol ígéretessel, hol hízélgéssel, de kitartóan. Ismerték egymás áruját, ismerték egymás embereit, sokan ismerték tehát Vargát is, hallhatták jó hírét. Jó emberekre pedig minden cégnek szüksége volt, mert bár a milimárikát egy rendelettel kitiltották a városból, még mindig sok volt a tej, és amíg nem volt ennyire körülzárkózott a világ, addig az emberek még a belső kerületekben is tartottak tehenet. Még egy később elhíresült íróféle, egy Reményik nevű, az is a fejéből élt. Innen el ne menjek, ha nem. Hazajött Brazíliából vagy honnan, s aztán itthon nem akadt szakmája. Hiteles a mondóka: nagyapám Józsi még látta az ipsét legeltetni. Lehet, meg is írta az író úr valahol, mert mindig a keze ügyébe volt a papír s ceruza, mint a vegyesboltosnak. De térjünk vissza Varga nagyapa sorsára.

Akkoriban iszony erőben volt az öreg: négy teli vaskannát, aminek az összefogásához is lapátnyi tenyér kellett, úgy kapott fel és tett meg velük húsz lépést, hogy meg nem ingott. Hiába figyelmeztették az öregebb kihordók, hogy kell majd még az az erő később a budi megüléséhez is, rájuk se hederített. Korsó sörért bemutatta. Volt benne virtus. Hős is lett belőle aztán, de még nem tartunk ott. Egyelőre még csak ott tartunk, hogy a századdal egyidős Varga Kálmán beballagott a vajazóhelyiségbe, ahol erős fasámlikon kupacokban állt a friss vaj. Ottan dolgozott egy Mika nevű takaros menyecske bőrkötényben és hatalmas, fatalpú bakancsokban, melyek igen furcsán állottak vékonyka lábain.

– Elmegyünk – mondta neki Varga. Megfogta a kezét, s úgy, ahogyan volt, kivezette az üzemből. Meggondolhatta már ezt Mika, s egyet is érthetett vele szépecskén, mert egyébként – a rokonság elmondása szerint – nemigen hagyta magát vezetgetni. Még öregségükben is vita tárgya volt közöttük, hogy mi lett volna, ha a szakszervezet-gründolásnál Mika meg nem makacsolja magát. Varga nagyapa szerint azért nem ijedtek meg tőlük, mert nem volt ki a száz. (Az alakuló ülésen éppen kilencvenkilencen léptek be az új szakosztályba, s a tejgyár később mindőjüket utcára is tette; bár volt, akinek megsúgták, kevesebb pénzért visszaveszik.) Na, és ki volt az a makacs, megátalkodott nőszemély, aki nem kért a szervezkedésből, aki a legszebb rábeszélő szóra se hajlott? Hát a Mika.

Későbbeni urát azonban ennek ellenére odaadón szerette, s követte is Budára, ahol a másik nagyobb tejgyár szomorította a környékbeli falvakból érkező önkéntes tejliferánsokat, akik egy vizsgálat szerint gyakrabban ráncigálták a kútgémet, mint a tehén tőgyét. Ez egy viszonylag új vállalat volt, állami szándékból keletkezett, megbízható cég, amely egyenletes fejlődést mutatott minden téren. Egészen a bombázásokig.

Varga nagyapa itt először egy fáintos triciklit kapott, s csörömpölő kannáival azon pedálozott keresztül Kelenföld lankáin; majd két év múlva kitaníttatták, s rábíztak egy vadonatúj teherautót.

Minden rendben is ment volna, – ám közbejött a háború. Az ifjabb Varga Kálmán éppen tíz éves volt, amikor papája harci díszbe öltözött, és a tejgyártól mozgósított teherautón jobb

sorsra érdemes bajtársaival együtt elindult megvédeni a hazát. Teljesítették kötelességüket, de aki hazatért, már nem ugyanaz az ember volt. Varga nagyapa például nem akart többé teherautó-sofőr lenni, de hogy miért, azt nem árulta el senkinek. Álmaiban gyakran előjött a jelenet, amikor halott bajtársai megfagyott testén kellett menekülés közben áthajtania, de úgy gondolta, hogy az ő érzéseit úgyse értheti meg senki, aki ott nem volt. Lelkiismeretesen részt vett a porig bombázott tejgyár újjáépítésében, de azután már csak tejmesteri állást vállalt.

1956 novemberében bocsátották el másodszor, mert egy azóta ünnepi rangra lépett októberi napon kétszáz liter tejszint engedett az aznap üvegekbe töltött ezer liter sovány kakaóba.

KÉT HIÁNYZÓ POFON

Kiskovácsot – elbeszélése szerint – már gyermekkorában is sokat pofozta a sors, apjától viszont mindösszesen két emlékezetes pofont kapott. Későbbeni megfogalmazásban – mikor is a tanulságok levonásáról esett szó – már enyhült ezeknek a tasliknak csattanós mivolta, és csupán a „tudod, amikor apádtól azt a nagy nyaklevest kaptad” vagy „emlékszel, amikor sikerült kiharcolnod egy fülest” összetételű, nosztalgikus felütésű mondatokban említődtek.

– Anyám nagyon szelíd lélek volt; soha eszébe nem jutott volna, hogy kezét emeljen rám – mesélte Kiskovács. Mosolygott, s valahová emlékeibe révedve rázta a fejét, mint aki nem hiszi, hogy az idő gyorsabban és könyörtelenebbül múlhat, mint ahogyan azt mi megengedjük neki. – Általában a faternak se volt oka rá. Rendes kölyök voltam. Tényleg.

Egy borozóban ültünk, s télikabátjaink boldogan szívták magukba a pincehelyiség cigarettafüstjét és dohszagát. Már a villamoson se tagadhatjuk le majd, hogy hol jártunk – gondoltam –, hát még otthon.

– Hiszed vagy sem, én sose a többi sihederrel csavarogtam a környéken, hanem mindig azt lestem, úgy helyezkedtem, hogy halljam, miről beszélgetnek a felnőttek. Az érdekelt. Ott dekkoltam az asztal alatt, és hegyeztem a füleimet már egészen kicsi koromban.

Addigra lenyeltünk egy flaska vöröset, s rajtam volt a sor, hogy újabbat hozzak, átszalomoztam hát a zsivajgó tömegben a pultig. Általában szívesen hallgatom a mások történeteit, de most kissé feszélyezett, hogy Kiskovács az emlékezés hevületében megpróbálta túlkiabálni a kocsmazajt. Valahogy úgy képzeltem, hogy gyerekkoráról nyári tóparton, séta közben a mezőn vagy kedvese ágyában mesél az ember, halkán, elmerülten.

– Én állandóan fáztam – kiabálta Kiskovács, amikor visszatértem az asztalhoz, s kitöltöttem a bort. Újabb cigarettára gyújtott, s felfújta a füstöt a mennyezetre. – Tudod te, mi az? Fázott a lábam a hülye cipőimben. Fázott a kezem, mert utáltam a kétujjas kesztyűt, és fázott a fülem, mert csak az öröklött svájcisapkáim voltak. Tudod, a lyukas kétfilléres felfűzve a csimbókra.

Ez a gyerekkori fázósság megmaradhatott az én barátságomban, mert ha nagynéha eljött hozzánk, a fűtött szobában se lehetett leimádkozni róla a zakót, s az usánkát most se vette le a fejéről, pedig gyöngyözött alatta a homloka.

– Na és akkor – ez közvetlenül a forradalom után volt – látom ám, hogy a suliban egyre több srác hordja azt a tankista sapkát, tudod, amelyiknek ilyen lehajtható füle volt, mint ennek az usánkának, s az állad alatt összeköthetted a madzagot. Irigyeltem őket marhára. Pengett a fülem a hidegben, mint az üveg. Aztán az egyik kölk megsajnálta. Azt mondta, szerzünk nekem is egyet. Én csináltam a házi feladatait, úgyhogy ezzel egyenlített. Az egyik délután vettünk egy doboz Munkást a trafikban – majd meglátod, mire kell – mondta –, s aztán lementünk a Duna-partra. Volt ott egy ecetgyár meg egy orosz laktanya. Zsebre dugatta velem a svájci sapkát, aztán oda somfordáltunk a laktanyakerítéshez. A kerítésen belül egy mongol baka topogott, hátán a dióverővel. – Ivan, daj sapku! – szólt oda neki az én iskolatársam, s közben rám kacsintott, hogy figyeljek, miképpen is kell ezt csinálni. – Papirosz? – kérdezte amaz, mire a haverom benyújtotta neki a kerítésen a Munkást. A mongol elvette, komótosan elrámolta, aztán elindult az épület másik sarka felé. bevallom őszintén, hogy cidriztem nagyon. A ferdeszemű most értesíti az őrseget, s minket máris vasra vernek. Első osztályban kijavítottam a bizonyítványomban egy jegyet – radírral, tollal –, s majdnem kirúgtak miatta. Ha most, másodikban meg letartóztatnak – akkor irány a javítóintézet.

Nem történt semmi ilyesmi; a keskenyszemű baka pár perc múlva visszajött; a köpenye alatt hozott vagy hat használt fülessapkát. Áthajította őket a kerítésen. Apám! Az egyik pont jó volt a fejemre. Boldogan mentem haza. Nem fázott a fülem. Még aludni is ebben fogok – gondoltam.

– Ez meg mi a túró? – kérdezte a fater, ahogy beléptem az ajtón. – Sapka – mondtam büszkén. – Szereztem a ruszkiktól. – Szerezted? – nézett rám a fater mereven. – Azt akarod mondani, hogy sapkát kunyeráltál a ruszkiktól? – kérdezte fenyegetően. – Igen, illetve ... kezdetem én, de nem fejezhettem be, mert kaptam tőle egy akkora frászt, hogy szikrát szórt a szemem. Amikor abbahagytam a pityergést, akkor elmagyarázta, hogy kik vagyunk mi, és kik az oroszok. A sapkát szerencsére nem kellett kidobnom; a mutter befestette feketére, és hordtam vagy tíz évig. Na, ez volt az egyik pofon.

Megértéssel hallgattam, holott engem éppen hogy más politikára neveltek a szülői házban. Ugyanakkor, amikor Kiskovácsot lepofozták sapkakéregetés miatt, én csak úgy mehettem el megnézni az „Öfelsége kapitányát”, ha felköttem az úttörőnyakkendőt. Remek ötlet volt a szüleimtől, mert egyszer csak azt vettem észre, hogy egy dühös pacák a nyakkendőmnél fogva végigvonszol a mozi előcsarnokán, és közben gyakorítva hülyegyereknek nevez. A haverja rángatta le rólam, s cibálta ki szitkozódva az utcára. Csak később értettem meg, hogy mi volt a baja az eleganciámmal.

– Fogadjunk, hogy nem találod ki, kik miatt kaptam a második nyakast – tért vissza a kancsóval Kiskovács.

Széttártam a kezem.

– Az osztrákok miatt – mondta. – Tudod, állandóan mentek azok az osztrák-magyar meccsek, s mindig rengetegen jöttek szurkolni. Ott laktunk a Bécsi út mellett, tehát a többi sráccal együtt kimentünk fogadni őket. Mutogattuk nekik az ötöst, vagy hogy négy null. Ők meg vissza. Rúgunk nektek hatot. Volt, aki megállt haverkodni, osztogatta a vetkőzős tollat meg a rágógumit. Rágógumi! Nagy kincs volt ám abban az időben. Rágtuk még akkor is, amikor már semmi íze nem volt.

Na , egyszer megyek haza, kérődzöm, mint a tehén, a fater meg már ott ül a rádió előtt. Ha végigmegyek az utcán nyugodtan végig tudtam hallgatni a meccset, mert az bömbölt minden földszintes házból. – Mi a túrót rágsz? – kérdezi egyből. Én meg nem kapcsoltam. A sapkaügy óta eltelt egy kis idő. – Kimentünk a Jozsóval a sarokra, mert hallottuk, hogy az osztrákok ilyenkor mindenfélét osztogatnak – mondtam flegmán. Durr! Visszakézből olyan fülest adott, hogy megbicsaklott a nyakam. – Hát afrikai bennszülött vagy te, az anyád istenit, hogy üveggyöngyökkel hülyítsenek az imperialisták – sziszegte a fater. Az volt a mázlim, hogy közben gólt rúgtunk, különben lehet, hogy jobban eltárgál. Sokba vannak nekem a ruszkik is meg az osztrákok is.

A tanulság fontosságát nem nagyon lehetett vitatni, így hát újabb kancsó kiürítéséhez kezdtünk, fittyet hányva a múlt időnek. Éjfél után értem haza, s hogy enyhítsem feleségem némileg jogos haragját, az ágyban elmeséltem neki Kiskovács tanulságos közép-európai történetét. – Nagy franc az a te haverod – mondta a feleségem félálomban. – Sose ismerte az apját. Egyetlen gyerek volt, s az anyja egyedül nevelte. Ott laktunk velük szemben, az utca túloldalán. Én csak tudom.

Tanultam már egyet s mást a brazil teleregényekből, s a testvéreim néha felvilágosítanak, hogy bizonyos események egészen másként zajlottak le, mint ahogyan én emlékszem azokra gyermekkorunkból, de hogy valaki meg nem kapott atyai pofonokról ábrándozzon, az mégiscsak hihetetlennek tűnt. De hát Magyarország nem Brazília.

2. KÉTEGYHÁZA, TE SZÉP (Publicisztikák)

KÉTEGYHÁZA, TE SZÉP

Nagyapám fogta az ütött-kopott moslékos vödört, és a minden évben lelkiismeretesen újrameszelt, sötétben is világító falú verandán át kivitte a kamrába. Egy lyukas bádogbögrével süldőtápot mért bele, aztán leguggolt (mert hajolni már nem bírt), fölemelt egy lába alá kerülő, elkóborolt krumplit és visszatette a helyére, a sarokban gubbasztó fonott kasba, aztán bevitte a vödört a konyhába, letette a tűzhely mellé, maga pedig ledöccent a hokedlire, és hátralökte homlokán a vasutassapkát.

Nagyanyám közben vizet forralt egy sistergő-szuszogó nagy mosófazékban. Kukoricacsutkával élesztgette s táplálta a tüzet, melynek aranyvörös fénye megvilágította az arcát, mert bár a leereszkedő este már homályba borította a konyhát, a villanylámpát mégsem kapcsolták fel. Beleszórta a vödörbe az aznapi asztali maradékot, száraz kenyérhajat, krumpli héját s az almacsutkákat, majd a nehéz vizesfazekat is maga emelte le a tűzhelyről, és leforrázta a moslékot. Megkavarni már mindig az öreg kavarta meg egy lapos, simára kopott lécdarabbal, amelyet aztán a vödörben is hagyott, hogy etetéskor azzal verje el a körötte tolongó-tolakodó malacok orrát.

Mire az öreg visszajött az etetésből, nagyanyám töltött neki egy kupica pálinkát, s rendbe tette a konyhát is. Megvárta, hogy az öreg kezét mosson a felhajtható tetejű, cipőkeféket és beszáradt fekete bokszoikat rejtő hokedlin billegő lavórban, aztán együtt ballagtak ki a kapu előtti, földbe süllyedt kis utcai padocskához, hogy ott letelepedjenek a falusi utca csendjében. Nagyanyám kibontotta és újra megkötötte álla alatt a fekete kendőt, s munkától megvastagodott, tömpe ujjaival visszatolt mögéje egy elszabadult, őszülő tincset. Nagyapám nem dohányzott, de szemben is, jobbra is, balra is ott sziporkázott a sötétben az olcsó cigaretták parazsa, végig az utcán, az állomástól a kövesútig. Az egésznapos robot után csendes meditációval, beszélgetéssel pihent meg a falu, s csak néha hallatszott a kertek alatt ingerkedő kutyák csaholása vagy békakuruttyolás az állomás közelében elterülő sekély nádastó felől.

Hétköznap nagyapám felkötötte rozoga kerékpárjára a kapát és a gereblyét, s a Medgyesegyháza felé vezető úton lassan kipedálozott a bérelt kukoricaföldre, amelyet én abban az éjszaka rejtélyesen susogó, nappal mélyzölden egybeolvadó rengetegben sohase leltem volna meg. (Egy ilyen alkalommal érte a végzetes szélütés.) Ünnepnapokon – míg lábuk erővel bírta – elballagtak a baptista imaházba, hogy meghallgassák a prédikátort meg a kórust, a felváltva magyarul és románul szóló énekeket és szavakat, s a gyülekezet saját zenekarát. Nagyapám ült a baloldali padsorokat elfoglaló, méltóságot sugárzóan ősz-tar, nyakig gombolt ingű, nyakkendőtlenné öreg férfiak között, nagyanyám pedig az asszonyok sötét ruhás seregében, a másik oldalon.

Az én ritka érkezésem sose lepte meg őket, mert a személyvonaton mindig akadt valaki, aki innen-onnan rámismert, s előbb kapott a vasútállomás jegenyéi alatt leláncolt kerékpárjára, hogy nagyanyámék utcai ablakredőnyén a hírrel bekopogtasson, mint ahogy én gyalog odaérhettem volna a főutcai házhoz, amelynek kőkerítése mögül kikandikált az immár

használaton kívüli gémeskút; pedig ezek a távok lépteim növekedésével egyre rövidültek: a ház közelebb került az állomás előtti árkos-bokros buszfordulóhoz, s nagynénémeknek a gyulai út melletti, faluvégi háza, amely gyerekkori gyalogos vándorlásaim legtávolabbinak tűnő célpontja volt, mert túlesett a főtéren (a szelíd kis domb tetején ágaskodó görögkeleti templommal), túl a lábasházban székelő hétvégi mozin, a terménylerakaton, az Elekre vezető kövesúton, túl az Almássy (-sy?, -si?) kastélyon, ahol ma agrárszakembereket képeznek, muzeális értékű mezőgazdasági gépeket őriznek – ha azóta nem kényszerültek eladni őket –, s amelynek parkjában akkoriban még valódi mogyoró termett a hatalmas bokrokon, és túl volt még az ártézi kútban végződő nagy libalegelőn is. Nos, ez a faluvégi ház már nem is a falu végén van, s mára a lépcsős kocsma komoly akadályán keresztül is hamar elérhető lett.

Nagyanyám és nagyapám rég a temető baptista részében nyugszanak az Ottlakánok, Szelezsánok és Grószok között. Nagyapámat a közös ravatalozóból annak idején még nagy kerülővel, a falusi utcán és egy patakparti, jégbe dermedt, sáros-kátyús dűlőúton át ijesztően dülöngélő halottaskocsiban szállították a temetőnek ebbe a részébe, nagyanyám – a hitközségek közti ellentét megszűntével – már egyenes úton juthatott végső nyugalóhelyére. A temető mögött csak a szikes pusztá húzódik Újkígyós és Békéscsaba felé, s fölötte a Kohán megfestette mélykék alföldi ég.

Itt a becsületes emberek érdemtelenül nem jutnak semmihez. Guggolhatnak vagy térdelhetnek az alacsony fóliák alatt, a legváltakozatosabb izületi betegségeket hívva ki maguk ellen, hogy aztán a gyulai gyógyfürdőbe is csak a nyári vendégekkel együtt jussanak el (évi egy alkalommal), nyüglődhetnek a jószágokkal, melyeknek ellátása egész nap helyhez köti a család valamelyik tagját, s ritka az alkalom, hogy kivárják a tévé esti filmjeit, nem is beszélve a késő esti kultúrműsorokról. Lehet, apránként megszerezték mindent – talán többet, mint egy gyári munkás –, de a kényelem érzete mégsem sajátjuk.

Itt tanultam mezítláb tarlón járni (hasznos tudomány): ebbéli akkori tanárom azóta a Szegedi Szimfonikusok megbecsült tagja; szótlanúsággal ezer szónál többet elmondani (nagynéném férjétől, aki a bányász vasútállomás váltókezelőjeként, meditatív jellemének – gondolom én – mélyen megfelelő beosztásban, imponáló egyszerűségben látta és láttatta a dolgokat), s törpeharcsát halászni a szomszéd fiúkkal a gyulai út azóta kiszáradt, komor gömbakácok kísérete csatornájában. A kifogott, még élő kis harcsák hegyes tuskéit harapófogóval csattintottuk le, majd mindet egy szűk fenekű tűzoltóvízdörbe dobáltuk, és sóval jól megszórtuk, hogy eszeveszett, gyötrelmes hánykolódásukban a nyálkás bőrt egymásról ügyesen lemarják.

Ez a módszer – ahogy mondják – ki van találva. Lenyűgöző praktikuma folytán a legváltakozatosabb területeken terjed.

Társaim a tűzoltóvízdörben! Reményeim szerint Kétegyháza megmaradhat szépnek, ha időben lefogjuk a kezeket, amelyek a durva sót szórják.

VALPOLICELLA

Ha az ember a Gritti Palace Hotel ablakában áll, s a Canale Grande esti forgalma fölött tekintetét a Santa Maria della Salute kupolájára veti, akkor az istenért el ne mulasszon kellő élvezettel magához venni egy pohárka rubinvörös Valpolicellát; de ha az az ember, akinek hozzávetőlegesen annyi esélye van rá, hogy a Gritti vagy a Danieli vendége legyen, mint focistáinknak a vébére kijutni, ha az az ember az „egyszer élünk” halálmegvető bátorságával gázmaszk nélkül sétafikál a Szent István körúton, és egy kirakatban meglátja a valpolicellát, hát akkor ne osszon és ne szorozzon, de rontson be a boltba, és legyen magához zsenerőz, a fenébe is.

Otthon egyelőre csak tegye-vegye, babusgassa, dugja, nézegesse. Örök és jogos lelkifurdalása lesz, ha ki meri nyitni a krumplis tészta után. Tartsa lanyha helyen (18 Celsius fok ajánlott), és ne dicsekedjen vele méltatlan társaság előtt. Csendben örüljön, mint az orgazdák. Olvasson hozzá. Se a sietség, se a hosszú várakozás nem tesz jót – gondoljunk csak a szerelemre.

„És mit szólnál egy flaska valpolicellaihoz? (Kérdezte Cantwell ezredes a lányt.) – Flaska borunk nincs. Mint ön is tudja, ez előkelő szálló. Mi csak palackozott bort tartunk. (Mondta a Grand Maestro.) – Látja, erről megfeledeztem – mondta az ezredes. – Emlékszik rá, mikor még harminc centesimo volt egy liter?”

Papa csak tudhatta mi a jó a rák és a marhasült után, hiszen már kölyökkutya korában ott harcolt a környéken az Arditi, a legkeményebb olasz hadosztály kötelékében, s lehet, hogy éppen a 44. kaposvári vagy a 39. debreceni magyar ezred mozsárágyúja küldte kórházba három hónapra, ezzel is hozzájárulva több jelentős világirodalmi mű megszületéséhez. Papa ekkor még nagydarab, majdnem kövér, laza kötésű, kissé szégyenlős fiú volt, aki nem tudta kiejteni az I betűt, úgyhogy – Gregory Clark legalábbis azt írja emlékezéseiben – a Toronto Starnál először el se hitték neki, hogy ott volt a háborúban, mint mentős sofőr, úgy gondolták, biztosan valami motoros balesetben sérült meg a lába. Papa valószínűleg zokon vette ezt, mert egy szép napon egész doboz kitüntetést borított ki a szerkesztőség asztalára, az ámuló kollégák szeme elé, köztük a Croce de Guerrát és a Medaglia d'oro per Valorét, a legmagasabb olasz kitüntetést, amelyet egy oklevél szerint Diaz tábornok személyesen nyújtott át neki Chicagóban.

Ezek után az ember ismerkedjen meg a címkével. (Vignetta, etikett.) A Valpolicellát adó szőlőfűrtök valahol Veronától északra, Veneto napfényes lejtőin érlelődtek a szépen névű Molinara, Corvina és Rondinella fajtákból. Nem kell elkenődni, ha az évjárat csak 1990-es, öregebbet egy igazi connaisseur sem választott volna.

„Ide hallgasson, én azt hiszem, a valpolicellai jobb, ha újabb. Ez nem grand vin, és ha évekig áll palackban, csak megseprősödik. Igazam van? – Igaza van, ezredes úr.”

A Gran Maestro és az ezredes ezután kiötlük a megoldást, hogy a drága hotelben is mindig legyen kéznél friss és olcsó valpolicellai, és előbbi még azt is vállalja kedvenc vendégéért, hogy az ügylet lényegét megvilágítja a szállodaigazgatónak. „Magyarázza meg neki – mondta az ezredes. – Az se a címkét issza, nem olyan ember.”

A regény 1950-ben keletkezett. Kvalitásairól, a szerelmi párbeszédék giccses sűrűségéről lehet vitatkozni (a maga idejében sem aratott átütő kritikai sikert), de finom tempóiért, őszies velencei hangulataiért lehet szeretni is. Egyszer mindenki megöregszik majd, s szívesen ábrándozik szépséges olasz lánykákról, még ha jugoszlávok is. A. E. Hotchner, Papa egyik életrajzírója meséli, hogy az utolsó három fejezet egyetlen

kéziratpéldányát ő vitte a Simplon-Expresszen Velencéből Párizsba, s ahogy kell, ott is felejtette a vonaton, aztán valamikor éjfél után egy segítőkész bakter zseblámpájának fényénél botladozva, a talpfák és ezer személyszállító vagon sorfala közt tévelyegve nagy nehezen megtalálták a kéziratot rejtő borítékot az egyik kocsiban.

Kevésbé szerencsésen végződött annak a riportnak a sorsa, amelyet Papa Apponyi Albert gróffal készített, még Torontóban, a Star riportereként. (A gróf képviselte hazánkat az első világháborút követő párizsi békekonferencián. Remek felkészültségét, kitűnő szónoki képességét és polyglott nyelvtudását aztán a trianoni „béke” revíziójának elérésében próbálta kamatoztatni. Haláláig fődelegátusként működött a genfi székhelyű Népszövetségben.) Nos, ez a riport az államférfitől kölcsönbe kapott dokumentumokkal együtt szórén-szálán eltűnt a szerkesztőségben. Papa magán kívül volt. Először csak üvöltözött egyet a főnökeivel, majd íróasztalhoz ült, és sorba szedte a lapnál elszenvedett sérelmeit és megaláztatásait. Egyik oldalt a másik után írta tele arról a kegyetlen taposómalomról, amelybe belekényszerítették, végül vette a sok kéziratlapot és összeragasztotta őket egy olyan hosszú szalaggá, amely majdnem a földet söpörte, amikor kitűzte a faliújságra. William McGeary szerint este is csak azért akasztotta le onnan, hogy otthon megmutathassa a feleségének.

Lehet, hogy ez volt az utolsó lökés, amely arra indította, hogy odahagyja Amerikát, s belevesse magát a párizsi irodalmi élet (és lóversenypályák) izgalmaiba. Hiába, mindennek van magyar vonatkozása.

(Cantwell ezredes) „lenyúlt ép kezével, és észlelte, hogy a szobapincér még egy üveg valpolicellait tett ugyanoda, ahol az első volt. Ha szeretsz egy országot, gondolta az ezredes, nyugodtan valld be. Valld csak be, gyerek. Én hármat szerettem, és mindhármát elveszítettem. Le a kalappal. Kettőt visszavettünk. És visszavesszük a harmadikat is, te hájas seggű Franco tábornok...”

Spanyolországot ugyan csak másképpen sikerült meghódítania, de hát ez is szép arány. Az ember ne legyen elégedetlen. Az ember, ha rövid tétovázás után egy éppen arra való órán lassú, finom kortyokban benyelte a harmonikus ízű Valpolicellát, zsebében némi pénzzel újra merészkedjen ki a körútra, mert csak a megismételt kísérlet bizonyító erejű. A kirakatban talán még mindig ott lesz a sötét, méltóságot sugárzó palack, s rajta a cédula: *francia* bor, 350 forint.

AZ EPITHETON ORNANS SZÍNEVÁLTOZÁSAI A GOLYÓGÖMBÖLYÍTÓ VÁLLALAT ÉLETÉBEN

Úgy tudjuk, hogy *leleményes* Odüsszeusz azért kapta neve elé a díszítő jelzőt, mert mindig kitalált valamit, hogy ellóghasson otthonról; például rendszeresen kijárt kedvenc csapata mérkőzéseire, még akkor is, amikor az *aranylábú* gyerekek már csak a télikabát rádobásával tudták megszélesíteni a labdát, s éppúgy hamisították a játékot, mint más találékony elmék a paprikát, a Hubertust és a politikát. Mégis, vele meg egy Homérosz nevű pasival kezdődött az ornamentika, s folyt vidám évszázadokon és emberhamisító, bús rendszereken át egészen a mi kis golyógömbölyítő vállalatunkig. Tavalý ugyan pár pillanatra úgy tetszett, adódhat parányi zökkenő, mert az egyik parlamenti párt ékesszóló alelnöke merő jóindulatból azt találta javasolni, hogy minden társadalmi vitából száműzni kéne a *jelzős* szerkezeteket, de *ebből* a marhaságból nem született törvénytervezet. Így hát minden mehet a maga útján, hagyományok és friss divatok alapján: gyia!

Mondhatni véletlen, hogy a G.G.V.-t választottuk. Vizsgálódásunk tárgya lehetne bármelyik nagy cég, akár a dicső múltú Canis Merga Művek, akár a Miniszterelnöki Hivatal, de ne törjünk nagyra. Kezdjük kicsiben, az a Volkswagennek is bejött.

Amikor a *rohadt* Szemétláda eme hősi vállalkozás élére került, ez a kóceráj még jelentős cég volt, szép tradíciókkal, vörös ordókkal, (fél)ig teli hordókkal. Az állam nevében menten szélnek eresztette azt az öt-hat *etikai* vétkest, aki addig szívta a vállalat véré: Eriggyetek, rúgjátok be a Mercit, aztán pá, irány a messzi Ethika! Fiókjában elrekesztette azt a kezdetleges szívószálat, amellyel mulya elődjei operáltak, s egy csinos kis tokból elővette az új, teleszkópos, könyöksöves, turbó fajtákat. Gyönyörűséges szerszámok voltak ezek, praktikusak és könnyörtelenek. Barátaiból és rokonaiból új csapatot gyűjtött maga köré. Olyan embereket, akik a szivattyúzás nagy szakértői voltak. Sőt a szakértés szakértői, akiket aztán *kopasz* Geci, *pénzes* Kurva és *jellemtelen* Tetű néven emlegetett a fogyatkozó vállalati köznép.

Az új vezetők ténykedését eleve bizalmatlansággal figyelte minden érintett, s talán ez magyarázza, hogy korábbi működési területükről nem hozhatták magukkal a barátságosabban hangzó *szép* Szabóné, *hadarós* Zseni és *pipás* Bácsi titulusokat. Olyan légkörben, melyben lépten-nyomon orrod alá dörgölik, fejedhez vagdalják, füledbe súgdossák, hogy „ha hasonló buzgalommal munkálkodnál a cég érdekében, mint a sajátodban...”, olyan légkörben persze nehéz igazi alkotó munkát végezni. Tény, hogy a haladás hátráltatói, a régimódi, passzív szabotőrök, ezek a kvázi eurószkeptikusok az előző garnitúra megmaradt tagjait is ugyanolyan kritikus szemmel figyelték, mint a vadi újakat. És az ilyen egybemosás fájó tud lenni. Például, amikor a *vörös* Lotyó (*aranyos* Gizike) kicseréltette az irodabútorokat – „egy csőd szélén, de privatizáció előtt álló cég is lehet igényes magával szemben: az ügyvezető igazgató úr elvégre is nem fogadhatja a szingaléz tárgyalóköldöttséget egy fejőszéken ülve” – ; rögtön felhorgadt az ellenérzés, pedig a környék csövesei remek téli paplanhoz és dunyhához jutottak a vastag francia és svéd kartondobozok elsajátításával. Azt bezzeg nem vették figyelembe az ellenérzés demagóg táplálói, akik soha életükben nem aludtak még hullámpapíron, és akiktől a globális gondolkodás távolabb áll, mint Makó Jeruzsálemtől, hogy ezek a méltatlan nevekkal illetett vezetők napi 25 órán át munkálkodnak a köz javán, s a nap hátralévő részében álmatlanul hánykolódnak az ágyon az őket nyomasztó gondok lidércsúlya alatt. (Igazgatóknál „Fülöp király” szindróma, könyvelőknél „Nessun dorma” tünetek.) Nem tudhatták, hogy ezek az áldozatkész emberek micsoda szívizompróbáló csatákat vívnak az

olyan felsőbb helyekről eregetett hátborzongató ideák ellenében, melyek szerint a golyót talán nem is kéne gömbölyíteni, vagy az is gömbölyíthetné, aki eddig csak a kört négyszögesítette, és így tovább.

Könnyen, de felelőtlenül humorizál az olyan tudatlan alkalmazott, mint *nagy* Gatyá bácsi (akinek nem lenne szabad elfelednie, hogy mégiscsak ez a cég adott neki kenyeret már siheder kora óta, sőt aztán fiának, *kis* Gatyának is), aki a vállalati parkolóban csillogó kancafarú személykocsik előtt elhaladva sanda mosollyal megjegyzi, hogy itt bizony füstbe menne pár millióska, ha véletlen lángra kapna valamiféle olajos kóc. Még a fiát is letorkollja, amikor az megjegyzi, hogy azért áll ott egy Trabant is. – Az a legveszélyesebb, az a *lapátfülű* Buzi, mert majd az is olyat akar, mint a többiek. Nagy Gatyá bácsi jobban meggondolhatná, mit beszél, hiszen régen rossz, ha már a hozzá hasonló régi melósok se bíznak a vállalat jövőjében. Nem vagyunk mi egy Brigade Rosse, hogy vállalati vezetőket lövődözzünk térgyen: az még a jövő zenéje. Az a rohadt Szemétláda ugyan padlóra küldött már egy-két céget, de az ember nem élhet állandóan a parkettalakk szagával az orrában, azt is észre kéne venni, hogy ez az ember folyamatosan és szívósan képezi magát és stábját: legutóbb is kiutaztak a Golyógömbölyítő Világkiállításra (B.R.W.E.) Paramaribóba, s így a negyedévi leltárértekezletet a dohányfüstös földszinti tárgyaló helyett ezen az inspiratív helyszínen, alkotó légkörben folytathatták le. A G.G.V. hírnevét öregbítette az az év végi parádés bankett is, amelyen pár százezer forint értékű hidegkonyhai készítményt puszilhatott be a meghívott partnerek prominens csapata. Aki ilyenkor kicsinyes, az megnézheti magát a tenderek elbírálásakor. Hoppá! Előre kell ám gondolkodni, kispajtás! Tanulni kell a dolgot. Pár éve még senki se tudta, hány millió egy milliárd; tízből nyolcan aszonták vóna: száz. Na, ennyit a suskáról, most tekerjünk át spirituálisba!

Azt gondolnánk, hogy aki térdig gázol a bankókban, aki annak a szakértője, hogyan kell egy még virágzó céget letérdeltetni, hogy aztán át lehessen ömlesztetni a vérit még szebben viruló magánvállalkozásokba, az nem nevezhető sorvadt lelkű szépléleknek, azt aligha érdekli, hogy minek becézik a háta mögött. Tévedés, error. Ezeknek az embereknek igenis fáj a megnemértés és irigység, hiszen – teoretice – a pálya mindenki előtt nyitva áll; amit ők elértek a maguk erejéből érték el (with a little help from friends), aki hülye, az haljon meg, és ami jár az jár: végre egyszer a történelemben elnyerheti jutalmát a tűrő érdem. „Aki a kor szellemét fel nem ismeri, azt korának minden viszontagsága sújtja” – mondotta kedvenc Voltaire-ünk, s igazságát megszívelheti bárki.

Kicsinyes, gyermeteg és merőben hatástalan az a viselkedés, amely a kis Gatyá féle fiatalokat jellemzi, amikor a kor szellemével próbálnak szembeszegülni. Mert mit látunk, ha bekukucskálunk a férfiklozet ajtajába ismeretlen buzeránsok által fűrt lyukon, na mit? Azt, hogy ennek a már nem is *elveszett*, hanem *veszett* nemzedéknek ez a henye, tunya, rest képviselője a különböző szemszögből ábrázolt coitusok és aberrációra utaló graffitik fölé kiragasztott igazgatói figyelmeztetés papírára filctollal firkál. „A villanyégőket ellopni fegyelmi büntetés terhe mellett tilos!” felirat alá azt biggyeszti oda nagy ákombákom betűkkel: „Úgy van. Hülyeség. Egyben kell lenyúlni az egészset. Igazgatóság.”

Na, most ez az, ami nem megy. Nem a lenyúlás, hanem ez a hétköznapi erkölcsöt fellazító, sunyi és züllesztő magatartás, ez a „ha neked szabad, akkor nekem is”, ez az ántivilágból örökölt proli attitűd. Ne azért tartózkodj a lopástól, mert lebukhatsz, hanem mert a lopás bűn, te csacsi! Húzd fel a gatyád.

Az a szóbeszéd, hogy a *dagadt* Horváth (az ancien régime-ben egyszerűen csak „Cucó”) azért merte a cég számlájára dukkóztatni a kocsiját, mert a vezér ugyanilyen módon intézte új porcelánfogainak implantációját, teljesen alaptalan: pletyka, amelyet kicsinyeskedő, alattvalói

irigység keltett szárnyra. Tény, hogy a vezetőség több tagja tankol Banco Ladro kártyával, de ez pusztán az ügymenet egyszerűsítése miatt van így: üzemanyagköltségüket mindenképpen elszámolhatnák. Honni soit qui mal y pense, ha értik, amit mondok.

Van annak valamiféle hetyke magyar történelmi hagyománya, ahogyan az idősebb, bölcsőbb korosztály kezeli az olyan helyzeteket, amikor bolondját járatják vele, és a jég hátára telepítik. – „Szomat érdeklí” – dörmögi a sörbe a jóember. „Csinálják csak, majd mi is kitalálunk valamit. Olyan még nem volt, hogy valahogy ne lett volna. Lehet, hogy bevezették az új vámokat, és lehet, hogy gyarmat lesz belőlünk, de a magyar testőrök meg *en groupe* farkalják a császárnőt; gróf Andrássy nem tudott föléje kerekedni a császárnak, de ugyanez sikerült neki Sissivel; tegnap egy egész ruszki konvojt elirányítottam Cegléd helyett Abony felé, holnap seggbe rúgom a szódás lovát, hétfőtől pedig se címem, se vagyonom – minden az asszony nevéen, jöhettek a púpra.”

Díszpéldány ebben a játszmaiban az öreg Gatyá, aki olyan megjegyzéseket tesz a biztonsági őrök jelenlétében, mint: „legalább nekik legyen jó, rohadjanak meg”, mire azok abbahagyják a pornókazetták nézését a portásfülkében, s megértően nevetnek, pedig őket is az új vezetés hozta, melynek szürkeállományát Gatyá bácsi az eddigi legszürkébbnek ítélte, s csupán a menesztésükre tett összefoglaló javaslatai után tette legyintve a fenn idézett szarkasztikus kijelentést. Másnap a dagadt Horváth, mint valamiféle modern Leiókritosz (Eunor fia) a klozetben mellette csövelő öreg Gatyát ekképpen figyelmeztette klasszikus szavakkal: „Bajkeverő Mentór, bolygóeszű, mondd mi beszéd ez! Buzdítasz, hogy minket elűzzenek; ó, be bajos lesz ily sok férfiúval lakomáért vívnod a harcot.”

– Vívjon veletek a Gerevich Aladár, te *nyakkendős* geci – gombolta be sliccét *sokattűrt* Gatyá bácsi, de a klotyóból felzaklatott lélekkel távozott, s dohogása sokáig visszhangzott a kiürült műhelyben is. A gépeket bizonyos tartozás fejében az egyik hitelező elszállította, még hozzá olyan hirtelenséggel, hogy Gatyá bácsi el se tudott búcsúzni attól az esztergától, amely mellett húsz évet topogott át boldog nemtörődömségben. Nagy siettükben – nyilván mint tartozékot – magukkal vitték az öreg partizán Szokol típusú rádióját is.

– Ti tehettek mindenről; mért hagyátok, hogy kilopják alólatok a gyárat – oktatta ki az öreget az egyik fiatal vagyonőr, fél szemmel a pornófilmet nézve. A portásfülkében zsíros kajaszag terjengett, a kép futott, csak a dugattyúmozgást lehetett látni; akár a „Modern idők” is pereghetett volna a kazettán.

Okos Berci – nézett végig a *Bödönfejűn* Gatyá bácsi. Amekkora bengá állat, akár értelmes munkát is végezhetne. Igazából nem is bödönhöz hasonlít a feje, hanem ahhoz a háromkilós házikenyérhez, amit régebben fazékban szoktak volt sütni, ezért az alja keskeny és kerek, mint a vagyonőr körbenyírt tarkója, a teteje meg kibuggyan és puffad, mint a vagyonőr kelttészta képe. A karja úgy áll, mint az artézi kúté, s úgy megy át a gyárudvaron, mint aki medicinlabdát visz a lába között. Tuti, hogy nem tud vigyázzba állni a Himnusz alatt. Ennek többet nem köszönök – gondolta az öreg, s könnyű volt a szavát betartani, mert Bödönfejűt másnap kirúgták, miután bebizonyosodott, hogy az éjszaka csendes óráiban bajtársaival teljes egyetértésben fosztogatták a raktárakat. Azóta az ajtókon lakat mellett vasúti plomba is fityeg, a vagyonőröktől is védve a vagyont.

– Ha most előjössz a szakszervezettel, még le is köplek – hagyta akkor ott Gatyá bácsi, mit se sejtve a zivataros jövőről. – Hát ki lát itt bele a zsupába, te marha!?

Bizony, rendszerezetlen elme, egyszerű halandó aligha. A kottát kódolták. A G.G.V. korábban komoly, nagy cég volt, állami tulajdonban; a golyószükséglet kielégítését politikai kérdésnek tekintette a párt- és állami vezetés (maguk is a Golyófejű nyomdokait taposták), s ha ne adj

Isten, egy mozgalmi ünnepre valahol nem rendeltek elég golyót, ott a golyók megmorzsoltattak. Ünnepe után halomra rozsdásodhatott a sok eladatlan gömbölyűség, de előtte török-szakad a dolgozók asztalára kellett kerülnie. (Együgyű idegenek azt gondolhatták, hogy itt mindenki golyós, pedig csak „csapágyasak” voltunk.) A rendszerváltás dzsungellázában pedig a G.G.V. vezetőin is erőt vett a páni félelem, hogy most aztán sanyarú idők következnek. Így aztán nem csoda, hogy ebben az időszakban, amikor csak a „Jó ebédhez szól a nóta” maradt rendíthetetlenül a helyén, az addigi hallgatólagos megegyezés helyett (te hazaviszed a golyóstollat meg a géppapírt az irodából a gyerekeknek, én pedig fusizok ezt-azt a gyári anyagból a mamának) életbe lépett az aranyásós effektus, melynek hatására nem csak a díszítő jelzők állandósága kérdőjeleződött meg.

AZ ELŐKERÜLT HEMINGWAY

Mindannyiunk szerencséjére Ernest Hemingway, akit egy időben Shakespeare után az első angolszász írónak tartott a literátus világ, s akinek később ugyanezen körben a nevét sem illet fanyalgás nélkül kiejteni, mániákus gyűjtögetője volt saját filléres emlékeinek.

A Toronto Star munkatársa, William Burrill a lap fennállásának századik évfordulójára készülődve egy évvel ezelőtt kezdte az írónak a Starnál és Star Weeklynél töltött három évét kutatni, s éppen a fenn említett szenvedélynek köszönheti, hogy megbizonyosodhatott róla: az 1985-ben kiadott „Dateline Toronto” című, a szerkesztők szerint az író eme lapoknak írt összes (szám szerint 175) cikkét tartalmazó gyűjtemény hiányos, mégpedig éppen a kétszázhoz hiányzó 25 riporttal, glosszával, pamflettel.

Vizsgálódásainak nyugalmasabb részét a Star könyvtárosának és életfogytiglani Hemingway-kutatónak, William McGearynek kilenc kemény kötetre rúgó gyűjteményében végezte, ahol őt olyan írást is talált, amely rokonok, kollégák, életrajzi egybeesések és stílári jellegzetességek tanúsága szerint bizonyíthatóan Hemingway szerzeménye. Ezután feltűnt neki az a különös tény, hogy bár az író Párizsból való visszatérése után többek emlékezete szerint is szédületes elánnal dolgozott – tüzesetektől kezdve, kulturális eseményeken át a vidéki majorságok lakóinak életéig mindenről írt –, az újságban négy hónapon át mégsem lelhető fel nevével jelzett cikk.

Voltak, akik úgy gondolták, hogy Hindmarsh, a lap nagyhatalmú szerkesztője így próbálta lenyesegetni az Európában túlságosan is szárnyra kapott huszonéves ifjunc szélsőséges megnyilvánulásait. Leo Lania, Hemingway egyik életrajzírója szerint az író éppen azért vállalt minden, akár saját rangján aluli munkát, hogy mielőbb visszatérhessen Párizsba, ahonnan előzőleg a Star Weekly külföldi tudósítójaként bejárta egész Európát: tudósított a genovai világgazdasági konferenciáról (szellemesen tárgyalva ki, hogy a tolmácsok miként javíthatják fel vagy tehetik tönkre az interpretált szöveget), a pamplonai bikaviadalok kegyetlen drámájáról (minden életrajzában szerepel a Weekly címlapján megjelent cikkének másolata: „A bikaviadal nem sport, hanem tragédia”), az angol-török háború vérengzéseiről, Mussolini bevonulásáról Rómába („a legnagyobb blöff Európa történetében”), Matteotti meggyilkolásáról és a Ruhr-vidék francia megszállásáról is. Párizs úgy vonzotta, mint a mágnes, hiszen olyan barátok és ellenségek várták ott vissza, mint Ezra Pound, Gertrude Stein, Ford Madox Ford, Scott Fitzgerald és Sylvia Beach. Ez volt az a hely, ahol első kötete, a „Három elbeszélés és tíz vers” éppen 24. születésnapjára, komoly 300 példányban megjelent.

Burrill is Párizsba ment tehát, hogy fellelje Hemingway lábnyomait. Kellemes heteket töltött el különböző osztályú bárokban, de az igazi nyomra mégsem akkor bukkant, hanem hazatérte után, amikor gondosabban merült el a Star archívumában, Hemingway staccato, leegyszerűsített sorai után kutatva a kor dagályos, körmondatokban élvezkedő újságírói remeklései között. Így lelt rá egy bizonyos Red Ryan nevű gengszter három egymásra hajazó történetére. Az illető a kigstoni börtönből szökött meg négy társával – gyilkosokkal és szépreményű (tíz év) bankrablókkal együtt. Burrill azt már tudta, hogy H. járt itt kiküldetésben, ezért felhívta a bostoni John F. Kennedy Könyvtárat, ahol az író hagyatékát őrzik, és tőlük kért felvilágosítást. És itt visszaölthetünk a bevezető gondolatra. Ernest Hemingway, mint az összes felejtéstől rettegő író, minden árva papírdarabot megőrzött, amire csak rákerült az ujjlenyomata, a felhasznált jegyzetektől kezdve műsorfüzetekben át a legutolsó cetliig. A könyvtár alkalmazottai így nem csak megerősíthették Burrill gyanúját, de a Star

riporterének Kingstonba váltott menetjegyét is megtalálták. Burrill repült Bostonba, ahol felkutatta a három történet kéziratát és további tíz Hemingway-írást, amelyek „munkatársunktól” szignóval szerepeltek a lapban, s valószínűleg ezért kerültek el az összkiadás szerkesztőinek figyelmét.

Ezek a cikkek ökölvívásról, európai csavargásokról szóltak. Került közöttük interjú gyerekszínészekkel és politikusokkal, és beszámoló arról is, hogyan teszik tönkre az autók kipufogógázukkal a High-park tölgyfáit. (Feltehetően ez volt az első környezetvédő cikk Észak-Amerika történetében.)

Hemingway 1924 elején megvált a Startól (még felmondólevele is megmaradt), hogy párhetes gyermekével és feleségével újra átkeljen az óceánon, s csatlakozzon a Párizsban lebzselő amerikaiak hadához, világhír felé törő társaihoz, akiket Gertrude Stein ugyan „elveszett nemzedéknek” titulált, de akikben hallatlan lélekerő buzgott (még boxvilágbajnok is került ki közülük), és akik egy haszontalan háború szenvedései és általános borzalma után a végletekig kívánták kiélvezni az életet. Valljuk be: aki 19 éves korában érdemli ki a Medaglia d’Oro per Valorét, a legmagasabb olasz háborús kitüntetést, annak – mint „Teniente Ernesto Hemingwaynek” – még lehet további követelése az élettől.

McGeary és Burrill kutatómunkája elfelejtett, bujkáló és néha egyenesen elutasított írásokat tárt fel (mint a Clemenceau-val készült riport vagy a Toronto polgármesterségét hét ízben is elnyert agglegény Tommy Churchról szóló pamflet: az illető úriember búcsúztatta és fogadta a nála idősebb és családos katonákat, s ennyivel meg is úszta a világháborút; vagy a Jack Dempsey boxvilágbajnok menedzseléséről szóló, a szupermenmítoszt leleplező írás), amelyek elmélyítik az íróról alkotott képet, kiegészítik életművét, s az általuk keltett figyelem talán egy Hemingway-reneszánsz nyitánya lehet.

„Vannak dolgok, amelyeket nem lehet gyorsan megtanulni, s amelyekért egyetlen vagyonunkkal, az idővel fizetünk meg busásan.” (Halál délután)

SZAODAT NEM VÁLASZOL

Május elseje volt, mégis olyan forró levegő vibrált Dusanbe utcáin, hogy ha egy nagy léggömbbe töltik, akkor az biztosan játszva röppen át a Vahs völgye és a gigantikus nureki vízierőmű fölött, hogy hirdesse, amit hirdetnie kell. (Akkoriban még nem nagyon nyert nyilvánosságot, hogy baromi rosszul szőjük a selymet, elvtárs; a páros ujjú patások módszere dívott: megrágtuk, lenyeltük, felbűfögtük, csócsáltuk kicsiz, majd lenyeltük újra.) Repülővel mentünk egyik városból a másikba, Brezsnyev elvtárs mégis mindig megelőzött bennünket: mire kikecmeregünk a repülőtérre ő már rendszeresen ott állt a szemközti park közepén a nagy zakójában.

A nagymama kinézetű büfés néni belülről kulcsra zárta az ajtót, s csak aztán rakta ki a pultra a habzóboros üvegeket. Ezzel egyfajta sejtelmes „sub rosa” hangulat, s a füstölt halak átható szaga kezdte betölteni a szobát. Borravalót viszont még a zárt ajtók mögött se mert vagy akart elfogadni.

– Figyeld, mekkora kráter van az útestben – mutatott ki az ablakon Karalyos, a szobatársam, amikor kézbe vettük a poharakat. Valóban, a zseniális forradalmárról elnevezett proszpekt közepén éktelen nagy nyílás tátongott, de láthatóan nem zavart senkit, egykedvűen folyt a forgalom. A szemközt park szélén, az arik (öntözőcsatorna) partján tadzsikok guggoltak, és maguk elé köpködték a szotyola héját. Ez a lyuk nyilvánvalóan hosszabb ideje hozzátartozott már a mindennapi élethez, nem kellett körülbarikádozni, rendőrt vagy lámpát cövekelni elé-mögé; mindenki tudta, hogy mi az ábra, hát persze, ez is úgy van, mint a háztartásban: fut a konyha és a háló, ha nincs idő; holnap, majd holnap mosogatunk és lecseréljük a párnahuzatokat is, ha akad egy szabad percünk, s akkor nem bűdösödünk tovább. Milyen jó lesz: nem lesz lyuk, nem lesz lelkipurdalás.

Az állomás felől babakocsis nő közeledett szapora léptekkel. Egy pillanattal később azt is megláttuk, hogy miért siet. Mögötte két rendőr haladt, s pórázon vezetett kutyájukat időnként ráugratták a nő bokájára.

– Látod, mit csinál az a két buzeráns – lötyintette ki a pezsgőt Karalyos. – Látom – mondtam. – Ez biztosan az a helyi sajátosság és a miénktől eltérő életstílus, amire az idegenvezető utalt. Nem szabad kritizálni, nem illik rajta meglepődni.

– Nem hát – bólogatott Karalyos, és kiköpött az ötödikről.

(– Honnan tudjátok, hogy gyerek volt a babakocsiban és nem valamiféle szajré?! – kérdezett vissza kapásból az idegenvezető, amikor később elővezettük neki a látottakat. Azanyád. Erre tényleg nem gondoltunk. Egy gyerekkocsi, tömve hasissal. Ravasz.)

Ügyesen betermeltünk még egy üveg Igrisztojét – a nagyí is velünk ivott – aztán elindultunk tübetejkát venni. (Nem pia: csinos kis tadzsik sapkácska.) A recepciónál elkapott bennünket a szálloda igazgató és hevesen érdeklődött, hogy mit csináltunk a pincérlányokkal, mert nem jöttek be dolgozni.

– Mondd meg neki, hogy kicsit sokáig maradtunk fenn – nyilatkozott Karalyos.

A szállodaigazgatón látszott, hogy nehezen éri be ezzel az understatementtel, de aztán otthagytuk, hiába ágált. Egy szegény cég az legyen legalább diszkrét – mondotta mindig a nagybácsim, akinek trafikja volt Újpesten.

* * *

Ez az egész arról jutott eszembe, hogy szerettem volna riportot írni régi levelezőpartnereim sorsáról az ÉS-nek. Tudják, először volt a szovjet-magyar diáklevelezés, aztán megengedőleg mindenkivel az Ifi-Magazin névsorából, stb. Persze csajokat választottunk, naná, két legyet egy csapásra: a nyelvtanárok kajolták az ilyesmit. Egyetlen férfi volt a partnereim közt, egy bukaresti

mérnök (Bukarest izgatott, mert minden lestrapáltsága ellenére szandolinok úsztak a parkok tavain, és pezsgősvödörben hűtötték a sört.), akivel aztán akkor szakadt meg a levélváltás, amikor egy itteni postáskisasszonytól kapott felvilágosítást minden szépítgetés nélkül közöltem vele: azért nem kapja meg a leveleimet, mert a románok lopják a bélyeget. Ettől aztán – jogosan, ugye – begerjedt, és azt válaszolta, hogy a románok legfeljebb magyar lányokat lopnak, de bélyeget soha. Nos, ennyi elég is volt ahhoz, hogy azután már ne nagyon izzassuk meg a postást. Ellenkező földrajzi irányban sem volt jobb a helyzet, mert bizonyos Cynthia B. a wales-i Rhonddából folyamatosan elsiklott fölötte, hogy minden levelemben Magyarország európaiságát hangsúlyozom, s mikor harmadszor ismételte meg az „if you ever come to Europe” (ha egyszer Európába jössz) kezdetű kvázi-meghívást, akkor begorombultam, és egy sort sem írtam neki többet: haljon meg tudatlanságban. Igaz, utoljára még küldött ajándékba egy pár skótmintás térdzoknit, de ez a gesztus már nem lágýtotta meg a szívem: nálunk se jegyre adják a fuszeklit.

Nos, most mindenkinek levelet írtam, s ilyen-olyan válasz érkezett is mindenhonnan. Cynthia színes fényképet küldött, amely róla és három fiáról készült, amint éppen libasorba állnak a greenwichi csillagvizsgáló-múzeum előtt a kezdő délkörön. Fiatalkori depressziói láthatóan feloldódtak. Vladioiu mérnök elhalálozott: hogy a karácsonyi forradalom viharában avagy betegágyon, azt valószínűleg sose tudom meg, miként azt se, hogy a Secu lopkodta-e bélyegekkel együtt a leveleket vagy a postások levéllel együtt a bélyegeket. A festői Stralsundban élő Beate helyett a lánya válaszolt – mint írta, illendőségből –, mert még emlékezett rá, hogy rengeteg sült gesztenyét vettem neki a pesti körúton.

Hírt kaptam hát többektől, másoktól is – csak akinek a levelére igazán vártam, az nem jelentkezett. A dusanbei Szaodat.

* * *

Szaodat a helyi színházban dolgozott, ott ismerkedtem meg vele egy népies opera szünetében. Meghívtam a szállodába, és el is jött. Békésen razgaváriváltunk egy üveg grúz bor mellett, amikor hozzánk lépett a pincér, és közölte, hogy Szaodatot várja a barátnője a portán. A lány kiment de nemsokára vissza is jött. Kicsit zavartnak látszott. senkit se talált a recepciónál. Pár perc múlva megállt mellettünk a bár teremfőnöknője – olyan „főnéni” típusú egyed, zakóban és nyakkendőben, akin látszott, hogy nem vesztegethető meg egy doboz Amo szappannal vagy egy csomag rágógumival – és megkérte a lányt, hogy menjen ki vele, mert fontos mondanivalója van. A szemem sarkából láttam, hogy az étterem bejáratánál ott leskelődik a szállodadirektor meg egy tányérsapkás fazon. Szaodat megint kiment és elég sokáig maradt. Már éppen indultam volna utána, amikor visszajött. – El kell mennem – mondta. – Itt csak az Inturiszt vendégei tartózkodhatnak. A népek barátsága csodálatos dolog, de az egyéneké – úgy látszik – veszélyezteti a közrendet.

Természetesen én is vele mentem, és egy nagyon szép estét töltöttünk együtt Dusanbe egyébként vendégszerető városában, mely estének emlékét máig dédelgetem magamban. Másnap elrepültünk Alma-Atába, de Szaodattal sokáig leveleztünk még, s ez a levelezés csak életem egyik „mindent abbahagyó” korszakában szakadt meg, de úgy látszik, örökre.

Mikor éjfél után átballagtam a szállodába vezető parkon, eleredt a langyos májusi eső; valahonnan petárdák roppentek föl, színes hullócsillagokkal hintették be a sötétkék eget; elszórt „gurrá, gurrá” hallatszott az állomás felől, a szálloda bárjából pedig nagy hangerővel a „Ra-ra-raszputyin”, amit a Nagy Testvér iránti óvatos tiszteletből éppen akkoriban tiltottak le a Magyar Rádióban.

CANICULARES DIES

Ezeket a heteket, amikor a fák szaladnak a kutyák után, lefőtt fejű, csapzott emberek utaznak a villamosokon, s gyakori a jéghideg sör fogyasztásából egyenesen következő torokgyulladás, ezt a július 3-tól augusztus 11-ig terjedő hat hetet becézték így a boldog rómaiak, s nem azért – mint hihetnénk –, mert ilyenkor a kutyák túlságosan is feltűnő nyelvöltögetéssel hűsítik magukat, hanem mert állítólag ilyenkor a Nagy Kutya csillagképhez tartozó Sirius, az égbolt legfényesebb csillaga is beveti magát a Nap mellett (amelynél mellelleg 2,4-szer nagyobb és huszonhatszor erősebben sugároz), s ketten aztán gatyára vetköztetnek mindenkit.

Igen veszélyes időszak ez, hiszen a forrásban lévő agy egészen különös dolgokat műveltet az emberekkel, mint például a gyorsajtás, tüzes politikai nyilatkozatok vagy szerelem első látásra a strandon. Ezek mind komoly következményekkel járhatnak, teljes ellentétben azzal a lazasággal és buborékos könnyedséggel, amelyet a nyártól joggal elvárna az ember. Éppen ezért az ilyenkor ajánlott optimális viselkedési formák a türelem, megértés és segítőkész empátia. (Keserű kacajt és alattomos kuncogást kéretik mellőzni, ezek létező fogalmak.)

Legyen a helyszín – mondjuk – egy évente szorgalmasan ritkított járatban, de egyelőre még menetrendszerűen közlekedő dunai kishajó, amelynek fedélzetén a polgár a másfél-kétórás menetidő alatt zavartalanul élvezheti a főváros fantasztikus panorámáját a vízről, aztán a háborított, de még mindig szép természetet a part mentén, s közben napozhat, elmélkedhet életről, halálról, adóbevallásról és egyéb fontos témákról. Csöndes, jó hely, na, ahonnan látni lehet a hiábavaló, nagy nyüzsgést, de nem kell átvenni a tempóját. Kényszervállalkozóknak és realista íróknak (öngyilkos típusok) receptre kéne osztogatni.

Fiatal pár száll be induláskor, céljuk nyilvánvaló, azonnal fel is másznak a néptelen felső fedélzetre, a tűző napra. Aztán egy nénike érkezik unokájával. A kisrácon látszik a behajózás minden izgalma, végtére is ez nem ugyanaz, mint felkászálódni a villamosra, a himbálózó hajó sokkal több kalandot ígér: a sín az valahol mindig véget ér, de a víz, az végtelen. Utoljára két idős pár érkezik kis délutáni sétahajókázásra. Mozgásuk lassú, megfontolt, de bájosak, derűsek – körülbelül így kéne megöregedni – gondolja az ember –, s egymás iránt nagyon, szinte ómódúan figyelmesek.

Az utazás gondtalanul indul; a kishajó átsiklik az első híd alatt; langyos szellő hordozza a víz jellegzetes szagát. – Sajnos nem lehet több ablakot kinyitni – közli az öregek kérdésére a matróz a kissé fülledt levegőjű alsó fedélzeten –, nincs meg a kulcs.

Az öregek az egyetlen nyitott ablak mellé telepednek; szelíd felháborodást kelt bennük az üveg szódavíz ára, de aztán csak csendben üldögélnek, nézelődnek, néha biztatóan egymásra mosolyognak.

Egészen a Casino magasságáig nem is történik semmi baj. Ott viszont az unokáját hajókázató nénike egy számára teljesen közömbös folyamkilométernél lerókazza a felső fedélzetet. A nagyszülői önfeláldozásnak nincsen határa, de a gyomor teherbírásának igenis van.

Meglepő lenne, ha a személyzet még sohase látott volna ilyet, mégis kisebbfajta pánikba esnek. A hajó gyors fordulattal kiköt a legközelebbi stégnél, s a nénikét a fiúval együtt hipp-hopp partra teszik. Gyalogolhatnak vissza szégyenszemre. – Máskor ne szálljon hajóra, ha nem bírja! – küldi utánuk a jó tanácsot az egyik matróz.

– Hozd a vödöröt, Józsi! – hangzik az utasítás, s a folyóból merített víz hamarosan a felső fedélzetre zúdul, onnan pedig a part felől érkező játszi fuvallat segítségével – minden hozadékával együtt – be az alsó fedélzet ablakán az idős párokra. Riadalom, ijedtség.

– Elnézést, elfelejtettük, hogy nyitva van – ennyi telik ki az intézkedő matróztól; jobban kéne ismerni, hogy megítélhessük, ez tőle sok vagy kevés. – Józsi, tekerd fel!

Józsi az öregek szemrehányó tekintetének súlya alatt tekeri fel az ablakot.

– Ezek szerint mégiscsak van kulcs – szögezi le az egyik őszes bácsi.

– Mi a francnak húztad le nekik azt az egyet is?! – korholja az intézkedő a felső fedélzeten később jól hallhatóan Józsit. – A vén buzi már teszi is a megjegyzéseket. Szórd le a rácsot Ultrával!

E la nave va. És a hajó halad.

ÚJRA ITTHON

Dolgoztam olyan országban, ahol nem igazán vették komolyan a közlekedési szabályokat, ahol feltűnést keltett egy külsérelmi nyom nélküli járgány (s az ilyet sietve be is avatták egy százas szög segítségével): ahol csak az aszfaltból felpúposodó „alvó rendőrök” és a csőtörések lassították ésszerű mértékűre a közlekedés sebességét, és dolgoztam olyan országban is, ahol nemzeti sport a kocsimosás, s egy eladó személyautó értékét jelentős százalékkal csökkenti, ha abban dohányoztak –, s mindezekben a helyeken viszonylag jól elboldogultam, meg tudtam őrizni gépkocsim épségét. Talán idegenben jobban odafigyel az ember, hiszen néha reggeltől estig akkora távolságokat jár be, amilyenekre itthon csak három napi hidegtelelemmel felszerelve indulna el.

Az autós önbizalma nem csak abból épül, hogy őnmaga jól vezet, hogy mennyire éli bele magát a forgalom hangulatába, hanem hogy mennyire bízhat az úton vele együtt közlekedőkben, hogy mennyire képesek korrigálni egymás baklövéseit. Nos, ez utóbbi nekem a hazaérkezésünket követő harmadik napon nem sikerült: igaz, hogy álltam, hogy zuhogott az eső, s hogy jobb oldalról jöttek belém. Szerencsére a fiamat pár perccel előbb kivettem az uszodánál, így nem kellett átélnie az ütközés okozta megrázkódtatást, – viszont kötőhártyagyulladását kapott az uszoda szutykos vizében.

A kis Fiatban, amely nekem csúszott, és benyomta a bal oldali ajtómat, megszeppent diáklány ült, aki még akkor is dermedten szorongatta a kormányt, amikor kinyitottam a kocsiját. – Ugyan, nem olyan vészes az egész, ne sírjon már – nyugtattam. – Betétlap, stb., elintézzük egymás közt az egészet.

Semmiféle irat nem volt nála – bár utólag ebben már kételkedem kissé – csak a személyije. (Őrült vagy te? Azonnal rendőrt kellett volna hívni – oktattak ki ismerőseim, s hiába hablatyoltam én aztán a fair playről, természetesen nekik lett igazuk.) Pár nap múlva megjelent lakásunkon a kislány papája. Közölte velem, hogy ők nem fognak magasabb biztosítási díjat fizetni csak azért, mert én rossz helyen álltam le. Nem nagyon jutottam szóhoz. A pofátlanságnak vannak lenyűgöző méretei. A feleségem később pipogyanak nevezett, de engem mindig váratlanul ér, ha valaki minden előzmény nélkül letegez. Lehet, hogy ez az új nagyvállalati, amerikai mintára kialakult divat, de nekem ugyanolyan erőltetett, mint a régi elvtársazás. Az agilis apuka selyemmelegítőt hordott (az is lenyűgöz, ha valakinek ennyi a szabadideje), és egész szónoklata alatt zsebből mogyorózta magát. Az előszobában tárgyaltunk, mert nem volt hajlandó beljebb jönni. Rövid beszélgetésünk végén megtudtam, hogy ő nem szarozik. Azt nem tudtam eldönteni, hogy túlادagolt mosószer vagy drága francia brillantin szaga volt, ami távozása után megülte az előszobát.

A biztosító közölte velem, hogy egy sebtében firkált papírra nem fizet, a rendőrség meg azt, hogy apuka előbb jelentett fel engem, mint én őt. (Az első bírósági meghallgatásra nem jött el.)

Jó, most gondolhatják azt is: ó, mennyire sajnálom szegényt; hazajön külföldről, itthon a régi szovjet morált találja, s ettől hullani kezdenek a könnyei, alwayst kell használnia zsebkendő helyett, – hát ez igazán szörnyű, maradt volna itthon, már nem lepné meg semmi.

* * *

Hát lássuk. Eltekintve az afrikai országoktól, sehol sem éltünk jobban, mint az átlag. Tartósabb cikkeket a „garage sale”-eken vásároltunk (a tulaj hétvégén a saját garázsából árusítja megunt vagy fölöslegessé vált holmijait); rendszeresen besoroltunk a szupermarketek

leértékelési akcióira, s gondosan gyűjtögettük a reklámújságok pár százalék kedvezményt biztosító szelvényeit. Ismerőseink minden levélben vagy telefonbeszélgetésben arra bíztattak, hogy maradjunk, amíg csak tudunk. Vad színekkel festették le a kriminális hazai közállapotokat és a mindent átítató és behálózó bőszipolitizálást. Nem sokat takarítottunk meg, de a gyerek megtanulta a nyelvet.

Egyetlen jó barátunk volt, aki arra ösztökölt, hogy minél előbb térjünk haza, mert itt most a nagy változások ideje jött el, amikor jelen kell lenni, amiből nem szabad kimaradni. Olyan páratlan lehetőségeket és izgalmakat rejtő alkalom, ami egy ember életében csak egyszer fordul elő.

Valóban, az ő élete gyökeresen megváltozott. Tíz év előtti, első házassága balul ütött ki, s mi némi aggódással hallgattuk a róla szállongó híreket, amelyekben az önsorsrontás legválasztékosabb formái szerepeltek, új meg új variációkban. Segíteni a távolból nem tudtunk – talán akkor se ment volna igazán, ha itthon vagyunk –, s gondolom egyetértenelek velem abban, hogy a tehetetlenség érzése egy igazán jó és önzetlen ember lelki nyomorúsága láttán eléggé nyomasztó tud lenni. Talán a rendszerváltást kísérő kezdeti (lelki) felszabadultság segített neki magánéletét új vágányokra terelni, s egy hozzá illő asszonnyal új családot alapítani. Ezt örömmel és csituló lelkifurdalással vettük tudomásul, s annál nagyobb volt a megdöbbenésünk, amikor első találkozásunk alkalmával azt kellett látnunk, hogy barátunk ideges és összetört, humortalan és szétszórt. Csak hosszas unszolásunkra mondta el, hogy mi történt vele.

Egy héttel azelőtt valamiféle vízvezetékcső után járt a városban (lerobbant, helyrehozandó, olcsó kis tanyát vettek Pest környékén), s közben egy megállót kellett mennie a földalattin. Felszállás után elmerült a gondolataiba, melyek a tanya tetőzetének javítása és élettársa gyermekének tanulmányi eredményei körül forogtak, s csak egy hirtelen fékezésnél kapta el az egyik bőr kapaszkodót. Éles fájdalmat érzett. Valaki egy injekciós tűt szúrt át a fogantyún, s az mélyen belehatolt barátunk tenyerébe. Ejnye, de hülye vicc – gondolta először, de aztán – fokról fokra – egész testét átjárta a jeges rémület.

Első leletei negatívak, de természetesen nem lehet nyugodt, hiszen éppen a legförtelmesebb betegségeknek a leghosszabb a lappangási ideje. Azt sem tehetette meg, hogy családjában eltitkolja a történeteket, hiszen éppen azokat csapta volna be, akiket legjobban szeret. Innen kezdve aztán morális és gyakorlati kérdések tömkelege merül fel, s egyikre sem könnyű megadni a választ.

Engem annak az emberfélének (kutya nem éri fel a fogantyút) a gondolatvilága izgat, aki azt a hétköznapi, egyszer használatos Luer-tűt átdöfte a zsírosra barnult bőrön. Mire gondolt? Gondolt-e egyáltalán valamire? Ha akkor nem, utólag eszébe jut-e, hogy meggondolatlan? tétivel egy szépen összeálló család lelki békéjét zilálhatja szét; olyan embereknek szerez álmatlan éjszakákat, akik a légynek sem ártottak soha?! Nincsenek afféle illúzióim, hogy ez a valaki egyszer csak jelentkezik, mint az egyszeri szoborrongáló – bácsi kérem, én nem gondoltam, hogy a Kossuth kardja ilyen könnyen letörik –, mégse bánám, ha eljutna a kezébe ez az írás, és egy telefonhívással vagy levéllel kiváltaná a retteget, amellyel két egymást szerető ember akaratlanul is azt lesi, hogy mikor jelennek meg a másik homlokán a Kaposi-szarkóma jelei.

* * *

Ha valahonnan hazatérek, mindig az az első dolgom – a bőröndök kicsomagolása várhat –, hogy körbejárjam a várost, minden a helyén van-e, nem tűntek-e el a légbe a Római part gesztenyefái, működnek-e a Múzeum körút antikváriumai vagy peep show vált belőlük, s

hogy üzemel-e még a zsinagógával szembeni kiskocsmá, ahol az idők folyamán többször is szerelmet vallottam Fruzsínának ...

Újabban mégis észreveszem magamon, hogy nincs kedvem lemenni a földalattiba, és nem csak lerobbant állapota miatt; inkább gyalogolok egy megállót a Bajcsy sarkán lévő antikváriumtól az Operáig, s leróvom a tiszteletdíját (tíz forint) annak a borvirágos orrú, kicsit csapzott hajú jóasszonynak a kezébe, akinek „éppen csak ennyire lenne szüksége”, hogy hazatelefonáljon, mert a metróban elrabolták a ridiküljét. Nagyon peches szegény, és nagyon pity, mert ritkán újítja meg a szöveget.

* * *

Bizonyára jártak már úgy, hogy valaki felajánlotta a kocsiját önöknek – elviszlek, leteszlek, úgyis arra megyek –, s aztán mindenféle bonyodalmak következtek, hol az autóval, hol a sofőrrel magával. Ilyenkor még a legegyszerűbb stoppolásnál, egy segítőkész idegennel szemben is kínos lenne angolosan lelépni, hát még, ha az ember régi ismerőséről van szó. Szakasztott így jártam én is a megérkezésünk utáni harmadik héten. – Éppen arra megyek, csak egy pillanatra kell beugranom a kórházba, hogy átvegyek és leadjak valamit, legalább addig is dumálunk – mondta ismerősöm, s én könnyelműen csatlakoztam hozzá.

Egy kórház valószínűleg mindenki számára nyomasztó, annak különösen, akit jó sorsa nem kímél meg tőle, hogy személyes tapasztalatokat is szerezzen, de az olyannak is (mint én), aki éppen mostanában tanulta meg hogyan kell a tablettát ketté törni az orvosságos üveg falán, s aki „egy-egy furcsa szívdobbanásra meghököl remegve” (majdnem Pákolitz), dehát arról nem is volt szó, hogy én is bemegyek. egyszerre csak bent voltam. Barátom kinyújtott egy húszast a portásnak, s már benn is pöfögtünk a kórház területén. – Látogatáskor nem szoktam volt bejönni, de most úgyis gyorsan végzünk – nézett rám, mivel megsejtett valamit a rosszallásomból.

Nem úgy lett. A zárójelentés (vagy mi), amit előző napra ígérték, aztán előző nap a barátomat mégis arra kérték, hogy ma jöjjön érte –, még nem készült el, de pár perc múlva már gépelték, viszont nem találták a főorvost, akinek alá kellett volna írni. Várakozás közben barátom elmesélte, hogy utolsó látogatásakor a nővérszobából ellopták az egyik nővér táskáját, benne egész – szájalmas összegnek tűnő, de ellopni mégis érdemes fizetésével együtt. Van ugyan látogatási idő, de szinte senki nem tartja be, s eldönthetetlen, hogy ez jó vagy rossz a betegek számára.

Innen a prospektúrára kellett mennünk, ahol a boncmesternek barátom leadta a ruhát, amelyben az elhunytat majd a krematóriumba szállítják. Amíg itt várakoztunk, a vékony üvegfalon át önkéntelenül is végighallgattuk valakinek a szabadkozását, miszerint az elhunytak van ugyan szebb öltönye is, de igazából ezt a kopottat szerette. A boncmester készséges volt és előzékeny (általában mindenki, ahogy illik), s közölte velünk, hogy a boncolás mellőzéséhez – amit külön nyomtatványon kell kérvényeznünk – a főigazgató engedélye szükséges, úgyhogy forduljunk az emeleten lévő ügyfélszolgálatához. Fordultunk, de ott is többen vártak, s egy feketébe öltözött hölgy számunkra is rögtön kifejtette – nyilván helytálló – tapasztalatait arról, hogy ma már meghalni sem érdemes: egy szerény igényű temetés költségei ötvenezer forintba rúgnak, és még Canossát is járatnak a hozzátartozókkal. Itt megtudtuk azt is, hogy az önkormányzat háromezer forinttal támogatja a helykímélő, hamvasztásos temetések megrendezését, de ezt az összeget utólag kell, külön nyomtatványon kérelmezni. Az egész paksamétát átvittük a főigazgatóságra, amelynek folyosóján a kórház tekintélyes kinézetű igazgatóinak és főorvosainak bekeretezett képei fogadtak, valamint néhány, már szinte ismerős sorstárs, szintén nagy gyalogosok és várakozóművészek, és egy

nagyon kedves titkárnő, aki rövid várakozás után gyorsan elintézett mindent, s már mehettünk is vissza a prospektúrára, ahonnan elküldtek a betegfelvételi irodába, hosszan akit egyszer felvettek, azt el is kell bocsátani. Ott is kedves volt mindenki – alig kellett várni –, részvétüket nyilvánították, és számítógépes rendszerbe táplálták szomorúságunkat, hogy meggyőződjenek róla, modern nyilvántartásukban valóban szerepel-e az illető elhunyt személy. Kiállították a halotti bizonyítványt, amelynek birtokában már mehettünk is vissza a prospektúrára, hogy a temetés részleteiről tárgyaljunk a praktikus módon ott berendezkedett vállalkozóval. Menet közben immár tapasztaltan igazíthattuk el azt a pár sápadt embert, aki kezében kis motyójával riadtan lézengett a kórház tágas udvarán, a prospektúrát, főigazgatóságot és betegfelvételi irodát keresve.

Lehet, hogy ennyi idő alatt kétszer is hazaértem volna gyalog, viszont akkor minden bizonnyal későn értesülök arról, hogy meghalni manapság nemcsak a magas temetési költségek miatt, de a rokonság megkímélése szempontjából sem érdemes. Csak azt nem értettem, hogy ha a barátomhoz hasonló érintetteknek egyetlen egyszer kell aláírniuk a papírokat, akkor miért velük játszatják el a küldönc szerepét?

No jó. Csak egy hónapja vagyok itthon. Még valami szép is történhet. Vannak jelek. Például: szemmel átható, hogy működik a demokrácia, időnként le lehet váltani, aki túl sokat képzel magáról, aki már degeszre zabálta magát a hatalomban, aki anakronisztikus vágyait tukmálná a törvényalkotókra, s talán azt is ki lehet majd szórni belőle, aki csak most tátaná a száját a nagy harapásra.

(1994)

3. BORÁROS TÉR, ÉJJEL HÁROM (Életképek)

BORÁROS TÉR

(In memoriam Ágai Adolf, aki 160 éve született, és 80 éve tette le a tollat)

Az új híd vízszintes parázsfénye alól úgy kanyarodik ki a HÉV-szerelvény, mint egy világító selyemhernyó. Hajnali fél öt körül jár az idő; a folyó olajos-zölden fénylik, s a Duna-ház építkezésének három hatalmas daruja komoran magasodik a tér fölé.

Az első forró lángost az ügyeletes rendőr kapja. Gondosan bekeni a fokhagymás pamaccsal, aztán kapkodva apróra tépi, s a gőzölgő darabokat hagyja kicsinyég hűlni. Sürgős dolga nincs, a forgalom még szinte elenyésző. Az éjszakai buszról és a hídon átlopakodó első villamosról fázós kis csoportok kecmeregnek le, s különösebb veszély nélkül, toronyiránt vágnak át a hídon és az úttesten az autóbusz végállomásig. A híd lába feletti széles fényreklámon Bruce Lee osztogat pitymallati pofonokat.

Az EXPO kérészéletű terveivel együtt semmibe tűntek a csepeli helyiérdekű innen induló vonalának rendezéséről szőtt tervek is. Az elaggott, harminc éve szolgáló szerelvények (kerekeikben két millió kilométerrel) vélhetőleg ugyanúgy csattognak majd be a koszos bodega-sor elé a XXI. században is, mint ezen a reggelen. A BKV állítólag 80 millió forintot költött a Kvassay-hídig terjedő pályaszakaszra, csak hogy a korábbi, negyedórás menetidőt tartani lehessen.

A HÉV-utasok többsége tapasztalt túlélő; nagy biztonsággal tudja, melyik vagonba kell szállnia, hogy érkezéskor első legyen a hídra nyargalók csapatában vagy a borozó előtt hirtelen összeverődő sorban. Ennek technikája a Formula 1. gyakorlatához hasonló: berohansz a boxba, s ha ügyesen helyezkedtél, akkor egy svájci kifli vagy kisfröccs magadhoz ragadása után minimális idővesztéssel csatlakozhatsz újra a versenyhez. Hogy valaki öt percre levonuljon a nagy folyam partjára meditálni, gondolatait, napi tennivalóit összeszedni vagy csak egy pillantást vetni a hajnali ködből kibontakozó Gellért-hegy és Vár pislá fényeire, Budapest egyik legszebb panorámájára, az itt fel se merül. Sietni kell: átszaladni a kétségbeesetten csilingelő 2-es villamos előtt, fölkapni egy zacskó paradicsomot a romák sárba leállított kartondobozáról (hetet egy százasért!), begyűjteni egy pakli olcsó csempészcigit (Broadway, Moonlight, Bullshit, stb.) vagy egy pár eldobható zoknit a kétoldalt felsorakozott árusoktól, mielőtt a szappanszagú, álmos arcú tömeg magával ragad ugyanattól a kínai szabótól öltözött, a bőrrátétes spenótzöld dzsekit egyenruhaként viselő tagjainak sorába.

Ha az ellentétes mozgást nem tűrő áramlatból kiválva lesietsz az aluljáróba, ott talán lassíthatsz kicsit. A falakat szerény fantáziával és mérsékelt kezűgyességgel készített graffitik borítják, s a hozzájuk fűzött magyarázatok nélkülöznek mind a magyar, mind az előszeretettel használt angol nyelv helyesírásának ismeretét. („Fuck of BKV, MSZP!”, „Ez művészet, ne hagyjuk, hogy a tanácsi vandalizmus tönkretegye!”)

A lavórszerű aluljáró pár éve valóban lavórrá vált, amikor egy csőrepedés színültig töltötte vízzel, úgy, hogy a „Boráros” szobrának csak a sapkája látszott ki.

Ha nem is időzhetünk vele sokáig, mégis felvetődik a kérdés, hogy mért éppen „borárus” ez a sörhasú jóembert ábrázoló szobor? (A körötte terpeszkedő hordók eredeti bronz díszítései már gyűjtögető kamaszok szobáit dekorálják vagy átvette őket a nemtörődöm MÉH.) Arra gondolni se merünk, hogy Varga Imrét hivatalnoki tévedésből bízták meg elkészítésével (a korábbi Fa teret ugyanis Boráros Jánosról, Pest egykori tanácsosáról és bírójáról nevezték el így, még 1875-ben), azt azonban bátran megjegyezhetjük, hogy a Nemzeti Színház két megmaradt görög oszlopának inkább a Blahán lenne a helye.

Az említett csőtörés után az aluljáró boltjai közül legelőször a söröző nyitott ki újra. – Uram, itt nincs idő lacafacázni – jelentette ki a büszke tulajdonos –, itt naponta termelni kell, különben az üzletnek annyi. Nos, az üzlet megyeget, méghozzá nonstop. A pályáról jövetmenet átszállás előtt itt gyülekeznek a Fradika szurkolói, hogy páratlan vehemenciával vitassák az esélyeket, s ide verődnek be az időjárás viszontagságai és a szomjúság gyötrelmei elől az éjszakai csatangolók is. Szébb napokon az okos polgár szakít magának pár percet, hogy a teraszon üldögélve elszopogasson egy pohár sört, s ilyenkor bölcsőbbnek és szabadabbnak érezheti magát az aluljárón át- meg átrohanó tömegnél. Ha nem méred az időt, akkor a percek is kegyesebbek hozzád – sugallja a tér közepén, magas vasoszlopon álló villanyóra üvegfalú, üres kalickája is, mint valami átlátszó, elhagyott, hatalmas galambdúc.

A galambok persze nem itt tanyáznak, hanem a hídláb túlsó felénél, ahol a Nehru-part sétánya kezdődik, de ott aztán egy szélesebb karlendítésre csoportokban röppennek le a vastraverzekről, hogy rebbenve, egymástól is ijedezve kapkodják fel a könyörület kenyérmorzsáit. Sok a jelentkező: a sirályok éppen olyan éhesek, mint a fürge, szemtelen kis verebek.

A park maga „lehetőségeink szerint gondozott”, vagyis kissé elhanyagolt, az első tavaszias napon mégis azonnal megtelik a környékbelleikkel, szerelmespárokkal, babakocsit tologató kismamákkal, puffadt, meztelen lábukat különösebb szégyenérzet nélkül napoztató hajléktalanokkal. Szálloda- és autópálya-építési tervek ezen a helyen egészséges léleknek tetszését el nemigen nyerhetik. Az ablakokban növesztett pár cserép virág nem pótolhatja ezt a pár négyzetméter zöld gyepet, ahol egy könyvvel lustán el lehet heverni fűszagú nyári délutánokon, s ahol boldogan nyargalászhatsz a bérházak parkettáin nevelkedett kutyák is.

Furcsa mód kihasználatlan viszont a hídláb alatti tágas, üres tér. Lehet, engedélyezési, építészeti vagy egyéb oka van, hogy nem épült ide valami jó kis lugasos, kerthelyiséges népvendéglő, kikötői halászsárda (nyaranta pár hónapig innen indul a Pünkösdfürdőig felkapaszkodó vizibusz, igaz, egyre ritkuló járatokkal), amelynek asztalától egy korsó vidám társaságában elégedetten szemlélhetnénk a csillámló folyót. Szegeden lehetett hasonlót látni a régi híd alatt. Az egész budapesti Duna-parton nincs ilyen. Az utolsó hangulatos, csillagfényes ejtőzésre való hely, a Hableány, évtizedek óta romokban hever a Római-parton. Igaz, ott legalább tapasztalható némi törekvés az élet szelíd örömeihez való visszatérésre.

„Szolgáltatás” az persze adódik itt is garmadával, a fényképelőhívástól a valóban gyors talpalásig, sőt ebéd utánra időzítve gyakran fogadja műsor a kifőzde és a zöldséges előtti téren áthaladókat. Egyszer egy kisebb, de rámenős szekta toboroz magának ugyanazzal a TV-shopos, hűvös erőszakkal, mint amivel a krumpli- és zöldségforgácsolót szokták bámész járókelőkre tukmálni, máskor – nemzeti ünnepek előtt, mint most is, kopasz kobakú, pörsenéses legények bontanak rossz emlékeket idéző zászlókat, s folytatnak „ismeretterjesztő tevékenységet”.

A kifőzde előtti sorban kínai nő vár a főzelékre modern csajkával a kezében, s érdeklődve figyeli a fejleményeket.

– Beszél angolul? – kérdezi a mögötte álló őszes férfit. – Úgy gondolom – mondja az szerényen. – Kik ezek? – kérdezi a kínai nő. – Kopaszok – legyint a férfi. – És mit akarnak? – ejti bele a fasírtot a főzelékbe a nő. – Egy adag natúr pacalt – lép előre a sorban a férfi. – Le tudná fordítani, mit mond? – int a nő fejével a szónok felé. – Le – kotorászik a pénztárcájában a férfi. – De nem akarom.

A kínai nőn kívül persze mindenki érti, miről beszél a kissé xenofób szónok. Páran megállnak, néhányan hevesen bólogatnak, mások tartózkodnak az érzelemnyilvánítástól. Csak egy kissé kapatos polgár bravózik hangosan. – Ez az Berci, ne gondolkodd, csak nyomjad, ahogy jön! – kiáltja, de a néptribun elhárítja az ölelő karokat, és átadja a szót még kevésbé megfontolt, de annál hangosabb helyettesének.

– Jóarcú csapat – meríti bele kanalát a gulyáslevesbe a kifőzde előtti asztalnál egy idősebb férfi. A leves sűrű és forró, gőzölög; a férfi merít belőle egy kanállal, aztán visszaengedi, s ezt a mozdulatot ismételteti, miközben a kenyérből már elragott egy darabot. – Tisztára elveszik az ember étvágyát.

Az ősz férfi, aki ugyanannál a szűk kis asztalnál ül, szótlannul kanalazza a vöröses pacalt.

Szürkületkor a lágymányosi oldalon épülő-átépülő egyetemi épület mögött kigyullad egy óriási CocaCola-reklám. Eredetileg szállodának indult, és az EXPO-ra nézett volna, talán azért is épült a Dunával párhuzamosan, s nem a városközpont felé tekintve. Amit most látni ablakaiból, az a ferencvárosi malom, de hát az is érdekes. Ipartörténetileg. Ja, és az új híd. Sokak szerint rontja a városképet, csak hogy itt nem is volt városkép, s ha volt, azon már nemigen lehetett rontani.

Ha más eredménye nem is lett az EXPO körüli felhajtásnak, legalább a 2-es sínpályája mellett húzódó ronda betonfalat lebontották. A Dunához kifutó utcák lakói így talán egyszer még azt is megérhetik, hogy könnyedén, kerülő nélkül sétálhatnak le a folyópartra pecázni vagy sütkérezni a napon.

Az este kevésbé kaotikus a Boráros téren, mint a reggel. A HÉV-ek is a másik vágányról indulnak, nem a bodegák elől; a szatyorkező családanyák már nem tudnak szaladni, s a családapák is nyugodtabban billegnek a söröspult előtt, mint hajnalban: otthon nem fenyegeti őket a kirúgás réme, legfeljebb a szokásos perpatvar.

Egy-egy hangosabb jelenet mégis akad: a nyúlszájú, kissé szakadt ruházatú roma fiú, aki napközben mint valamiféle általános lótifuti szerepel, ilyenkor már hangosabban kiáltja világgá sérelmeit, s a sarki söröző elől az alkalmazott elhajt egy tottyos gatyájú hajléktalant, akinek a szaga irritálja a törzsvendégeket. Az váratlanul harciasan ellenkezik: – Én Rákosi katonája voltam – kiáltja –, és itt demokrácia van meg mozgásszabadság (eme hivatkozásaiból is kitetszik, hogy kissé ütődött szegény), és ott állok meg, ahol akarok.

A nyurga, vörösfejű alkalmazott kirohan a pult mögül, a trafik ajtajának taszítja az öreget és cibálni kezdi a szakállát. – Kia cigányparaszt, kia cigányparaszt?! – kérdezzeti, s a nyakán kidagadnak az erek. (Nyilván félreértett valamit, mert ez a titulus előzőleg nem hangzott el.) A pultoknál állóknak tetszik az ingyencirkusz, felpöckölik a sötét légbe a parázsló csikketek, s valaki hangosan vihog. Végül egy magas, szakállas férfi lép közbe, szétválasztja őket, csillapítja a begerjedt csapost, a dolog haszontalanságára és méltánytalanságára hivatkozik, de az öreg harcos továbbra is lázad; pár lépést tesz ugyan a távozás irányába, de azután visszajön és újra közli, hogy ő Rákosi katonája volt, és mozgásszabadság van minden téren.

– Akkor mozogjál vissza a barlangodba, öreg – szól rá az egyik kopasz, aki délután még a népjóléatról szavalt. – Húzz el a bürökbe!

Sötét van. A bodegák egymás után zárnak be, s a lángossütő ablaka mellől is elcsenték már a százas szögön lógó reklámlángost: ideje menni.

A híd fölötti fényreklámon Bruce Lee estéli pofonokat osztogat, s a tér alatt csöndesen csobogva gyűlik össze a fél város szennyvize, hogy aztán a Duna ölelő sodrására bízza magát.

(1996)

ÜSS!

Ezt tetováltatta öklére az a katonatársam, akivel egy híradóstáborban kerültem össze csaknem negyedszázaddal ezelőtt. Vagy gőze se volt az idők szelleméről – hiszen akkoriban a *Make love, not war!* járta – vagy nagyon is jól tudta, mit kíván a kor, hiszen javában folyt a vietnámi háború, s nyakra-főre szerveződtek a titkos terrorcsapatok bizonyos lelkiismeretlen társadalmak riogatására. Nos, a sráccal nem rokonszenveztem – nem csak a tetkó miatt, hanem mert a modora is csapnivaló volt, s szégyen vagy sem, nem tagadhatom le: cseppet sem sajnáltam, amikor röplabdázás közben eltörték a kezét.

* * *

Első jelenet: A vállalat rendésze szól a vállalati parkolóba beálló idegen személykocsi vezetőjének, hogy ott semmi esetre sem állhat meg, mert a hely a cég dolgozóinak van fenntartva. A kocsiból kiugrik három férfi és egy nő, és heveny ordítózás közepette félholtra verik a rendészt. Néhány dolgozó, jó erőben lévő, meglett férfiak, kezükben közbeavatkozásra igen alkalmas munkaeszközökkel, érdeklődve nézik a történeteket. Talán meglepi őket az a csak gyatra filmekből ismerős brutalitás, hogy még a vízaknából is előkerül a csákányszerű nyitóvas, s hogy a társaság hölgytagja pusztá kézzel veri be a portaablakot gátlást nem ismerő dühében. Jó balhé, ha kicsit ijesztő is – lesz mit mesélni otthon.

– Édesem – kérdi a körzeti megbízott – hát lehet itt még valakihez szólni?! Valószínű, hogy az a te rendészed rossz tenort ütött meg; nem azt mondta, hogy kérem, uram, ez egy fenntartott parkoló, legyen szíves odébbállni, hanem azt, hogy: figyelj, kis haver, húzz innen a faszba, és otthon tanulj meg olvasni! Kábé így lehetett, csak utólag átfogalmazódnak a dolgok. Mindig. A jegyzőkönyv az mindig más. Észreveszem magamon is, hidd el. (Meghajol a kocsmá négy sarka felé.) Jó napot kívánok, legyen szíves, kérem szépen, uram, asszonyom és citera; de ha valaki már nem úgy szól vissza, rögtön érzem, hogy megy fel a pumpa. Minden egyszerűbb lenne, ha belevágnék a pofájába, de hát félek én is. Hidd el. Na – őszintén – gondolod, hogy ezek a cimborák – tekint körül lopva – egyetlen lépést is tennének az érdekemben, bár ismernek húsz éve? Istenem, ez végül is szakmai kockázat – gondolnák. Na, legfeljebb félrehúznának a járdáról, hogy ne legyek útban.

– Csupa tökös gyerek – mondja fejcsóválva a főnök. – Ott állnak és bámészkodnak, amíg a kollégájukat laposra verik. Gratulálok. Add át nekik. A húszkilós öltözőőrnök meg a félkarú irányítónak kell odamenni, hogy kimentsék a pacákat a kocsedóból.

– Szavazzatok meg neki valami jutalmat – mondja a munkavezető.

– Mire fel? Hogy hagyta magát megverni? Egy frászt. Örülhet, ha fegyelmet nem kap. Én csak az embereken csodálkozom. Ilyenkor azért – ha esetleg utálják is a rendészt – felül kéne kerekednie valamiféle szolidaritásnak – tűnődik a főnök.

– Mi ez az ismeretlen fogalom – kérdi a másik. – Hát te nem láttad a karácsonyi börtönmisét a tévében? Azt a sok jó kinézetű, kopasz pofát? Tiszta Alabama. Valakit orrba vágysz, véletlenül beveri a fejét a járdaszegélybe, te meg máris ott ülsz ezek között, s két nap alatt megkúrnak nyolcan.

* * *

Második jelenet: Remek – mit remek –, álomszép sportkocsi fékez az OTP előtt. Stretchnadrágos, csudajó nő bújik ki belőle; túsarkú halászcizmájában az üvegajtóhoz lépked, és a feliratokat böngészi. Kisvártatva kihajol a járgányból a vezető. Vizesre fodrászolt

haj, az ötvenes évek konfekciójára emlékeztető, de messze jobb anyagból készült öltöny és – talán csak a gázpedál miatt – divatos edzőcipő. – Gyere már, bazmeg, mi az anyád picsáját nézel ott annyi ideig?! – szól ki.

– Hát tudja – fejt ki a szomszéd –, mostan az a nagy és új ötlet, hogy itten piacgazdaság lesz, és az majd mindent megold. Na, ez legalább olyan homályos mindenkinek, mint a revizionizmus volt, de lehet rá lépten-nyomon hivatkozni, csak azt felejtik ki mindig a mondókából, hogy ez azért nem a tizenhetedik század. Persze, ki kell alakuljon egy gazdag középréteg, amelyre a társadalom támaszkodhat, csak hogy itt nem az erkölcsös polgárság alakul ki, jó uram, hanem semmi perc alatt előkerül egy csapat gátlástalan bunkó, akinek sok pénze lesz.

* * *

Harmadik jelenet: Tolong a tömeg a piacon, s az egyik zöldséges stand előtt hirtelen kavarodás támad. – Fényes nappal lelopták a karomról a táskát – sírja el magát egy szőkített hajú, idős hölgy. találomra és dühösen egy nagy lakli felé rázza a kezét, aki már a következő standsoron jár. Nevetve mutatja fel üres mancsait. – Hogy én? Ugyan már mami! (Igaza is van, mert ő csak lökdösődött. Aki a nejlonzatyrot a levágandó táska alá tartotta, s aztán hátrapasszolta a mögötte álló kisgyerekeknek, már az a férfi is pár lépésre került a nénitől és éppen nyugodtan rágyújt. Csak a kisgyerekek fut, de már ő is a piacon kívül.)

– magának látnia kellett – fordul a kirabolt idős hölgy a zöldségeshez. – Nekem?! – kérdi a kötényes férfi sértődötten. – Hát még mit nem vár tőlem, édes asszonyom? Hogy számoljam a pénzt, mérjem az árut, s közben még azt is figyeljem, hogy maga mit veszít el? – Mit veszít el? – kérdez vissza a nő, könnyei közt is döbbszent csodálkozással, aztán a kezében tartott narancsokkal teli zacskót visszalöki a zöldséges elé. – Egy húron pendülnek maguk mind. Itt van a narancsa, nincs miből kifizetnem...

– Naná, látok én mindent – bólogat a zöldséges, mialatt ráfeszíti a ponyvát a megmaradt krumplira –, nem vagyok vak. Csak hogy már az első napon lelkemre kötötte a főnök: bele ne merjek szólni az ilyesmibe, különben kalap-kabát. Pedig tényleg gyalázat, ami itt megy. Az öreglányok a mellükre szorítva hordják a retikült. Aztán hiába van ott a hónaljdezodor mellett a gázspray, elő se tudnák kapni, ha szükség lenne rá. Hiszen aki rabolni indul, az tudja, mit akar, de te nem tudhatod, hogy mi jár a fejében. Védekezni nem jók ezek a szarok, csak támadni. Így állunk, és a legjobb az, hogy ráadásul még nekem ég a pofám ezek miatt a stricik miatt. A legtöbb, amit tehetek, hogy én is elkezdek hangoskodni: – gyerünk, gyerünk, mi ez a nagy tolongás, lépjen közelebb, drága nagysád ... Cseszheted. Elég jó itt a lóvé, és ha itt hagyom, akkor csak ezek miatt a rohadságok miatt – de hát nem lehet mindenhol elmenni ...

* * *

Negyedik jelenet: Egy körgangos ház udvarán, a lebontott vízköpő helyén négy magyar állampolgár ütlegel egy ötödiket. A technika ugyanaz, mint a híradóból egy belső moziban könnyen összevágható oktatófilmen: levinni a földre, aztán szétrúgni a fejét, addig ütni, amíg mozdulni tud, különben megghiúsíthatja a visszavonulást. Ami most ugyan nem sikerül, mert – bár a verést többen is nézik a rebbenő függönyök mögül; aki telefonálna, annak már nincs pénze ilyesmire – cselekedni csak egy tízéves fiú mer: az apja revolverével lelövi az egyik – közharcban még győztes állampolgárt. Végül a mentő és a rendőrség mindenkit elszállít.

– Két kézzel sem tudom meghúzni a ravaszt – mutatja barátnőm a csinos kis börtökba bújtatott gázpisztolyt –, de nagyon elegáns. Uncigcvcancig schilling, de azt hiszem nem megyek vele semmire, le kell cserélnem egy bajonetre.

Tudom, hogy a karácsony előtti éjszakát a butikjában aludta át egy tábori ágyon, mert a Soron levő többi üzletet már mind feltörték, s a keze elzsibbadt a riasztó gombja felett; tudom, hogy valami szürkeállományban fejletlen egyén szorgalmasan öntözgeti a kocsiját szuperkromofággal; tudom, hogy karakán nő, mégsem tudom elképzelni a kezében a bajonettet.

– A nyusziknak annyi – közli a barátom. (Amúgy nagy pszichológus. Ha túl hangosan üvölt az asszonnyal vagy a gyerekekkel, akkor mindig átmegyek, és lehívom a spíbe.) – Sok múlik a jó kamuflázson – részletezi. – Ha mindent bevásárlószatyorban hordasz, nem öltözől feltűnően rendesen, a pénztárcádban csak húsz forintot tartasz, az ezreseket a tőköd fölé varrott plusz nadrágzsebedben, nem szellőztetsz, hogy bárki bebámulhasson az ablakon, és kibökje a színes tévét meg a yuccát, a smukkot Skála-zacskóban viszed a színházig, hogy a bemutatón felvehesd, utána taxival mégy haza, és nem virítasz túl nagy címletű bankókat az esti kocsmában, akkor talán van valami esélyed. Feltéve, hogy te ütsz először.

– De hát én életemben nem ütöttem meg senkit – szól közbe egy asztaltárs kéretlenül. – Isten az atyám, nem is tudnám, hogyan kell, lehet, hogy eltörném a saját kezem. A pofámban meg itt van egy új Zsiguli ára – villantja ki frissen felragasztott protkóját. – És... és... – teszi hozzá szinte szégyenlősen – semmi kedvem nincs a dzsungel törvényei szerint élni, ha már a fél életem ráment, hogy legyűrjek egy unfrankó rendszert. Éppen elég nekem az a tudat, hogy a cégem új tulajdonosa dönthet úgy is, szarik rá, ami eddig volt, ezt a bohócot ezentúl csak lábtörlőként alkalmazom. Tudja, hogy ahhoz mindannyian megszereztük a képesítést.

* * *

Ötödik jelenet: Munkásszálló. Az ajtóban nagy kravál. Résztvevők: a gondnok, négy erdélyi menekült, két kurva, két strici. A kurvák szerint a fiúk viszonyt kezdeményeztek velük, majd – miután túl magasnak tartották a tarifát – kikapták az egyik lány kezéből a retikült, és leléptek vele. Nehéz eldönteni, kinek lehet igaza. A stricik kezében sör – úgy lóbálják az üveget, mint a kézigránátot –, a kurvák szája jár, mint a kereplő. Mindenki ittas. A gondnok is. Kicsit. Este van, este van.

Végre rendőr. Tapasztalt, nyugodt, goromba.

– Most mindannyian szépen menjetek a gecibe – mondja artikuláltan – és felejtsük el az egészet. Két perc múlva senkit nem akarik itt látni.

– De ez a szemét lecsórta rólam a ritkót – ellenkezik az egyik csaj.

– Na és? Mi volt benne? Egy csomag ízesített zokni? Egyszer próbáld ki anélkül szívem. Meg fogsz lepődni. Jó, elég. Holnap irány a roda, és az első üzletbe majd beszámítod a tetves ritkódat, ha akad rád valami hülye bunkó. Gyerünk, télak.

– Na, na, na – rázza a fejét a „károsult” – megkúrnál te is, te szűzgyerek, ha tellene a jagellói zsozsóból.

– Tudod mit? – mutatja a zsarú a rendőrautó ajtózárat –, inkább idetenném a farkam, és rácsapnám az ajtót.

– Csak helyettesítettem – meséli a gondnok később –, mert a rendész szabad, aztán kellett valaki, akinek már a fizikai megjelenése is tekintélyt sugall. (Kempinggatyája van rajta, nagy hasa kibuggyan pecsétetes trikójából.) Ezek tulajdonképpen mind rendes srácok itten, de hát van köztük, aki még nem járt nagyvárosban soha. Azér’ az nem akármilyen, csak gondoljon bele. Az első fizetésből magnórádiót vesznek. Leellenőrizheti. Aki nem családdal jött át, az persze komoly zűrökbe keveredhet, ha elkezdi hajtani a vére. Az egyik srácot éppen

tegnap verték el a metrón. Tudja, kirínak a tömegből. A cigit meg a gyufát tudták levenni róla. Igaz, hogy elég nyüzöge. Háromszor indult neki a határnak, kétszer elkapták és össze-vissza verték, de harmadszorra átjutott. A másik meg, hogy minden szírszart szeretnének megvenni, amit a tévében látnak, ahhoz meg lóvé kell, de a lóvét meg majd haza kéne vinni, mert az még nagyobb üzlet. Aztán köztük is akad egy-két gané, aki még a társait is meglopja. Ilyen szemét dolog. Volt már, aki csak tíz percre ment ki a konyhából, s közben kilopták a gyulait a forró bableveséből.

* * *

Katonatársam kezét aztán – negyedszázada – sínbe rakták (a régi dróthálósba) és ugyanaz a katonai mentő vitte el, mint azt az orosz tisztet, aki konvojától jócskán lemaradva éppen a táborunk előtt borult fel bodegás kocsijával, és a szántóföld zsíros barázdái közt kifícamodott tagokkal fekve horkolta ki a bűdös szilvóriumot.

(1992)

„A FŐVÁROS DAJKÁJA”

Fent nevezett hölgy a régi Pest többszörös polgármesteréről elnevezett utcának lakója, és hamarosan eléri a száztíz éves kort. Megtisztelő titulását még *Ágai Adolftól*, a századforduló remek tollú újságírójától, minden magyar riporterek követésre méltó elődjétől kapta, aki 1907-ben kelt, a „*Központi Tejcsarnok*”-ot bemutató riportját a főváros életére annyira jellemzőnek találta, hogy később „*Utazás Pestről Budapestre*” című kötetébe is felvette.

* * *

Egyedül ülök a végállomáson húsz perce rostokoló buszban, majd jön a gépkocsivezető és körülnézve közli, hogy majdnem annyian vagyunk, mint egy Vasas-meccsen. Hát igen, aki éjszakai műszakba indul, annak legalább nem kell tolongania a járműveken; de az ilyen kijelentésekkel mégis csínján kéne bánni, hiszen a csapat mostanában tűrhetően szerepel, s lehet, hogy apátiába süllyedt szurkolói hamarosan visszaszoknak a lelátókra.

A busz pontosan a Budapesti Tejipari Vállalat Erzsébetvárosi Hűtődepójának – ez az öreg hölgy jelenlegi becsületes neve – kapujában tesz le, miután a sofőr felajánlotta, hogy egy kanna tejért az udvarra is befordul velem. Menetközben elmesélte, hogy családja újabban egy házalótól veszi a tejet, kannából, frissen fejtet, falusit. Kicsit megmozgatja a beleket, de helybe hozzák, és még olcsóbb is. – Lehet, hogy csak elszokott a gyomrunk a jótól – vonja le búcsúzásképpen a tanulságot. Nincs időm kifejezni mély – és egyre csak ismétlődő megrökönyödésemet azon, hogy egyes emberek miként veszik semmibe a főbenjáró történelmi tapasztalatokat, mert elhajt. Ha már politikusainkat nem lehet meggyőzni arról, hogy fölösleges újra feltalálniuk a legszörnyűbb színű és szagú spanyolviaszokat, legalább egy balesetmentes vezetésben megőszült volánkezelőnek illene megkímélnie magát és családját a gyomorhuruttól vagy valamely, ma már egzotikusnak tűnő fertőzéstől.

Lássuk, mit ír erről Ágai 1907-ben: „Nincs anyag, melyet a lelketlen, mohó nyerészkedés annyira megrontana, mint a tejet, ezt a legértékesebb táplálószert. Mert nem csak mi, felnőttek élvezzük; a gyermekeket is ezzel neveljük, ha nem jutott neki az édes anya vagy a dajka emléje. A tejhamisítók csúfos fogásai tíz százalékát hullajtják el az apró boldogtalanoknak... Budapestén csaknem ezer tejpróba után – ezek kísérleti anyaga még csak 30 000 liter tej volt – szakértő vizsgálók a következő eredményre bukkantak: Hoztak a piacra 58 százalék vízzel kevert, 10 százalék lefőlözött, és 7 százalék íze vagy szaga miatt élvezésre alkalmatlan tejet. Legártalmasabb része nem az a 100 000 liter víz (a teljes pesti fogyasztást tekintve), amelyért évente 360 000 Ft-ot fizetünk, hanem ebben a legártalmasabb vízben hemzsegő bacilusok.”

A pestkörnyéki gazdák 1883. évi szövetkezésének józan üzleti megfontolások mellett éppen az volt az erkölcsi alapja, hogy a főváros lakosságát egészséges, tiszta, ellenőrzött tejjel kívánták ellátni, s már a Központi Tejcsarnok első telephelyén (Karpfenstein, alias Karácsony Sándor, mostan? utca) is tetszés szerinti időpontú üzemplátogatásra invitálták a széles vásárlóközönséget, hogy a tejfeldolgozás szabályszerű voltáról saját szemével győződjön meg. Pestkörnyéki gazdákat írtam, de ez nem pontos, mert hiszik vagy sem, a múlt század végén még vagy hatezer tehén számított fővárosi lakosnak; itt, a VII. kerületben is volt vagy száz istálló. A kiegyezés utáni szédületes iramú építkezések ugyan elkezdték kiszorítani a városból a majorosokat, de hogy ez lassan ment, az biztos, mert – *Faludy György* elmondásából tudhatjuk –, a Dél-Amerikából hazatért *Reményik Zsigmond* még a harmincas évek közepén is az „aszfalttehenészetből” tartotta el magát, és nem a szerzői jogdíjából.

A tiszteletre méltó szövetkezet 1886 májusában döntött az új, Rottenbiller utcai telep megépítéséről. Novemberben már (!) igénybe vehették a gazdasági épületeket, és a következő májusban már kiadható volt a „csinos, emeletes bérháznak szánt, a környék díszére váló” homlokzati épület is. (Az utca legnevezetesebb épülete addig a szegények 16. sz. alatti éjjeli menedékhelye volt, ahol az esténkénti beengedés előtt festői csoportképet alkottak a hajléktalanok.)

No, lépünk már be.

* * *

Az udvar olyan, mint a régi fényképeken, amikor még lovaskocsik és triciklik népesítették be, csak a magas gyárkémény hiányzik. Azt azonban nehéz elképzelni, hogy ezen a szűk területen hogyan forgolódik alkalmanként 30-40 modern teherautó. A bejárat keskeny, nem is túl magas; a cég első kamionja befelé, megrakottan, állítólag még úgy-ahogy befért alatta, de kifelé már csak úgy tudott kimenni, hogy a telepen dolgozó összes ember felmászott a rakodótérbe, s az utcán a járókelők csodálkozásától kísérvé szállt ki belőle.

Kicsit korán érkeztünk; az igazi élet úgy éjfél körül indul be, amikor az első *járaskocsik* befutnak, s megkezdődik a rakodás. Vegyük egyelőre szemügyre a raktárakat, ahol már folyik az előkészítő munka. A BTV rákoskeresztúri üzemének elkészülte óta (Közép-Európa legmodernebb tejgyára lett volna, ha a tervezés időszakában építik fel) ezen a telepen árutermelés nem folyik, „csupán” a belső kerületek áruellátását biztosítják innen, ebből a több részre tagolt, hatalmas hűtőraktárból.

* * *

A „vajás” raktárban éppen egy betegállományból visszatért kollégának örvendeznek az ott dolgozók a *„meggyógyultál, de tökéletes már sose leszel”* elméncséggel, mire ő elmeséli, hogy egész csapat doktor macerálta felváltva, de végül egész tudományuk abban a bölcs megállapításban merült ki, hogy ezentúl legfeljebb egy ujjnyi konyakot ihat. *„Mondtam is neki, remélem nem azt várják tőlem, hogy szégyenszemre tepsiből igyam a konyakot!”*

Itt érdemes körülnézni. Az Ágai leírta időkhöz képest, amikor még a főlőzőgép működésének időtartama határozta meg, hogy hányféle termék állítatott elő: teljes tej (28 fillér), kávé-tejszín (literje egy korona), hab tejszín (2 korona), és non plus ultra hab tejszín (4 korona), itt és most vagy száz féle tejtermék áll hűvös halmokban, kezdve a gyümölcsízű joghurthaboktól a vaníliás és csokis pudingokon, tejszínes és különféle gyümölcsökkel ízesített joghurtokon, epres, meggyes és kajszibarackos túrókrémeken át (nem tévesztendő össze a nagy számban jelenlévő számócás, vaníliás, mazsolás, málnás, kajszis és meggyes *krémtúrókkal*), folytatva vagy tizenöt féle és fajta vajjal és vajkrémmel, melyeknek piacát viharos módon dúlta szét az olcsóbb és lehűtve is könnyen kenhető külföldi margarinok beözönlése. Ki merne ma – és milyen alapon? – mozgalmat indítani a hazai ipar védelmében? És milyen támogatásra, szolidaritásra támaszkodhatna? A „művaj” feltalálásának idején ösztönszerű riadalom támadt az akkor vajexportőr Magyarországon, s ennek megfelelő intézkedések is követték a tejtermelők felzúdulását. Illene most is a honi ipar érdekeinek érvényesülni. Emlékezhetünk rá, hogy Giscard d’Estaing tavalyi budapesti látogatásán a magyar mezőgazdasági termékek támogatását ígérte meg a Közös Piac országaiban, de másnap már ott tangóharmonikázott a francia parasztok tüntetésének élén ugyanazon gondolat ellen. Néhány éve még nagyon népszerű volt a natúr, magyaros és zelleres, tégelyekbe töltött vajkrém (talán a modernebb csomagolás miatt is), de az újabb, fokhagymás és márványsajtos fajták kellemes ízük és mérsékelt áruk ellenére is nehezebben terjednek. Ne csodálkozzon senki, ha olyan termékekről hall, amelyekkel még sohasem találkozott, mert bár ezeket a tejipar szállítani

tudná, kisebb forgalmú boltok a legtöbbet megrendelni sem merik, attól való félelmükben, hogy a nyakukon marad vagy elavult hűtőrendszerük miatt rájuk romlik. A krémsajt, körített krémtúró (körözött), tavaszi és tejfölös túró a legtöbb élelmiszerboltból hiányzik, pedig kitűnő és egészséges reggeli vagy vacsora adódna belőlük. Mindez betudható talán a reklám hiányának is. Nem véletlen, hogy a tejreklámról még mindig és mindenkinek Manno Miltiádes „*A tej élet, erő és egészség*” feliratú, a húszas évek végén készült plakátjai jutnak eszébe, amelyeken egy tagbaszakadt munkás vagy aranyérmes sportoló erőlteti le a pohár tejet, és senki sem dúdolja magában a „*Schauma Shampoo*” vagy a „*Knorr Levespor*” mintájára készült tejipari reklám dallamát. Nehezen hihető például, hogy a kereskedőkhöz intézett körlevél vagy szórólap pótolhatja a tévéreklámot az új ananászos, áfonyás, epres és barackos, téglyekbe töltött lágy joghurtok esetében. A hasonló, darabos gyümölcsöt tartalmazó nyugati termékek pedig feleannyi tartalommal, dupla áron kelnek el.

* * *

A következő raktárban a polyzacskós tejfélék járásonkénti elosztásán dolgozik két munkás. Minden egyes gépkocsi – sofőrrel és árukihordóval – meghatározott terület boltjaiba hordja szét az árut (ezt nevezik járásnak), s az előzetes összekészítés megkönnyíti, gyorsítja a rakodást. Tizennyolc féle és fajta, különböző polyzacskós és dobozos tej elosztása folyik innen, megfelelő céltudatossággal. Ennyi tejet (különösen a féltartós tej hatalmas mennyisége szembeszökő) már valószínűleg nem lehetne újra üvegpalackokba tölteni, bármennyire is rokonszenveznének ezzel a megoldással a környezetvédők, s talán azok is, akiknek hűtőjében ma is régi, címeres tejesüvegekbe átöntve hűl a tej. (A régi tejesüvegek valóságos múzeuma az éjszakai raktárvezető irodája. Van itt a Központi tejcsarnok dugós porcelánpalackjaitól kezdve a Károlyi uradalom grófi koronás üvegpalackjain át a kísérleti alumíniumkulacsig minden. A falon a háború előtti egyenruhás kihordócsapat fényképe; előttük a szintén egyenruhás-egyensapkás kifutófiúk guggolnak, akik reggelente a kiflit és tojást is letették a tej mellett az előfizető polgárok ajtaja elé. (Az árukihordás akkoriban kaucióos állás volt, bizalmi és nehezen megszerezhető állás.)

A mai kihordók főleg a közbiztonságra panaszkodnak: valóságos legendáriuma van már itt a tejlopások elleni harcnak, kezdve attól, hogy a jelenlegi depóvezető hogyan ugrott egy tejtolvaj nyakába a közért melletti gesztenyefa lombjai közül (még kihordó korában), folytatva azzal a burleszkjelenettel, amikor a tejes kivont húzóvassal, egy ütemre lépkedve egészen a konyhai tűzhelyig követte a tejet naponta szorgalmasan lopkodó házmestert, aki aztán megfordulva a kredencre ájult ijedtében, vagy a nyolcvanéves néni kezeivel aki a „kutyuskámnak kell, de nem tudom megvenni” jelisével az éjszaka leple alatt tízesével hordta el a literes tejekeket egy közért elől, hogy aztán reggel az egyik közeli üzem portáján árusítsa féláron. A háború előtti időkben csak a kannatejet kellett az üzletek redőnyéhez láncolni; ma már ez nem elég. Az életszínvonal romlásával (ebbe beleértendő persze a kihordók életművének csökkenése is: „Hozzá kell hazudnom egy tízest a keresetemhez, ha nem akarom, hogy hülyének nézzenek.” „Éjszaka melózom, és kevesebbet keresek, mint az asszony, aki egy irodában vakarja a fenekét.”) egyre inkább számolni kell vele, hogy mindig többen szerzik be ilyenirányú szükségleteiket az utcáról. Ennek megelőzésére már működik az úgynevezett „zsilipes” rendszer. A kihordók az üzletek általuk is nyitható és zárható terébe rakják be a termékeket, persze plusz munkával, akkora kulcsomókat hordozgatva, mint egy békebeli börtönőr. Az ilyen térrel nem rendelkező kisebb boltok éjszakai lopási kárán egyenlő mértékben osztozik a tejipar és a kereskedelem, és fedezi az éjszakai mulatozásból hazatérő csoportok kedvenc szórakozását is, miszerint igen jópofa dolog a tejesládák tartalmát az útra kiborítani, egymást kefirrel hajigálni, háborgó gyomorral egy hideg kakaót benyelni. Ha valaki látta a „Lila ákác” című régi magyar filmet, akkor emlékezhet rá, hogy Gózon és társasága

konflis helyett egy KT-s kocsira kéredzkedik fel hajnalban egy mulatóból jövet, de ezek a joviális idők elmúltak, manapság minden jóval szellemtelenebb, ami az éjszakában történik.

* * *

A legnagyobb hűtőben hosszú oszlopokban állnak a poharas termékek: háromféle zsírtartalmú tejföl, négyféle ízesítésű gyümölcsjoghurt, kakaó, karamella, csokistej, tejszín és iskolatej. A kedvezményes, alapítványi iskolatej-akció megszűntével az utóbbinak megcsappant kissé a mennyisége. Hogy az önkormányzati tejjegy él-e még, azt nem tudom, de régebben saját szememmel láttam, hogy valaki sört és kolbászt vásárolt rajta. A közértnek mindegy, mit visznek el a jegy értékében.

Az üresen álló tartóstej-raktár mellett (úgy látszik, a dobozos tartós tejnek a göngyöleg árdrágító hatása miatt egyelőre bealkonyult) a depó szédületes látogatottságnak örvendő diszkont-áruházat üzemeltet, valóban alacsonyabb árakkal. Előtte már hajnalban ott toporognak a kiskereskedők, s a forgalom nem szűnik egész nap. Lehet, hogy ez a fejlődés egyik útja?

Hogy a jövőre 110. születésnapját ünneplő budapesti tejipar milyen átalakulás elé néz, arról az itt dolgozóknak kevés tudomásuk van, ilyesmibe beavatva nincsenek: a cég privatizációjáról időről időre felröppenő kőszá híreket később nem igazolja semmi.

A főváros dajkája már sok mindent megért. Mindig is együtt lélegzett a gondjaira bízott gyermekkel: látta ünnepnapjait, a városfejlesztés gigantikus korszakait, s borzadva nézte, amikor véres fejű tüntetők szaladgáltak el előtte menedéket keresve az utcán, s figyelt akkor is, amikor a főváros vámsorompóinál több ezer liter tej festette meg a kövezetet a városkörnyéki kistermelők tiltakozása nyomán. (1933 volt az óbudai és soroksári macskák nagy éve.)

Öreg hölgy, tarts ki, nekünk menni kell. Beülünk a kapun kigördülő első tejesautóba, s talán még elcsípünk valahol egy éjszaka is nyitva tartó műintézetet, hogy kérjünk egy pohár akármit, mindegy mit, csak több legyen benne bizonyos szerves vegyületekből, mint a kefirben előforduló egy százalék.

DÍJKIOSZTÁS

Ha igazán megadják a módját, akkor egy nyilvános pályázat díjátadásának színhelye manapság legalábbis egy előkelő hotel, annak is történelmünknek efféle szemtelenségek ellen védekezni már képtelen hőséről elnevezett bársonyterme vagy – végső esetben – teaszalonja. Az egyszerű, mezei pályázót (továbbiakban M. P.) már a kiértékeléskor ünnepélyes hangulat önti el, csokiflip, s mintha a szálló termálfürdőjébe merülne nyakig, amikor a recepció előtt elhaladva, a lépcsőfordulóban meghallja a cíteraszót. A nevében némi exkluzivitást ígérő teaszalon mérete, s a benne nyüzsgő háromszáz ember ugyan kissé meglepi – de hát látott már egyet s mást, számtalan „ZS” osztályú díjat zsebre vágott, úgyhogy nyugodtan elhelyezkedik, a leghátsó sor szélére, ajtóhoz közel. (Ha a zenés műsor a rendezők isteni kegyéből a díjátadás *után* van, innen könnyebb lelépni.) A várakozásokat mindenesetre lejjebb kell srófolni, az nyilvánvaló; ha ennek a tömegnek a fele rokon, ismerős vagy szerető, még akkor is túl sokan ácsingóznak itt a Lakitelek Alapítvány pénzére. A hűtőszekrény javítása talán kijön belőle – reménykedik M. P., s első pályadíjára gondol, amelyből remek télikabátot vásárolt a Kálvin téri Alkalmiban.

Pártállami művház a maga teljes, kubista szépségében, de bévül melegség, zsongás. M. P. azt gondolná, hogy rajta kívül mindenki ismer mindenkit, s ez majdnem igaz is. A pályázatot a helyi irodalmi folyóirat hirdette meg egykori banálishan alkoholista szerzője, a tájék lassú biztonsággal feledésbe merülő, fiatalon elhunyt írójának emlékére.

Vidám, várakozó csevegés tölti be a termet, amíg a megyei, kerületi, városi vagy milyen pártbizottság egyenkövére, nyakkendőstől fulladozó képviselője, a duci fővárosi kritikuskő, a helyi könyvtár igazgatója és a folyóirat főszerkesztője el nem foglalja helyét az elnökségben. Kancsó víz, vörös lepel. Vörös lepel az mindig van, az vezeti a harcot; alatta összekaristolt ebédlőasztal, hártavékony zsírfátyollal mázolt műanyag asztallap.

A kor igazán bosszantó szokását követve a zsűri első díjat nem ad ki – egy gyomrossal így teszi helyre az egész társaságot –, tehát végül is a két második hely a legjobb, illetve első, csak nem annyira, aztán montázs hangzik el a humanista, kommunista és sörissza írónak „a tájék felelős hírvivőjének” legjobb írásaiból. Ezt a folyóirat szerkesztőjének erre az alkalomra írott emlékezései követik, egyetlen közös kocsmázásukat kissé megemelve, irodalomtörténeté avatva, meghatóan, könnyesen.

M. P. az ünnepség utáni helybeni kötetlen sör-bor-pálinka szopogatón (csillagáztatáson) már nem vesz részt; megvárja, míg a méltatlanul elfeledett, de általa azóta is nagyra tartott író özvegye feléje fordul (nem tudni, hogy őt meghatotta vagy éppen elkésérítette ez a fajta megemlékezés), akkor meghajol, aztán sietős léptekkel távozik, s meg sem áll a helyi moziig. (A vonat később indul visszafelé.) Ez mély tudatlanságra vagy nagyképűségre vall, hiszen ilyenkor lehetne elvegyülni, ismerkedni, nexusokat, hírt, nevet és szimpátiát teremteni, de M. P. akkor még kezdő díjazott, írással még csak egy lemezjátszót nyert, amellyel aztán sikerült legyalulni a jobb sorsra érdemes bakelitől Paul Robesont.

(Mint utólag kiderült, a díjkiosztás a zeneiskolában folyt le, mert a művházban aznap Ivan Bagyul elvtárs szónokolt enyhén rezignált hallgatóság előtt az MSZBT 40. születésnapja alkalmából.)

Most és itten egy miniszter és országgyűlési képviselők üldögélnek az elnökségben. Kamerák surrognak, kézíreflektor pásztázza az arcokat a sorok elején, szép hosszan, mívesen. M. P. már tudja, hogy előretolakodni felesleges, az egész nagy felhajtásból jó ha kijön egy húsz

másodperces riport a Híradóban; talán éppen fogmosás vagy egy lámpafényre betévedt szúnyog hajkurászása közben fut le, aztán csókolom.

Édesbús népdal szól, a capella, utána pár keresetlen mondat az alapítvány elnökétől, majd a titkár vázolja a kuratórium lelkiismeretes, emberpróbáló, mégis boldogsággal teljes munkáját. „Döbbenetes sorsokat villantottak fel a beérkezett művek: a magyar sors lélegzetelállító, tragikus kavalkádját, belföldről és idegenből egyaránt.”

A 479 pályaműből 34 Erdélyből, 18 a Felvidékről, 4 a Vajdaságból, 2 Kárpátaljáról, 1 Horvátországból és 1 Argentínából érkezett. Ennek megfelelően a határainkon túliakat külön díjazták, s az első (százezer forintos) díjat Albert Dávid nyerte „A székelyudvarhelyi Tamási Áron Líceum történetével”. M. P. itt értesül róla, hogy az Alapítványnak Emigrációs Múzeuma is van, hiszen ennek különdíjával jutalmazták az argentinai Kurucz László „Az argentinai magyar kolónia históriája” című munkáját.

Az Alapítvány összesen 7 010 000 forintot fordított a pályaművek díjazására és a legjobbak kiadói támogatására.

M. P.-nek eszébe jutott, hogy bizony látott már ennél jóval szerényebbet is, cifrábbat is.

A Magyar Filozófiai Társaság – például – 1990. március 13-án tartotta előző évben meghirdetett Kierkegaard-pályázatának „ünnepélyes keretek közötti” díjkiosztó összejövetelét. A zsűri tagjai bemutatták és röviden elemezték az általuk elbírált pályaműveket, a díjazottak pedig ismertették tanulmányaik legfontosabb gondolatait. A Tükörterem – nevéhez híven – visszatükrözte a bel- és külföldi gondolkodóknak barokk gipszstukkók alatt és boltíves ablakokban üldögélő komoly gyülekezetét, s az ünnepélyességből alig vont le valamit a csikkhimlős linóleumpadló. A társaság titkára végezetül sajnálkozásának adott hangot, hogy a pályadíjakat jelenleg nem áll módjukban kifizetni, azt az érintettek majd postán kapják meg, amikor és amennyiben a második félévi költségvetéshez befut a zsozso.

Így vagy úgy, akkor kissé talminak tűnő, de mára már ritkaság számba menő, a pályázat grafikai anyagából összeállított albumot kaptak ingyen és bérmentve és helyben, azonnal.

A pénz.

A „Holmi” 1991-es novellapályázatának meghirdetésekor szellemdús ötlettel, „a forint viszontagságos helyzetét figyelembe véve”, naturáliákban határozták meg a pályadíjakat: az első díj háromnegyed angol uncia tizennyolc karátos arany mindenkori árát, a második hetvenöt pozsonyi mérő búza mindenkori árát, a harmadik pedig három magyar akó és egy veder és négy pint villányi nagyburgundi mindenkori árát érte. Itt elkelt némi óvatosság, hiszen ha a 3. helyezés díját mondjuk üzemanyagban határozzák meg, esetleg üti a búza árát, és oda a lépcsőzetesség. A pályázat eredményességét valószínűleg nem csupán ez az ötlet befolyásolta kedvezően, hanem az igényes folyóirat jó híre is, de dacára minden elővigyázatnak, a pályadíjakat végül is mind az arany árához kellett igazítani, mert fél év alatt az arany és a bor ára emelkedett, de a búzáé csökkent.

A paradicsomi állapot persze az, ha nem kell ilyesmin filózni, bankelnököknél tarhálni és biztosítóknál szponzorálásért kuncsorogni, hanem a pénz közvagyonból gründolt alapítványból szivárog csendesen, de gazdagon, paternális, megszokott és bevált elosztási rend szerint, olyan pályázatokba, ahol már nem rúghat labdába, aki rossz fát tett a tűzre, a kormányral vagy minisztériummal pimaszkodott, s szabadon gondolkodó boldog pesszimista (vagy a négy közül valamelyik). Ezeknek a kiszűrésén éber figyelem örködik, gondolhatná minden díjazatlan lángelme, akinek még a nevét és címét is hibásan vezetik fel a

sokszorosított elutasításra, de oktan vádaskodásait egy öntudatos kuratóriumi tag blazírt orcával verné vissza: „Mindenki számára kedvező döntés nyilván nem születhet; ez agyrém. A labda kerek, és mi éppen ezt szeretjük a fociban.”

Mindazonáltal van, aki úgy véli, hogy nincs abban semmi kivetnivaló, ha a rendszer az amúgy is kultúrába feccölendő pénzből közvetve-közvetlen azokat támogatja, akik neki muzsikálnak: ez bevált. A nagyság oly viszonylagos, és lehet (hiszen történnek csodák), hogy a ma díjazott költő hátborzongató klapanciák helyett egyszer csak Verlaine-sonetteket kottáz le, és igazolódik a bizalom.

A csábítás legjobb trükkje egyértelműen a pénzosztogatás. Ugyan ki az a megátalkodott, aki ellen tudna állni olyan csábító meghívásnak, mint amelyet a „Hitel” tett közzé: „A ránk váró és új világhelyzetbe sodró jövőt nem ismerhetjük, ám köteles parancsunknak érezzük ezt a kihívást: szólaljon meg a magyarság és éppen most, ebben a kedvezett pillanatban. Sorsokon, hiteken, reményeken át mindarról, amit az elmúlt hetven, tördelve negyven, majd perpatvaros öt éven át megéltünk.” (100, 75 és 50 ezer forint az első három díj.) Ki tudna ellenállni a „Magyar Fórum” mindenkihez szóló felhívásának: „Legyen szerzője lapunknak. Ön is induljon a pályázaton! Novellapályázatunk célja az elmúlt rendszer valódi szerkezetének, romlott alaptermészetének irodalmi szintű megjelenítése.” (100, 50, 25 ezer forint.)

Még megosztva is szép pénzek, nyilván egymás sarkát tapossák majd a szerzők, pedig ez csak egy vállalati középvezető negyedévi (havi?) prémiuma, amelyet mindenképpen megkap, mert a főnökei is meg akarják kapni a saját pénzüket, és mondhatni csupasz nudli az igazán jól fizető (természetesen nem irodalmi) meghívásos pályázatok, külföldi ösztöndíjak, kevéssé publikus állami és önkormányzati támogatások, stb. elnyerése mellett.

Ugyan, mennyi hát az a pénz anyagi világunkban, amelynek már/még lehet szívből örülni, s amennyiről az asszony is úgy véli, hogy érdemeidet kellően méltányolták? Örvendezhet-e felhőtlenül az az alkotógárda, amelynek ugyan negyedmillióért megvásárolták az expo területén, a Duna két partján kialakítandó „gyalogostengely” projektjét, de azt kell hallania, hogy a két első helyen díjazott csapat 9, 625 milliót tehet zsebre egyformán, pedig egyik tervből sem lesz semmi? Az öröm viszonylagos, az élet pedig rövid, mint egy rossz passz.

Udvarias, illendő taps közepette sorban átveszik borítékjaikat a szerencsés díjazottak, s helyükre visszaérve ölükbe ejtik, elfojtva az azonnali betekintés sürgető vágyát, és ügyetlenül forgatják a kemény papírosú oklevelet, amelyet majd csak az utcán mernek négyrét hajtani és zsebre gyűrni. A huszonöt tagú kuratórium láthatóan igyekezett mindenki fáradozását megjutalmazni, s valóban nem is lehetett könnyű dolguk a fél évszázada bujkáló alternatív család-, felekezet- és falutörténetekben megmerülve igazságosan dönteni. Miért is rangsorolhatná csupán az elbeszélőkészség öt fiú fronthalálának történetét föld alá szorított, dacos hívők évi 365 napig tartó szorongásai elé vagy mögé? Kell az új legendárium.

Mire mind a tizenkilenc negyedik díjas kísétál kezét rázni, a taps már gyérül, a közönség fárad. A díjazottak öltözéke vegyes: van, aki fölvette a bársonyöltönyt, más hétköznapi, kínai dzseki-jében toppant be. Van, aki oldalazva sunnyog ki, akad, aki peckesen lépked, s mereven hajol meg. M. P.-nek eszébe ötlük a díjkiosztás, ahol a közkedvelt író, költő, műfordító örömrivalgások közepette, a Turfot lobogtatva szaladt fel a dobogóra, s a debreceni pályázati antológia-bemutató, ahol a bevezető után egy erősen zaklatott nagymama pattant fel az első sorból, hogy a jelenlevőktől igazságot követeljen a rendszer által mellőzött költő-unokája részére, s legott szépen artikulált versmondásba kezdett. (Ah, igazi költők, igazi nagymamák!)

Itten kicsit régi stílusú az egész, mindenki ismeri, aki volt már „kiváló dolgozó” – de ott legalább Alfonzó adta elő az „öszibarackevést”, nem kellett az előadóművésznővel együtt

népdalt énekelni, mint itt –, mert itt ugyanis ez az utolsó műsorszám. Gyerünk, gyerekek, kapjunk bele!

M. P.-nek förtelmes az énekhangja, különben is jobban szereti az ilyesmit pislá tábortűznél, csillagos ég alatt, egy flaska muskotály meg a sült szalonna után, de hát már benne vagyunk, ha mindenki énekel, akkor énekelünk. Ez a sora.

Végül kis toporgás következik a lényegért, s M. P.-ben akkor kezd mocorogni a sanda büntudat. Csak remélni tudja, hogy nem a „Kund a bűvár” vagy az „Átbaltázott Szvatopluk” című musicalre gyűjtögetett pénzt osztogatják itt szét könnyelmű kézzel. – Na és ha igen – legyintett aztán ez a hálátlan ember –, jobb helyen van az nálunk, oda meg majd beszáll egy kis lével „Z”, a fekete lovas, minden igaz magyar alapítványok atyja.

Ui.: A Nobel-díj átadáshoz és az „ÉS” eredményhirdetéseihez még nem volt szerencsém, de állítólag mindkét helyen romlik a koszt.

KOCSMÁK NÉPE

A *Fater* vállvarrásig beletúr a vasvázra rögzített nejlon szemeteszsákba, és elővarázsolja azt a hamburgert, amelyet néhány perccel ezelőtt hajított bele méltatlankodó arckifejezéssel egy jól öltözött asszonyka. Két harapás, ha hiányzik a zsemlyéből. (Hiába: a belvárosi hamburger is más, meg a szélfúttá Duna-parti HÉV-megállóban vételezhető is.) Az öreg megvizsgálja; kicibálja belőle az egy szál fonnyadt salátát, és visszapottyantja a szeméttbe. (Éppen a vitamint, a nagy rosttartalmú, ásványi sókban gazdag fejes salátát, amire télvíz idején legnagyobb szüksége van a szervezetnek!) A *Faternek* láthatóan gőze sincs a helyes táplálkozás szabályairól, viszont új nadrágja van: azúrkék. Kicsit rövid, mintha bokáig a patakban állt volna, amikor szabták, nem is nagyon megy a vastag, nehéz télikabáthoz és a kizsírosodott Castro-barethez, de még makulátlan tiszta. Gazdája szemérmesen hátat fordít a büfözőknek; külön harap a fasírtból és a zsemlyéből, s közben a HÉV-szerelvényből leömlő tömeget szemléli, de azzal a befelé forduló nézéssel, amellyel a színészek a legszebb monológjaikat mondják. Valamiféle belső társalgást is folytat önmagával, de a külvilággal csak súlyos gondolatainak summázatát közli, azt viszont nagyon hangosan, a trágárság nyelvi aszkézisének magas fokán. Van, aki ilyenkor visszafordul a tömegből: hoppá, itt bokszt lesz, pofozkodás, ami még Csepelen indult egyszerű szóváltással, aztán a HÉV-en összepréselődve rövidtávú köpködéssel folytatódott, hogy itt és most menjen át véres erőszakba. Ilyesmiről persze szó sincs, a *Fater* is eltűnik valamerre, miután a szabadtéri ivópulton felejtett fél pohár sört belögyölte. Ez végül is egy jó kör volt: kaja, pia, szex (szóban); öles léptekkel indul tehát tovább. Mindig nagyon gyorsan megy, és senki sem tudja hová.

„Nem emlékszem, hol olvastam vagy hol szedtem fel bizonyos bölcsnek vagy szentnek azt az állítását, hogy a legtöbb maga okozta emberi bajnak – írta a maga korában Széchenyi István – melyek olyan könnyen burjánzó szórakozásból, tudatlanságból, erkölcstelenségből erednek, legvalódibb kútfeje az, hogy a lakosok nagyobb része nem tud, nem akar eleget odahaza tartózkodni. Gyerünk – kivált némely városban – kávéházból, bor-, sör-, pálinkamérésből színházba, sétahelyre, cukrászdába, az utcára, majombódékba, stb.: és mindig zsúfoltság tele találjuk ezeket a helyeket.”

A kávéházak kimúltak, a színházak vergődnek, majombódék pedig (hacsak némi vérbő indulattal annak nem tekintünk bizonyos állami, nevükben népképviselői intézményeket) tudtommal nincsenek, viszont a bor-, sör-, és pálinkamérések túléltek minden háborúságot, s fejlődésük töretlen egészen a római deversoriumoktól és hospitiumoktól a mai kocsmákig.

Hogy mi a kocsmá?

Csak azok kedvéért, akik soha életükben ebbe a becsületsüllyesztő intézménybe lábukat úri daczból, erkölcsi fenntartásból, családi okokból (részezes szülők, delíriumba menekült gyermekek) vagy egyszerű zsugoriságból soha be nem tették, az ő kedvükért elmondom, hogy ez egy olyan hely, ahol azok a lakosok, akik szomszások, akik számára otthonuk valamilyen okból nyomasztó vagy nincs is, aki más, jobb társasággal, barátokkal nem bírnak, netán iszákosok vagy alkoholisták, valahogy ellehetnek.

Az Új Magyar Lexikonnak nincsen „kocsmá” címszava (az álszemérmes pártállami attitűd!), de az Értelmező meghatározása, miszerint a kocsmá „*kisebb, egyszerűbb italmérés, ahol rendsz. ételek is kaphatók*” sem fedi a valóságot, mert ezekben a műintézetekben bizonyos, bélserkentő módon agyonsózott hagymás-zsíros kenyerektől, esetenkénti fasírozottaktól (amelyekhez csak a tudatlanok kérnek brúgót, hiszen jól fűszerezett kenyér az egész) eltekintve nem kapható semmiféle harapnivaló, s inkább hajaznak a Petőfi megörökítette

„Kutyakaparóra” („*Kívül-belül szomorú csárda ez/ A kutyakaparó./ Éhen-szomjan szokott itt maradni/ A jámbor utazó./ Mert eledelt nem kap, és hogyha csak/ Rápillant borára/ Megátkozza Noét, hogy szőlőt is/ Vett bé a bárkába.*”), mint a francia és spanyol honban működő kis vendéglátó helyekre, ahol megkezdett pácolt sonka (jamon, jambon) himbál a csapos feje fölött a gerendán, óriáskagyló és paprikás tintahal, de egyszerűbb helyeken legalább sósperec vagy nagyszemű, hagymás babsaláta kelleti magát a pultokon: bármely italhoz valamilyen apró és nem drága rágcslálnivaló.

Akad persze kivétel minálunk is, mint az Irányi utcában leledző Grinzingi, ahol sörfalatok nagy választéka kapható, vagy a Margit-híd lábánál föllelhető Erdőbényei borozó, ahol amíg a téli krumpli tart fűszeres lepcsánkát is sütnék a mádi bor alá, dehát ezen helyek feltalálásához nem mindennapi helyismeret szükséges, kutató szorgalom, mondhatni egy pultokon elkönyökölt élet.

A magyar kocsmá célja nem az, hogy valahol kellemesen érezd magad, hanem, hogy minél rövidebb idő alatt minél többet igyál, fizess, és húzd el a csíkot máshová.

* * *

„*Ha megversz is imádlak én, te drága szép apacs legény*” – éneklí Méri, miközben a forgalmas kis belvárosi borozó padlóját mossa. Eleganciáját csak némileg csorbítja, hogy mackóruhára felvett otthonkájának felső gombjai helyén csupasz cérna fityeg, és mozgása kissé koordinálatlan a konyakos kávé meg a deci vörösbor miatt, amit a pohárbegyűjtésért kasszírozott. Haja csapzott, szemei kicsinyég zavarosak, a gyakori megszólításokra és ugratásokra nem reagál vagy csak hosszú spéttel, mint egy vígjáték siket nagymamája. – *Mért nem kéred fel egy tangóra a partvist, szivi?* – kérdi tőle vigyorogva a selyemjoggingban feszítő, kissé illuminált törzsvendég, miközben begyűri ezresektől dagadó autóstáskájába a visszajáró bankókat, s a hely másik oszlopos tagjára kacsint, aki a fűtőtesten ül. (Tíz éve mindig, s nem tudni, hogy ez az önkéntes akupunktúra miféle fiziológiai elváltozásokat idézett elő nála, mindenesetre absztinenssé nem tette, az már bizonyos.) A joggingos által feladott labdára csak legyint, laposakat pislog, néha átfut rajta valamiféle borzongás, amitől megremeg a kezében a pohár, de csak akkor villanyozódik fel, amikor az ajtó előtt feltűnik egy enyhén lökött kinézetű úriember, akiről menten látszik, hogy egész évben magán hordja a teljes ruhatárát, s aki most óvatosan beles az ajtón. – *Méri, megjött a vőlegényed!* – rikoltja a radiátorlakó. – *Pfi, de daliás csávó!*

Méri már a felfordított vödrön ül a női klozet előtt, s előkelően cigizik. Csókot hint a csövinek, aki erre riadtan elmenekül, egészen a következő kapu alatti nyitott konténerekig.

Minden bejelentett kocsmái lakos lelkét megnyugvással tölti el, ha kedvenc körülszarosában rendszeresítve van valaki, aki még nála is nyomorultabb, akin következmények nélkül tréfálkozhat, s akivel ritka nagylelkűségi rohamai idején egy deci bor vagy kisfröccs erejéig leereszkedően jótékonykodhat. Ilyen személyt minden kocsmában alkalmaznak, de nem nagy biznisz, szelíd haszon, nem is érdekli se a maffiát, se az adóhivatal. Négy kisfröccs egész nap, meg egy megmaradt, szikkadt zsíroskenyér, ennyi a bevétel. Van akit csak az ivótérben túrnek meg, és van, aki, mint Méri, még a pult mögé is bemehet mosogatni.

Bölcs hatalom engedélyezi a koldulást, hogy a polgár okuljon belőle: Szabadságodban áll azt csinálni, amit akarsz, de ha nem tartod magad okosan a mindenkori társadalmi alkuhoz, akkor levesszük rólad a kezünket, s odaülhetsz te is emellé a nyomorult mellé.

* * *

„...aki józan és jámbor, az jól látja a rútságot és az undokságot, kit művelnek a részegesek... Minden lakásnak mind kezdete, mind vége ondokság. Egyik köszöni a másakra a bort nagy kupával, a másik (tisztességgel mondva) alfelével fogadja. Egyik elkezdi a kábálkodást, s olyant hazud, hogy csaknem meghajolnak a gerendák beléje. Egyik kérkeszik marhájával: maga szalmazsákon hál, mind feleségestől, mind gyerekestől. A másik dicseködik gazdagságával, nagy házával, maga ha tekinted, tehát alul üres felyül nincsen semmi benne. Harmadik oly igen tudós, oly igen magyaráz – maga tiszta kába és bolond.”

Ímígyen jellemzi a különféle részegeseket Heltai Gáspár, az élesszemű kolozsvári prédikátor „*A részegségnek és tobzódásnak veszedelmes voltáról való dialógus*”-ban atyámfia Antal szájából, s beláthatjuk könnyen, hogy ezek a típusok Eger ostromának éve óta nem sokat változtak. Atyámfia Demeter, a beszélgetőtárs, azon igyekezetében, hogy saját undok gyalázatából az Úristen Szentlelkének segítségével kievickélhessen, „*cínterem színű orcával*”, először porig sújtva, majd napsugaras felismeréssel, egy álló héten át hallgatja a szertelenséget, hitvány dúskálást és torkosságot ostorozó szavakat, az elmés okfejtést, hogy miként származik egyik rútság a másiktól. Ellenkezni nem merészel, a korcsma védelmében egy jó szava sincs: könnyű és hálás préda a térítéshez. Nem mondja el, hogy egy koszos csehó is lehet mértékletes jó mulatság, felderítő szép beszéd vagy tisztas szándékú komplot (szabadegyetem) színhelye, ahol ráadásul télidőben is meleg van, csupán annyit említ meg atyámfia Antal kegyes engedelmeivel, hogy „*a bor is Isten állata, éppen ezért tiszta, s csak a fertelmeseknek nincsen semmi, ami tiszta legyen.*”

Atyámfia Demeternek legalábbis azon a ponton illett volna felfortyannia, amikor a prédikátor szócsöve azzal hozakodik elő, hogy a tapasztalható szükség és drágaság oka maga a tapasztalható torkosság és tobzódás, s azért „*nem lehet, hogy semmiből olcsóság legyen*”, mert mind a férfi s mind asszonyállat sokat és szertelenül költ.

Aki megpróbált már munkanélküli segélyből, egy életem át kiérdemelt térdmagas nyugdíjból tobzódni, az nyilván tudja értékelni az évszázadokat túlélte, s bizonyos vezető körökben újfent divatos okfejtést, miszerint bűzös nyomorának oka ő maga egyszemélyben, mert mértéktelen életet él, szórja a lóvét, vágyaiban túlzó, az asztalnál mohó, szodé (nem akar előre éhenhalni), földi gyönyörökre sóvár, de gondjaira megoldást mástól, fentről és kívülről vár, elkényelmesedett, és nem vállalkozna kényszerből semmi kincsért, pedig a pálya mindenki előtt nyitva. – *Egy nagy sírógép ez a nép!* – közli az is, aki az átkos rendszerben ilyet ki nem ejtett volna a száján, és csak legyintett a szomszédokkal való összehasonlításra, ami azóta újra etalon. – *Van itt pénz, haver! Minden este zsúfolt az összes McDonald meg a Kentucky. A boltokban halomban áll a sok drága holmi, és vevőre talál mind, légy nyugodt. Tegnap a szemem láttára biliárdozott el száz rongyot a zöldséges, a taxis meg a butikos, a munkanélküliek meg nem is akarnak dolgozni – egyenesen a krimó pénztárához hordják a suskát.* –

Nos hát, ez a valagba rúgott szódásló esete, mert nyilvánvalóan nem azt éri az intés, akit megillet (s akik tényleg nem félnek se istent, se embert), hanem azt a – mondjuk – kilenc milliót, aki soha életében nem járt a Pizza Hutban, aki miatt ugyan hiába ásítognak a pincérek az éttermek ajtajában, s aki három éve csak a gyerekek vett új holmit, és utoljára a „Fekete Péter” nevezetű gyerekártya lapjai voltak a kezében. Ad abszurdum elképzelhető olyan sötét kilátástalanságot sugallóan alacsony összeg is, amellyel a kinevettetés veszélye nélkül nem is érdemes máshová betérni, mint valamelyik körülszarosba.

* * *

Ez idő tájt rendszerint megjön *Szerelmes Józsi*. Nagy táskát cipel, repedt műbőrt. Kicsit imbolyog; koki, de mély érzelem fűti és kitartó is, azt meg kell hagyni. Rádől a szomszéd büfé ablakára és áriáz kicsit álmai eladónőjének, miközben savanyú rizlinggel beleheli. Küldik, szépen is, csúnyán is, de nem megy el, hajthatatlan és elhajthatatlan, és ez baj, mert a névtelen aszfaltozók jóvoltából az eső halastónyi területen összegyűlt a bodega előtt, az ablakhoz meg csak az az egyetlen út vezet, amelyet *Szerelmes Józsi* eltorlaszol. Így az üzlet pang: dermed a körözött, szikkad a zsemle, ülepszik és savanyszik a drága hanzli.

Minden igazságok között még egy nagy igazat szóla atyámfia Antal, amikor Vergiliust idézte – gondolja magában atyámfia Demeter. „*Nox et amor vinumquae nil moderabile suadent.*” Azaz: Az éj, a bor, a szerelem semmi mérséklest nem tanácsolnak.

Atyámfia Demeter odahagyja tehát a pultot (az asszony beígért egy ilyen állványt az előszobába, hogy férjeura söröcskéit ezután odahaza fogyasztaná), s helyét azonmód elfoglalja a főváros utcáin hajnalonta egyre gyakrabban feltűnő rabszolgacsapatok egyike, melynek tagjai oly nehéz szagot árasztanak, mintha kétheti gyötrelmes utazás után most szálltak volna le a Transzszibéria Expresszről. Csúnyák és rosszul öltözöttek, arcul csapottak és kihasználtak; cserzett bőrű asszonyaik egy pohár sört is csak heves vita után engedélyeznek a férfiaknak.

Atyámfia Demeter leballag az aluljáróba, megveszi a csokor fonnyadt mezei virágot a lépcső alján kuporgó nénikétől – akit néhány hete eme úri gesztussal támogat –, aztán a felszínre érve behajítja a szegényes bokrétát a legelső szemétkosárba.

SZEVASZ, ÖREG

Kolbász kolléga végiggyalogolt a Kiskörúton, de még mindig nem jutott eszébe egyetlen használható ötlet sem – hiába fürkészte a kirakatokat. Magában már elátkozta a percet, amikor elvállalta a feladatot, s tisztán időnyerés céljából be is tért a tűzoltóság bejáratával szembeni kocsmába.

Van, ami túl drága, és van, ami olcsó, de nem is ér egy fityinget se – merengett a savanyú fröccs fölött. Összesen három rongyot dobtak össze a kollégák, ami egyrészt szép összeg, ha azt vesszük, hogy mennyi az új muksó, akinek eldobott csikkje még ott füstöl a személyzeti, bocs', humánpolitika aijtája előtt, akik nem ismerhették az Öregét a régi szép időkben, s hogy milyen kevesen maradtak az újfajta személyzeti politika, bocs' humán erőforrás-gazdálkodás nyomán abból a csapatból, akikkel nagyjából együtt kezdett; másrészt kevés, ha meggondoljuk, hogy ennyiből egy jó cipőt se lehet venni. Régebben a szakszervezet is beszállt a nyugdíjasbúcsúztatóba, sőt évente nyugdíjas-találkozót szerveztek, műsorral, szerény kis menüvel, még szerényebb ajándékokkal, de most azt se lehet tudni, hogy kihez kell fordulni; valószínűleg titkos a bizalmi, illegálításban dolgozik, föld alatt, mint a vakond.

Háromezer forintért kaphatunk – mondjuk – hat kiló parasztkolbászt vagy hét-nyolc könyvet. Az előbbi nemigen illik az alkalomhoz, az utóbbinál pedig kétségek merülhetnek fel az ünnepelt reakcióját illetően. Az Öreg feltehetően nem olvas könyveket (ilyenkor derül ki, hogy az ember milyen keveset tud a munkatársairól), csak újságot, s a komolyabb híreket ott is nagy igyekezettel érti félre, néha viszont kész tényként közli a társasággal egyes pletykalapok idétlen álhíreit: olyan épületes baromságokat, mint hogy Adolf Hitlerből klónoztak egy új példányt, újraraházasodott, és most mint hölgyfodrász él Dabason.

Gyula bácsinak, aki tavaly vonult nyugdíjba, faliórát vett a társulat, illetve akkor is a boldogtalan Kolbász, aki most fásultan arra gondolt, hogy biztosra vehető: ez az üzlet is deficitel zárul majd, minimum két-háromszáz forint erejéig, amely forintokat aztán már nem lesz képe a többiektől összetarhálni. Gyula bácsi egyébként fapofával közölte, hogy ilyen kacatokkal otthon tele van a padlás, s költői kérdésként azt is felvetette, hogy egy nyugdíjas ugyan mi a fenének mérné az időt?

Óra. Ez az – gondolta Kolbász kolléga. Egy szép bűvárműre az Öregnek. Víz- és nyomásálló, stainless steel. Swatch. Meg egy túlélőkész fűzőt. Úgyse lesz valami túl magas a nyugdíja.

* * *

A vállalat a tönk szélén, a bárd a magasban. Néhány vezetőt a napokban váltottak le egy nem csekély dramaturgiai érzékkel megszervezett leltárértekezleten. Agatha néni tíz kicsi indiánja az értekezlet résztvevőihez képest blazírt képpel várhatta, hogy ki lesz a következő áldozat. A kiszólitott úriemberek személyi holmijáért golyóálló mellényben izzadó atléták jöttek be, s biztatóan mosolyogtak a tükörön ülő reszlire, miközben nejlonzacskóba söpörték az autóstáskát, a jegyzeteket, a napszemüveget meg a Marlborót. Az irodákat lepecsételték, a kapukat hermetikusan lezárták, a mozgásban lévő szállítmányok menetlevele fölött vígan szaladgált a fénymásoló, s azon melegiben félszáz könyvvizsgáló mélyedt a különböző vezetői káefték elszámolásaiba. Igen szerény erőfeszítésükbe került kideríteni, hogy a vállalati mérleg két éve hamis. Potom tízmillió forintot kóstált a kommandóakció, amellyel földéltették azt, amit a hétköznapi ellenőrzésnek, főosztálynak, főbunkóknak, illetékes minisztériumnak tudni kellett volna.

Viszont új hős született. A kinevezett igazgató, aki – mint Cattani felügyelő a „Polip” harminckettedik fejezetében – autójából rádiótelefonon irányítja kiválasztott kádereit, időben megadja a jelt a muszkliembereknek és a zsilettagyú csapatnak, aztán saját káéftéket alapít „Aranypénz”, „Csak mi ketten” és egyéb fantázianeveken, ezekbe átszivattyúzza a maradékot, aztán – szerződése lejártával – könnyű léptekkel otthagyja a füstölgő romokat a dózernek. Az átlagmelős egyszer látta a tévében, futólag.

* * *

A daliás időkben Kolbász és az Öreg együtt hajtották meg a várost, ha letették a műszakot. Általában a kocsmáknak ugyanazon útvonalán haladtak, megbízható, jó eredménnyel. Megegett – nem is ritkán –, hogy másnap csak közös erőfeszítéssel tudták rekonstruálni az eseményeket: ki vallott szerelmet térden állva valamelyik kocsmatündérnek, s ki tépte le a pincér zsebét hirtelen felindulásból. Összeillő pár voltak: az Öreg a szesztől kivagyis lett, durva és kötekedő, Kolbász pedig pár kör után rendszerint erőt vett az aluszékonyosság, de mindig időben felriadt, hogy szétválassza hepciáskodó cimboráját és valamelyik vérig sértett atyafit.

Egy ilyen alkalommal markáns arcú, magas nő állt meg a az ivópult fölött merengő Kolbász előtt, és éles hangon, gorombán leteremtette, amiért minden áldott nap leitatja a férjét.

– *Álljon meg a menet* – utasította rendre Kolbász. – *Kicsoda maga egyáltalán?*

– *Hát, egyelőre még én vagyok az Imre felesége* – intett az asszony a pénztárnál tolongó Öreg felé.

– *Az nem lehet, keziccsókolom* – legyintett nyeglén Kolbász. – *Azt ismerem. Az előbb még itt volt, csak elugrott egy hotdogért az Öregnek. Belevaló bige.*

Ez a kissé meggondolatlan tréfa egy időre visszavetette a két férfi barátságát, de nem sokkal azután, hogy az Öreg képéről lekerültek a tapaszok, a kormányzat (vagy ki) egy olyan felemás törvényt (vagy mit) léptetett életbe a kilenc óra előtti szeszfogyasztásról, ami ismét közös kapualj alá kényszerítette az éjszakai műszakban senyvedő két kollégát. A rendszer – nemes szokása szerint – suttyomban engedélyezte, amit nyíltan tiltott: nagy igyekezettel hozta megalázó helyzetbe adófizető polgárait, s tetejébe még elvárt egy kis lelkipurdalást is.

Kolbász és az Öreg bevásárolták a piát valamelyik közértben (a rendelet csak a boltok malmára hajtotta a vizet: teljes gondolák töltődtek fel alkohollal, és a féldecis üvegek eltűnésével reneszánszát élte a Diana sósorszesz), aztán egy közeli kapu alatt megterítették a kukán, és szociális életet éltek a ház lakóival, akik munkába indultak, iskolába terelték a gyerekeket vagy éppen beszálltak a kapu előtt parkoló rendőrautóba, hogy felvegyék a szolgálatot.

Ezek már nem voltak annyira daliás idők, s végük is lett hamar, mint a rendszernek magának. Vagy ők nem bírták már annyira a gyűrődést – munka után azonnali szundikálásra vágytak –, vagy a világ és a szesz ára változott meg. Annyiban biztosan, hogy az újra korán nyitó, olcsó kocsmák, ahol még a családnak szánt fagyasztott csirkét vagy a szakszervezeti Mikulás-csomagot is vermutra lehetett váltani, a semmibe tűntek, s helyüket porceláncsapos sörözők foglalták el, ahol háromszoros áron mértek mindent, nyilván más vendégkörre alapozva. Igaz, hogy ezekben már nem emelgette a padlóra szórt forgácsot a budiajtó alól csendesen kiszivárgó húgy.

* * *

Kiegészítő ajándéknak mindenképpen bele kell férjen a lóvéba egy üveg konyak, díszcsomagolásban – döntötte el Kolbász, s újra a nyakába vette a várost. A krimóban

felmerült gondolat az órásüzlethez vonzotta, s ez hasznosnak bizonyult, mert a bolt kirakatában üvegburás, aranyozott asztali órát pillantott meg, régi, polgári darabot utánzó, virágos mintás számlappal ellátott, de modernizált, elemmel működő időmérőt, még hozzá méltányos áron. Az óra alján fényes fémgolyók forogtak körbe, s aztán vissza. Méltó kis darab arra, hogy ha az Öreg a Dallas nézése közben véletlenül rátekint, melegség járja át a szívét, és kényelmes, jó érzéssel gondoljon munkatársaira, akik nyugdíjba vonulása alkalmából ilyen gyönyörű ajándékkal búcsúztatták.

Kolbász belépett az üzletbe.

* * *

„Az irányelv az, hogy mindenkivel szerződést kell bontani, aki a megelőző három évben lépett be, illetve akinek legfeljebb három éve van nyugdíjig. Ez – a mellékelt névsor szerint – húszszázalékos létszámleépítést jelent. Természetesen van mód csekélyszámú változtatásra a helyi vezetők megindokolt javaslata alapján.”

– Na, Öreg, te is mész a levesbe – hallotta a mostani ünnepeelt többfelől is, amikor kiszivárgott a vezérelv.

Sokat tudni azért mégse lehetett. – Figyelj, mondta az üzemigazgató az érdeklődőknek –, vásárold folyamatosan az Expresszt, és keress valami melót, csak az olyanokat kerüld, mint a „könnyű, tiszta, otthon végezhető munka ötven rongyért”, meg a „narancsszedés Spanyolországban”.

– Az Öreget persze, hogy nem küldjük el: végül is az egyik legtapasztaltabb melós, és már csak két éve van hátra. Ha újra beindul a bolt, nemigen tudnánk a helyére állítani senkit – jelentette ki többek füle hallatára.

A bolt azonban nem indult be újra, sőt olyan hírek keltek szárnyra, hogy a vállalatot (valakik) szánt szándékkal teszik tönkre, egyes vezetők saját zsebre dolgoznak, a csak számukra kedvező üzletek garmadáját kötik, s feleségük vagy szeretőjük nevén hűvös halomba gyűlik a pénz valamelyik svájci bankban. Új és új potenciális vevők neve röppent fel, akik majdan virágoskertté változtatják ezt a szálnalmas csödtömeget. Zsozsót feccölnek bele, betoninjekciót, csúcstechnológiát, és friss tudást pumpálnak a megfáradt vezetői elmékbe. Időnként propellernyakú, kockás zakós úriemberek rótták a terepet, hogy lerázzák kicsit a Mátyás-pince menüjét; lerítt róluk, hogy igazi európaiak: megitták a kávé meg a konyakot, aztán elmentek, s többé egy anizxot se küldtek soha.

Az Öreg először rendkívüli módon megsértődött, hogy a neve egyáltalán felmerülhetett a kirúgandók között, de aztán egy este meghányták-vetették a dolgot a markáns arcú asszonnyal, s arra lyukadtak ki, hogy az lesz a legjobb, ha ő maga is szorgalmazza idő előtti nyugdíjazását, nem várja meg, míg a vállalat kiszenved, mert aztán lehet, hogy futhat a pénze után. Az asszony már úgyis két éve nyugállományban van, az unokákat pedig legfeljebb nem engedik majd a Magnum meg a Cornetto után turkálni az utcai hűtőkben, hanem elterelik őket a tölcserés fagyihoz.

* * *

Az esemény szűk körben zajlott, mert a kollégák egy része éppen nyári szabadságát töltötte, a súlyos gondoktól gyötört vállalatvezetésnek pedig elkerülte a figyelmét, hogy harminc nem is akármilyen évet leszolgált alkalmazottjának búcsúztatójára képviselőt delegáljon, aranygyűrűt küldjön, táviratozzon, üzenjen, vagy akármit is tegyen. Végül is az már nem dicsőség, ha valaki harminc évet *letölt* egy helyen: lehet, hogy az ilyen viselkedés nem hűségre, hanem hülyeségre vall, s hogy ilyen meg olyan kitüntetések is kapott, annak számtalan más

magyarázata is lehet a szorgalmas munkán kívül. A gyarló emlékezet azt már nem őrizte meg, hogy az Öreg sose futott valami jól pártvonalon, semmiféle cimboraság nem fűzte a vállalat vezetőihez (kizárólag a Kolbásszal szivornyázott a kapu alatt), de a gyanú lepedéke mostanra viszolyogtatóvá tett minden egykori kitüntetést, s az pedig, hogy az ünnepeltnek kiváló munkáján kívül is voltak elévülhetetlen érdemei – pl. egy alkalommal, a mundért védendő, teljes óra hosszat ült a siralmas kinézetű férfiklozeton, amíg a KÖJÁL-bizottság végre lelépett, csak egy jópofa anekdota.

A munkásszálló kultúrterme hűvös és vigasztalan, mint minden helyiség, amelynek könnyen takaríthatónak kell lennie – még ha ezt nem is takarítják. Itt nem árt előzetes erőpróbának kitenni a székek lábait, mielőtt az ember teljes súlyával rátelepszik. Az üres könyvszekrények fölött – az üzemi könyvtárat rég kiárusították bagóért – a „Lilaruhás nő” függ natúr keretben, s némi értetlenséggel szemléli környezetét.

Az ünnepség nehezen indul. A Kisfőnök mond néhány keresett szót a körben fészkelődő kollégák bólogatása közepette, utal a megvívott véres harcokra és a kilátástalan jövőre – az Öreg mg egy könnycseppet is eldörgöl a szeme alatt –, aztán kiteszi az asztal közepére a vállalati nejlonzacskóba göngyölt órát. A jelenlévők arra szavaznak, hogy ne bontsák ki, mert nehéz lesz visszacsomagolni, csak a Kolbász magyarázza kitartóan, hogy hol a pöcök, amelyet ki kell cibálni, hogy a szerkezet beinduljon.

Isznak, rágják a száraz pogácsát, aztán lassan csönd támad.

Kolbász néhány régi sztorival próbálja feldobni a hangulatot, de ezeket a történeteket már a legfiatalabbak is ismerik. A kollégák lassan elszivárognak, miután boldogat, békésen és hosszút kívánnak az Öregnek, s mindannyian a lelkére kötik, hogy azért majd nézzen be néha. – Hát persze – bólogat az Öreg.

Végül már csak hárman ülnek a pocsék pálinkákat tartalmazó, maradék üvegek körül, és hallgatagon isznak. Arcukon furcsa félmosoly, némi zavartság és szégyen ül, s hallgatják, hogy az emeleti szálló klozetjén lehúzott szennyvíz harákolva, sustorogva végigcsobog a falba rejtett csövön.

Szevasz, Öreg...

AZ ELSŐ HÁZKUTATÁS

– Lehet, hogy visszafelé gyalog jössz. Ha otthon találjuk a srácot, helyet kell neki szorítani – szól hátra Kristóf hadnagy.

Nem túl biztató kilátás. Éjjel egy óra van. Zugló utcái sötétek, mint a bányászok lábvize; néhol kirohan egy kutya a kert mélyéből és hangos csaholással a kerítésre vetődik.

– Ez az a ház. Lassíts. 43-45. Gyerünk.

Kristóf nyomja a csengőt, a két fiatal zsarú meg én dideregve téblábolunk mellette a dermedt avarban. Az egyik „sértett”, egy pelyhedző szakállú ifjanc, a kocsiban ücsörög.

– Ki az – hallatszik ki a villaszerű épületből az álmos kérdés. Ajtó nyikordul.

– Rendőrség. Schedel Attilát keressük.

– A fiam – közeledik a dérlepte kerten át egy középkorú, őszes férfi. Ahogy a hirtelen fölkapott fürdőköpeny alól kilátszó, meztelen lábszáraira pillantok, végigfut a hátamon a borzongás. 0 fok körül lehet.

– A fia fejbe lőtt egy embert, Schedel úr – nyújtja be a kerítés fölött az igazolványát Kristóf. Csodálkoznék, ha Schedel valamit is látna belőle.

– Mit csinált? – szakad ki a kiáltás a férfiből.

– Gázpisztollyal fejbe lőtt egy embert...: ha itthon tartózkodik, akkor beszélünk kell vele.

A férfi nyitja az ajtót, és kisvártatva egy tágas, berendezésében a ruszticitást és hi-techet vegyítő, tágas konyhában csoportosulunk. Este nagy muri lehetett, mert a kecskelábú asztalt üres flakák (egész jó márkák), sajt és tortamaradékok borítják, s a modern mosogató is tele van összekent tányérokkal.

Álmos, riadt arcú asszonyka jön be, s a férje suttogva elmondja neki, hogy mi történt. Mintha nem is otthon lennének, hanem valami múzeumban.

Eszembe jut, hogy hozzám eleddig összesen kétszer csöngetett be a rendőrség, s valószínűleg én is ilyen megilletődötten és zavartan viselkedtem, pedig hát bevallható bűneim inkább magánéletiek, s egy szőrösebb szívű plébános se becsülné őket többre két miatyánk nál. Először egy kisgyerekről gyűjtöttek adatokat, akit a közeli bölcsődéből lopott el egy nő, másodszor arról érdeklődtek, hogy a kormányzóvivőnő lakásában tényleg ott lakott-e a nagymami, akit főbérként jegyeztek. A kisgyerekről nem tudtam semmit, s a nagyit se láttam soha, bár ő lehet, hogy a belső szobában ringatózott az ablak előtti hintaszékben álló nap.

– Mit csinált?! – sikolt fel a nő, s leroskad a konyha egyik sarkában álló, szép tölgyfaerezetet mutató sgabellóra. – Hol van? Itthon van már?

A két fiatal detektív éppen végszóra kíséri be a fiút. Magas, jóképű srác; biztosan számított a látogatásra, mert utcai ruhában van. Nem látszik túl izgatottnak.

– Mi a fenét műveltél, te örült?! – támad rá a nő. Hangjában keveredik a félelem és a féltés.

– Nyugi, nem hal bele a bűdösbogár – nyegléskedik a fiú. – Meg kellett védenem magam, mert a Szotyit egyből leverte az a bunkó. A Milu megkért engem meg a Szotyit, hogy szerezzük vissza a kazettáját a Praclitól, mert az a szemét le akarja nyelni, és el is mentünk, mert hát senki ne legyen ilyen genyó, de a Pracli meg közben lehívta magával a badis haverját,

az a nagy tahó meg egyből lenyomta a Szotyit, úgyhogy én már nem vártam meg, amíg engem is pofán vág.

– Ugye, megengedik, hogy szétnézzünk a fiú szobájában? – teszi fel a költői kérdést Kristóf.

– Persze – feleli rekedten a házigazda, és felkapja a szódás szifont. Az az acélhálóval bevont fajta, amelyre mindig is vágytam, de a szlovákiai kirándulások alatt mindig elmulasztottam megvenni, aztán – ugye – ott is elszemtelenedtek az árak. A szifon azt a sziszegő, utálatos hangot adja ki, ami után általában felvetődik a kínos kérdés, hogy kinek mi a feladata a családban.

– Az nem is érdekes, hogy én mit szólok hozzá, hogy a holmim közt turkálnak? – kérdezi ingerülten a srác.

– Te egyelőre befogod a szádat – dobja le a szifont az idősebb Schedel.

– Mi a fészkes fene volt azon a kibaltázott kazettán?! – mered az anyja a srácre. – Mi a loncos lófasz?

– Az Aladdin meg a 101 kiskutya – feleli a gyerek.

Az idősebb Schedel a fejéjez kap, mint a bádogfejű nemzedék a Postabank reklámjában, és egy kört tesz a konyhabútor előtt. Ránk nézni nem mer – nyilván azt gondolja, hogy én is az óberhéről vagyok –, inkább a mikrosütő digitális órájával szemez, ami éppen átvált 01.31.-ről 01.32.-re.

– Hány kazettád van, az ég áldjon meg – kérdezi a fiát.

– Kétszáz körül – mondja a srác. – Nem tudom pontosan.

– És abból a kétszázból nem tudtál volna egyetlen egyet odaadni annak a hülye kis kurvának?
– tör ki az apja.

A fiatal zsaruk visszajönnek és rázzák a fejüket Kristóf felé.

– Hol a pisztoly, Attila? – kérdezi a hadnagy.

– Ja, azt keresik? Hát az a Szotyinál maradt.

– Szórakozol, kis haver? – horkan fel az egyik rendőr. – A címét!

– Te ezt nem érted – fordul vissza az apjához a gyerek. – Ezt se. Itt a becsületről van szó, nem egy szar kazettáról. Ezek a lakótelepiek egy szemét csürhe. Tojás utca négy.

– Mi ez, a West Side Story vagy mi a picse?! – sikoltozik mögöttünk Schedelné, miközben mindenki kifelé tódul a konyhából.

– A fiukat be kell vinnünk kihallgatni – szól hátra Kristóf hadnagy.

– Magukkal jövök – mondja Schedel.

– Én is – kiabálja a neje.

– Nem, nem kell – higgasztja le a férje. – Csak nyugi.

– Felhívom a Pártait!

– Nyugi, mondom, hogy nyugi. Egyelőre ne csinálj semmit. Illetve hozz egy zoknit légy szíves.

– Kocsival jön? – kérdezi Kristóf, már az udvarról.

– Persze, ha kell.

– Akkor hárman majd magával tartanak, mert nekünk még be kell gyűjtenünk azt a nevezetes Szotyit.

Egy fiatal zsaru, a Pracli névre hallgató sértett és én a kapu előtt várjuk, amíg Schedel úr kifarol Opeljével a garázból, s kilöki az ajtót előttünk. Felesége a kerítéshez szalad, s csak most látom, micsoda telivér, szép nő. Vagy a hideg vagy a felindulás merevíti a mellbimbóit a pongyolának, mindenesetre nagyon szexi.

– Tényleg ne jöjjenek? – kiáltja.

– Ahogy tudok, telefonálok – tekeri fel az ablakot idegesen Schedel. A detektív betuszkolja mellém Praclit, ő meg előre ül.

Az utcák üresek. Valamiféle fehér permet hullik, nem igazi hó. A kocsik reflektorfényében dermedten villannak el a csupasz, út fölé benyúló faágak.

– Te melyik vagy a sok retardált közül? – fordul hátra Schedel.

Hirtelen nem tudom, melyikünkre gondol, de Pracli szerencsére magára veszi.

– Kovács Béla – mutatkozik be.

– Alias Pracli – teszi hozzá a rendőr.

– Nálam volt a kazetta.

– És mért nem adtad vissza?

– A gyerek beletörölt.

– Miféle gyerek? – kérdezi a zsaru.

– A fiam.

– Neked gyereked van? – nézek rá hitetlenül. Pracli úgy néz ki, mint aki éppen befejezte az általánost. Az állán pirosló pattanások közül kiálló néhány szál szőr jelzi bimbózó férfiasságát. A tehenek orrán látni ilyet.

– Ja. Fiam. Három éves.

– És műszaki érdeklődésű a gyerek – vonja le a következtetést a rendőr. – Előnnnyel indul majd az oviban rendezett számítógépes tanfolyamon.

Előbb érkezünk a „bázisra”, mint Kristófék. Várunk. A folyosón egy puffadt képű badibilder ül mély letargiában. Csak a mi emberünk lehet, mert olyan vörös az arca, mintha átzokogta volna az éjszakát. Nincs túl meleg, de azért trikóra vetkőzött, és a dzsekijét a feneke alá gyűrte. Átérezem, milyen nagy csapás lehet a hosszú tél egy igazi badisnak; merő időpazarlás egészen addig a napig, amikor végre ismét ingujjban lehet flangálni az utcán.

– Na, egy vérbeli pszichológus köteteket írhatna össze róla, hogyan fogadják az első házikutatást a kedves szülők – legyint a fiatal zsaru. – Van, ahol kitör a pánik és jajveszékelés: anyu és apu felváltva verdesi a fejét a falba és az Úrhoz fohászkodva kérdi: mit vétettem én, hogy egy ilyen piszkos kis csavargóval ver a sors, mint a Józsika – pedig jó régen tudják, hogy a Józsika lopkodja a lóvét a szublódból. Aztán van, ahol csendes belenyugvással veszik tudomásul, hogy a csemetét is elérte a végzet; felnőtté vált, beavattatott, papa-mama nyomdokaiba lépett; s van, ahol beszédes döbbenettel nézik, hogy mi kerül elő a gyermek fiókjából: nagy köteg zsozsó, fű vagy léghárító ágú.

Lehet, hogy rövidesen össztársadalmi élménnyé válik a házikutatás magzatjainknál? Lehet, hogy már nem is fogunk csodálkozni rajta, ha a rendőrség kiszáll, és feltúrja a gyerekszobát?

Legutóbb, midőn banális okokból a külvárosban rekedtem, s aztán éjjeli kettő körül becsöngettem barátaimhoz, hogy menedéket és konyakot kérjek, az egész család ijedten rohant ki az udvarra, mert azt hitték, hogy a Gyurikáért jött a kommandó. Gyurika, a ház fia ugyanis megengedte barátjának, hogy az a motorját az ő garázsukban parkírozza. A motorról persze kiderült, hogy lopott holmi; a jóbarát élből letagadott mindent, a családon pedig az első vidám házkutatás után kitört az újmódi csengőfrász. Éppúgy, mint szomszédaimnál, akiknek áldott jó gyermeke a piacon vásárolt patronokkal akarta halálra ijeszteni a házmesternét, aki helyett annak kivénhedt bernáthegyije kapott infarktust a pukkanásoktól. Szegény jószág.

Megjönnek Kristófék. A Schedel fiú menetben beszél valamit a magába roskadt testépítőnek, mire meglepetésképpen az apjától faszol ki egy csengő pofont. Kristóf közbelép, s ujjával megfenyegeti a magáról megfélemedezett szülőt. – A rendőrségen nincs erőszak! Talán majd otthon. Bár ezzel talán kissé elkésett.

Kristóf két ujjal gépel ugyan, de elég gyorsan. Néha az az érzésem, hogy Schedel apukát is meglepi egy-két dolog, ami a jegyzőkönyvbe kerül. Például fiának az az állítása, hogy már két éve jár azzal a bizonyos Szűcs Melindával, akit ő a konyhában gondatlan lekurvázott, meg hogy a Szafari-park megtekintésére áldozott schillingekből állt elő az a remek gázpisztoly, amely most tárgyi bizonyítékként szerepel, valamint látható megrökönyödésre készítette az is, hogy fia szerint ő és a neje némiképp munkamániás szülők, akik csak hébe-hóba fordulnak meg otthon, főleg este nyolc után, s már csak ezért se igen lehet tudomásuk fiuk apró-cseprő ügyeiről.

Négy óra körül van vége a kihallgatásoknak, illetve a jegyzőkönyvelésnek, utána pár intő szó kíséretében egyszerre mindenkit az utcára raknak. Schedel papa a kocsijába tereli fiát és Szotyit, akinek szemei körül lilás holdudvar kezd derengeni. A Badis és Pracli együtt indulnak a közeli lakótelep felé gyalog, s rövid időn belül hallom zaklatott szóváltásuk; én pedig kibattyogok az első trolizhoz. Rajtunk kívül más bolond még nem kóricál az utcán. Még a ki korán megébredt, s most félálomban forgolódik ágyában, talán az is csak azon morfondírozik, hogy vajon mivel lepje meg karácsonyra azt a kurva kölyköt.

PRÓBAVÁSÁRLÁS

„Légy hű a céghez és tisztességes azokhoz, akiktől vásárolsz és akiknek eladsz” – fogalmazta meg a becsületes, jó kereskedő krédóját a Somlay Artúr játszott nyugalmába vonuló üzlet-tulajdonos unokája (Páger Antal) számára Csathó Kálmán később parádés szereposztással megfilmesített „Fűszer és csemege” című sikeres színdarabjában. A darabot ‘38-ban, a filmet ‘40 elején mutatták be, és a közönség szívből drukkolt a kor két szerelmes bájgúnárjának, Gregusznak és Jávornak, akik az üzletért élő-haló szorgalmas boltossegédek alakították. Az úrizáló hajlamú unoka ugyan semmibe veszi az elhangzott intelmet, és szívósan ügyködik rajta, hogy csődbe vigye a krájlérját, de végül győz a szorgalom és lamúr, mert az idős kereskedőnek szerencsére leányunokája is van (Bulla Elma – Szörényi Éva), s így az örökségnek legalább egy része méltó kezekbe kerül.

Én ugyan rögzös vásárlói pályafutásom során ezekkel a nemes utódokkal már nem találkozhattam, s a felemelő élmény, hogy magabiztos (és fizetőképes) vevőként egy hasonlóan önérzetes, de segítőkész eladóval tárgyalhassak, ritkán adatott meg, mégis bízom a jövőben, mert szeretett miniszterelnökünk idén is fellendülést ígért, a környékünkön gombamód szaporodnak a boltok, s nincs kétségem afelől, hogy az egy főre jutó eladóterület nagyságát tekintve hamarosan felvesszük a versenyt a shopoholic (vásárláskényszeres) világgal, és egyszer csak feltűnik valahol Somlay ükunokája; de én magam sem csak sírángozom a dolgok állapotján, hanem kiveszem a részem a jobbításból tevélegesen is: hogy mást ne is említsek, a minap elszegődtem próbavásárlónak.

Azt hiszem Bronson éppen a gyerekeket tanította korcsolyázni, Willis részegen fetrengett, a Bondok pedig szaporán pislogó, trapéz nadrágos, szőke szépségeknek csapták a szelet, amikor jött a hívás, hogy köll mán a vitézség, s íme én is az első telefonra abbahagytam gatyáim szorgos vasalását, indultam az erkölcs és az árvák védelmére, mert amit a barátaim kérnek tőlem, azt ritkán tudom megtagadni. (Nemrég is végignézttem egy három és fél óras finn filmet a finn-orosz háborúról.)

Barátom, a boltos kezdettől fogva beavatott vállalkozásának gyötrelmeibe, s annyit bizton elmondhatok, hogy én magam sose vágnék bele ilyesmibe, bármennyire is kézenfekvőnek tűnik, hogy a meggazdagodás legegyszerűbb módja valamit olcsón venni és drágábban eladni. (Dehát én máig kivárom a zöld jelzést a gyalogátkelőnél, és egy megállóra is lyukasztok jegyet.)

Egy bizonyos A. J. Stokan nevű kereskedelmi szakértő az önmegvalósítás rendkívül hatékony formájának festi le egy kis boltocska nyitását és felvirágoztatását, s szerinte az a vállalkozó, aki jó gyakorlati érzékkel rendelkezik, önálló, kíváncsi, állhatatos és kreatív, és intuitív, van önbizalma és kommunikációs készsége is megfelelő, az joggal számíthat a sikerre.

Nos, közölhetem, hogy ugyan az én szatócs barátom bír mindezen vonzó tulajdonságokkal, s nem volt teljesen tájékozatlan a kereskedelemben sem (bár első anyagbeszerző körútjaira még magával vitte a Horváth Ilona szakácskönyvéből kivágott, a marhahús bontását részletező ábrát) és igen gyorsan magáévá tette a szakma gyakorlati tudnivalóit – már mindenki „szevasz komám”-mal üdvözli a nagybani piacon –, mégis nehezen boldogul.

Miután ismerőseim közül nem ő volt az egyetlen, aki hasonló kalandba kezdett, akarva-akaratlan is szerezhettem némi ismeretet a tárgyban. Elmondásuk alapján kiderül, hogy egy kisvállalkozás beindítása ritkán jár pozitív jellemfejlődéssel; bizonyos fajta aggályokat és gátlásokat eleve a ruhatárban kell hagyni, s aztán a fogcsikorgató versenyben akad, aki

agyarakat növeszt, más kemény patákat: van, akit a kiábrándítóan alacsony haszon tesz mizantróppá, s van, akit az ezen a terepen szerzett emberismeret. Miután kevés az az üzlet, amelyet valaki egymaga vezethet (árubeszerzés, eladás, adminisztráció, hivatalos ügyek intézése, stb.), társakat kell találni. Magától értetődő a családi és baráti körből történő választás, hiszen egy ismerőssel nyilván könnyebb szót érteni. Ilyenkor aztán fura dolgok derülhetnek ki. Bebizonyosodhat, hogy a kedves rokon felfogása a munkáról jócskán eltér a miénktől: nem véletlenül vágták ki eddigi munkahelyeiről; megbízhatatlan, pontatlan, esetleg lop is. A haver leánykáját, akit meggondolatlanul a pénztárba ültettünk, rövid idő múltán ki kell hajítani, mert folyamatosan látogatják kétes kinézetű suhancok, s tisztázódik, hogy fizetés nélkül, de nem üres kézzel mennek el. No jó, őket még könnyedén kirúgjuk, még ha meg is sínylik a családi és baráti kapcsolatok, de már sokkal nehezebb megválni attól az üzletvezetőtől, akire ugyan kisebb nyomozás után rábizonyítottuk, hogy megrövidíti a céget, viszont tud az összes stikliről, a számla nélküli árukról, a privát mézárszékről, az áfa nélküli pénztárgépről, stb. Vele szemben kialakulhat egyfajta patthelyzet, amelyet kölcsönös gyalázkodás után esetleg csak a nyers erőszak old meg, – egy ütésváltás pedig kétes kimenetelű. Persze az utcáról felvett munkatárssal sem könnyebb a helyzet. Lehet, hogy elmondod neki százszor, hogy mit szeretnél, mégsem érti meg, vagy eleve nem is akarja megcsinálni. Nem fogja fel, mondjuk, hogy a romlandó terméket éjszakára be kell rámolni a hűtőkbe, hogy a párizsi barnuló végét le kell vágni, mielőtt a pultba kerül, hogy kezet kell mosni, hogy takarítani kell, stb. Rájössz, hogy olyan komor szekta tagja, ahol nem divat a mosolygás és szívélyesség, s hogy semmi pénzért nem adná fel a vele szemben is évtizedek óta alkalmazott technikát: amíg tart a tegnapiból, jusst sem ad a frissből.

A passzív rezisztencia nem csak az állami munkaadóval szemben működik. Alkalmazottaid biztosak benne, hogy te jól megszeded magad az üzleten, őket pedig éhbérért dolgoztatod. Pár éve egy athéni kávézóban a kiszolgáló azzal hárította el az általunk kínált borraivalót, hogy ő nem piszkos kapitalista, mint a tulajdonos (idáig szép), de aztán két olasz lányt szinte kilökött az utcára, mondván, náluk semmi se „caldo”, minden meleg. (Szegények nem tudom, hol kaptak végül meleg teát, ha olaszul kérték.) Akkor ezt a magatartást kissé furcsállottam, de aztán rá kellett jönnöm, hogy az alkalmazott mindenhol rühelli a főnökét, még ha érdekeik látszólag egybe esnek is, és hogy a mi eladók is a külföldi vevőre dühösek saját tudatlanságuk miatt.

Még bonyolultabb a helyzet, ha egy nagyon közeli családtag, mondjuk a házastárs egyben üzlettárs is. Egyik barátnőm (gyerekruhák) volt férje évek óta az üzlet fekete könyvelésével zsarolja őt és időnként beveri az egyébként jól menő butik kirakatát. Másik barátnőm (háztartási cikkek) férje úgy véli, hogy a bolt megalapításával ő már örökre megtette a kötelességét, életének hátralévő napjait bizvást a kártyaasztal mellett töltheti, időnként eltapsolva a teljes napi bevételt. (Hogy ne legyünk igazságtalanok, ismerek olyan családi vállalkozást is, ahol a kezdeti sikerek után az asszonnyal szaladt el a ló.)

Ezek ugye, minden személyes vetületük ellenére, „személyzeti” problémák, s valójában én is azért zötykölődöm most a buszon a budai hegyek felé menet, hogy a barátom hasonló gondját segítsék megoldani. Feltevése szerint alkalmazottai saját zsebre dolgoznak, összejátszanak a szállítókkal, nem az általa beállított árakat használják, rendszeresen becsapják, s ezzel elriasztják a vevőket. Nem olyan feladat, amilyenre egész életemben vágytam, már ha nem is nekem kell majd valakinek a szemébe vágni, hogy csalsz, lopsz, hazudsz, tolvaj vagy, korodnak hű fia: mehetsz az utcára, gondoltál volna a három gyerekedre előbb. Kínos. És piti, ha összehasonlításokban gondolkodunk.

Nem elég tehát, ha a vállalkozó a fent említett jó tulajdonságokkal rendelkezik, egy személyben gyakorló pszichológusnak és detektívnek is kell lennie. Hogy mért nehéz ma olyan munkatársakat találni, akik megbízhatóak és nem csak azért tisztességesek, mert félnek a leleplezéstől, hanem csak úgy, von Haus aus, abba hely hiányában most nem mennék bele, de tény, hogy azzal a bizonyos lámpással el lehetne kóborolni a pesti utcán pitymallattól szürkületig. Barátom igyekezete, miszerint ő lehetőségein túl is igyekszik megfizetni az alkalmazottait, hogy korrekt viselkedésre serkentse őket, meddő, hiszen mindenki és mindig többet akar, mint amennyit kap: ismerek olyan vállalatot, ahol a tizenötezret kereső nyugdíjas portást (ennek a fizetésnek a többszöröséért) felnyírt hajú, egyenruhás, őrző-védő fiatalemberre cserélték le – fizikai állapotuk alapján akár értelmes munkát is végezhetnének valahol –: ott azóta egyszerű lakatok helyett már vasúti plombával is kell védeni a raktárak bejáratát. Tőlük.

Az üzlet közelében találkozunk. Barátom elmondja, hogy mit vásároljak, mit nézzek meg, számlát és áfás számlát is kérjek, s hogy utána hol jövünk össze kiértékelni az akciót.

Gyia.

Kertvárosi környék a hegy alján, bontásra érett földszintes házakkal. Mindenféle lommal zsúfolt kertek, elhagyott téglagyár az út végén. Nem egy villanegyed. Itt előbb el lehet passzolni egy hűtökocsi fagyasztott csirkelábat, mint negyed kiló bélszint – gondolom magamban. Természetesen tudom, hogy a klasszikus vállalkozó miként néz ki magának egy boltot, hogyan méri fel a környékbeli vásárlóréteget, stb., de azt is tudom, hogy a barátom ezt a korábban igen alacsony forgalmú boltot is csak vesztegetés árán bérelhette ki; hogy járható közelségben van másik két, régóta működő üzlet, melyeknek gazdái kezdetben pénzt és fáradságot nem kímélve jelentgették őt fel mindenféle ellenőrző hatóságoknál, akik nagyon szorgalmasak tudnak lenni, ha némi adómentes ösztönzést kapnak. (Sőt olyan hivatalnok is akadt, aki még nyugdíjba vonulása után is szerette volna kézhez venni megszokott havi apanázsát.)

A bolt elég nagynak látszik. Ronda betonépület nagy ablakokkal, s a rájuk ragasztott hirdeteményekből mindjárt kitűnik, hogy az én barátomnak se reklámra, s e hirdetésre nem futja, ugyanazzal a lejáratott ötlettel dolgozik, mint kollégái: „akció” címén minden ár át van húzva, alatta az új, ki tudja hanyadik és miféle, mit fedő ár. Az ember azt gondolhatná, hogy itt folyamatosan jól jár, de nem azt gondolja, mert már gyanakvással teli az a mocskos vásárlói lelke, mindössze arra a következtetésre jut, hogy valódi ár már nem is létezik, kamu az egész, szármalmas kis ügyeskedés.

Belül egyetlen vásárló sincs, s én egy pillanat alatt rájövök, hogy rosszul öltöztem: nem azt a sapkát kellett volna fölvennem, amelynek előző este „Guten Abend”-et köszönt az Operában a ruhatáros néni – egyáltalán – topisabbra kellett volna venni a figurát. (A szokásosnál is topisabbra, pardon.)

Az üzlet közepén három eladónő beszélget, szinte meglepetve, fürkészsze néznek rám, aztán hirtelen megpróbálják a munka látszatát kelteni. Kosarat veszek, körbesétálok a gondolák között, mintha keresnék valamit. Nem nézek fel, de így is érzem, hogy mind a hárman figyelnek. Végül a kosárba teszek két zacskó tésztát, egy üveg bort meg egy kicsomagolt, ár nélküli nápolyiköteget, és a pultnál leméretek egy guriga trappistát. Van a nő tekintetében valami, amiből sejtem, hogy gyanút fogott, persze nem nehéz rájönni – gondolom, amikor a pénztár felé megyek. Ezen a környéken még a békekölcsön idején vett valaki utoljára egy egész sajtot, de az illetőt később el is vitte a rendőrség.

Némileg megkönnyebbülten lépek ki a boltból, viszem a szatyor holmit a barátomhoz. A többi az ő dolga.

Gondterhelten vizsgálja a bementett álnévre kiállított áfás számlát, vakarja a fejét, káromkodik.

Pedig ma még nem is beszélgettünk a területeket felosztó és az árakat kényre-kedvre meghatározó, az árut uszály- és kamionszámra vásárló piaci cápáról, aki, mikor felajánlották neki, hogy vegyen meg egy olcsó földterületet Dabas környékén, azt válaszolta: hülye vagy te, öcsi – most vettem narancsligetet Spanyolországban. Egy szót se ejtettünk a „vállalkozóbarát” höhere politikáról. Éppen csak vásároltunk valamit, ami már a miénk.

LAKÁS ÖT ÉS FÉLÉRT

Van nekem egy igen jó barátom, aki zenész. Művészete nem csak abban áll, hogy kitűnően klarinétozik, de abban is, hogy minden pocsék munkát mással tud elvégeztetni. Nagyon ért hozzá: ez valami adottság nála, örökölt tudás vagy korai bölcsesség, nem tudom, mindenesetre hasznos és domináns tulajdonsága, az biztos. Úgy tud kunyerálni, mint egy kisgyerek, és úgy zsarol, mint a Cosa Nostra. Legutóbb nekem kellett volna eladnom a lakását, mert ő *nem ért rá*.

– Minden el van intézve, Öcsi – mondta –, az egész nem több, mint egy kis telefonügyelet. Ott ülsz, szopogatsz a sört, és fogadod a klienseket. Óránként jön egy. Te csak végigvezeted a lakáson, dicséred a kilátást meg a szomszédokat, aztán gratulálsz, a szerződéskötésre meg majd hazaugrom. Délben hagyta egy üres órát, hogy legyen időd ebédelni. A „Thai”-t ajánlom. Nagyon szolgálatkész, kedves kis mukik, és a kaja is fenséges.

– Aha – mondtam erre én. – És azt tudod, hogy éjszaka dolgozom?

– Nem számít – felelte –, hát nem emlékszel, hogy a Balcsin napokig nem aludtunk? Elfelejtetted Petrát és Grazynát? Hát mi vagy te? A Skála Kópé vagy Don Tenorio de Óbuda? Egy napot kibírsz. Aki sokat alszik, az keveset él. És minden sínen van, neked csak mosolyogni kell és szalutálni, mint a bakternek.

– Jó, nem bánom – mondtam erre én meggondolatlanul.

Sose tanult semmiből. Amikor ebbe a lakásba költöztettük, akkor is el volt intézve minden, de a hűtőszekrényéből a lépcsőházban potyogni kezdtek a tojások meg egy fazék paradicsomos káposzta, mert elfelejtette kiüríteni.

– Aztán mennyi? – kérdeztem.

– Mi mennyi?

– A percentem. Hát a lakás, te ló.

– Ja. Öt és fél milkó.

* * *

Jól kezdődött. Alig tudtam kinyitni a zárat. Barátom ugyan elmagyarázta, hogy melyik nyílik zárva, melyiket kell tolni, és melyiket húzni és emelni, de nem írta le. Kicsit késtem, s most eléggé elment az idő, mert óvatossá kellett lennem. Két napja, a titkos találkán, egy másik, segítőkész és önzetlen barátom kéglíjében beletörtem a kulcsot a zárba (belülről), s mikor az én barátom mit sem sejtő feleségével karján hazatért, menten összecsendült az egész ház, hogy kiszabadításunkra szövetkezzen. A pásztoróra olyan tömeggyűléssel ért véget, hogy megirigyelhette volna akármelyik magára valamit is adó párt. A következményekről jobb, ha hallgatok.

Alighogy leraktam a konyhában söreimet, már csöngettek is. Nyiszlett kis gimnazista állt az ajtóban, vállán színes hátizsák, kezében cetli.

– A lakás érdekelne – mondta. – Lebeszéltek telcsin. Guth.

– Szevasz – üdvözöltem én. – Papa, mama?

– Jól vannak – mondta ő. – Nekem lesz.

– Hát ... erre tessék – veztettem be az előszobán át a hálóba. Nem volt időm előzetesen körülnézni, így a látvány engem is meglepett kissé. A szoba közepén három szétszedett

kerékpár állt felfordítva, előttük egy nagy darab mocskos fólián különféle szerfelett olajos alkatrészek heverték, mint egy műhelyben. A legmegdöbbentőbb hatást mégis a mennyezet keltette. Barátom téglalap alakú, fehér hungarocell lapokkal fedte be a plafont, de feltehetően nem megfelelő ragasztót választott, mert a lapocskák harmada éppen szökni készült a helyéről, és startkész állapotban lebegett alá.

– Hm. Egyfajta akusztikai megoldás – találtam fel magam, és felkapkodtam azt a három-négy darabot, ami már a padlón landolt. – A barátom zenész. És jövőre indul a Tour de France-on.

– Aha – mondta a kiscsávó, és egyet dobott a hátizsákon. – Szeretném megnézni a kilátást.

Kinyitottam az erkélyajtót, és közben kicsit megszagattam vele a függönyt. Azanyád. Belsővel arrébb passzoltam a küszöbön heverő aszalódott vadméheket, és kimentünk. Az erkélyről végre szép volt minden. A cseresznye virágzott, a tarhonyafa lombjai ott susogtak alattunk, madarak csiviteltek és orgonaillat szállt.

– Ez a kilátás? – tudakolta a srác.

Baloldalt és jobbra is a miénkhez hasonló kockaépület magasodott előttünk, de köztük lenyűgöző panoráma nyílt az előkelő völgyre.

– Részleges – becsültem fel a dolgot, mintha először látnám. – De a tűzijátéokra összejön az egész rokonság. Azt hiszem így áll a hirdetésben is, bár csak a fogalmazványt láttam. A másik szoba ...

– Nem így volt – közölte a srác, és indult kifelé. – Majd még visszatérek a dologra, és telefonálok.

– Ahogy gondolod – nyitottam az ajtót. – Azt hiszem nem árt igyekezni, mert csak ma jönnek vagy tízen.

– Sok szerencsét – mondta a srác, és leügetett a lépcsőn.

Tiszta hülye vagyok, hogy olyasmit vállallok, amihez fingom sincs – gondoltam, miközben a konyhában kinyitottam magamnak egy sört, amit ugye szintén magam fizettem. Kiszáradt a torkom a hatalmas agitációban. Tessék! A beépített mosogatót meg se mutattam. Amennyi kereskedői vér bennem van, a koronaékszereket se tudnám elsütni egy gyűrött százasért. Legalább azt illene tudnom, hogy mi van abban a hülye hirdetésben.

A telefon mellett, egy sajtupapíron ez állt: 10 óra – Tuba Piroska, dr. Markó Jenő. Jellemző. Az egyetlen spinkó mellé beosztott egy pasit is. És ezekkel váltsak én rendszert.

Tuba Piroska taxival érkezett, és szakasztott úgy nézett ki, mint a Sky egyik bemondónője. Feljavított Kleo-frizurát hordott, fitos volt, és a melle tövéig szeplős, de mielőtt beleszerettem volna, megjött dr. Markó Jenő is, és átvette az irányítást. Piroskával elküldette a taxit, felajánlotta neki BMW-jét egy visszfuvarra, és még ugyanabban a mondatban biztosított róla, hogy az ötmillió komplett nonszensz, mert ő ügyvéd. – Öt és fél – mondtam erre én. – Ugyan már, azt a felet úgyis csak azért tették hozzá, hogy legyen miből engedni. Ne pazaroljuk az időt. A lakás lestrapált – mutatott körbe –, s rá kellene költeni egy újabb milkót, hogy civilizált kinézete legyen.

Az ügyvéd úrnak tenyérbemászó képe volt, és amerikai nyakkendője, döglött sast formázó csúszócsattal. Egyszer együtt laktam egy hasonló pofával Rómában, egy koszos panzióban. Annak is olyan arrogáns dumája volt, hogy – mea culpa – még a Kádár-rendszert is megvédtem ellene. Right or wrong, le vagy te szarva.

– Nem tudom, magának mi a véleménye – fordult az ügyvéd úr Tuba Piroskához –, de én úgy látom, hogy ha itt elgurul egy kettes, akkor legfeljebb egy év múlva kerül elő a parkettarésből.

– Hát, én azt hiszem, már döntöttem is – húzta el érzéki száját a nő. – Ez a kégli olyan lelakott, mint egy isztambuli hotel. A fürdőszoba, az talán még elmegy.

Szerencsére csöngött a telefon.

– Lelakás – szóltam bele a kagylóba. Mire befejeztem a beszélgetést, az ügyvéd úr már megkérte a bemondónőm kezét az erkélyt belengő, bódító orgonailatban. Búcsúzóul átnyújtotta a névjegyét. – Ötért érdekel – közölte.

Tudod, mikor.

11-kor nem jött senki, pedig a műsorban szerepelt egy bizonyos *Krodnyik* (üzletkötő). Ismerte a telefonszámot, mégse vette a fáradságot, hogy kiértékelje távolmaradása okáról. Lehet, hogy elzsugázta a lóvét, s a mély elkeseredés elnyomta benne a hazulról hozott jó modort. Vagy csak bunkó. (Magyarázatmentesen.) Kezdtem félni, hogy sosem tudom meg, milyen nehéz milliós üzletet kötni.

12-kor megtudtam, mert megérkezett Tüskés bácsi. (Anyuval), ahogyan a papíron állt. A zárójelbe tett nő a felesége volt, kissé benne a korban. Nehezen vették a kerti lépcsőket, és sejtettem, hogy ebből keresztkérdés lesz.

– Mondja csak, télen ki tartja tisztán ezt a rengeteg lépcsőt? – kérdezte Anyu, miután sóhajtva letelepedett egy általam hirtelen megtisztított székre. Tüskés bácsi mellette és kissé mögötte helyezkedett el, mint ahogyan megfakult, régi fényképeken szokás. Colombo típusú ballonját viselte, s alatta abroszmintás ing fölött azt a bőrgombos mellényt, amelyet már a SZETA is csak bizományba venne át. Van, amihez ragaszkodik az ember.

– A lakók, felváltva – feleltem könnyedén. Barátom szerint ugyan csak ketten takarítják a havat: ő meg az olvadás, de ezzel nem akartam felzaklatni a tisztaság párt.

– Közös lónak túrók a háta – jegyzete meg Tüskés bácsi.

– A felső szomszédnak vannak gyerekei? – firtatta Anyu.

– Ez miért fontos – kérdeztem én kíváncsian.

– Magának vannak gyerekei? – toldotta meg erre a kérdést.

– Nincsenek – feleltem én, és némi fény gyúlt az agyamban. – De ha elmennek, majd felhí-...

– Szégyen – nézett a férjére Anyu jelentőségteljesen, aztán rámvetette megrovó tekintetét. – Akkor nem is tudhatja, hogy miért kérdem.

– Ott egy manőken lakik – mondtam sietve. – Babette.

– Na, képzelem – bólintott Anyu. – Férfi vagy nő?

– Tessék? – kérdeztem én.

– És mi a helyzet az alsó lakóval – szögezte nekem a kérdést Tüskés bácsi.

Hiába ez más generáció. A tapasztalat. Bölcsesség. Gyanakvás.

– Ó, hát az... az egy nagyon rendes, érzékeny, csöndes kis ember; tetszik ismerni azt a hivatalnok típust – mosolyogtam én. Kicsit tompítottam a dolgon, mert az alsó szomszéd nem érzékeny volt, hanem hyperszenzitív. Egy zenész házibulinkra azzal a húszkilós vaskalapáccsal nyitott be, amelyet rendesebb kovácsműhelyekben Samunak becéznek, és a húrját csak Odüsszeusz tudja kihúzni, tavaly nyáron pedig, amikor barátom külföldi turnéja alatt rám volt bízva a lakás, azzal a hírrel riasztott telefonon, hogy a lakásban ömlik a víz. Nyargaltam a tetthelyre, s lelki szemeim előtt már a küszöböt nyaldosta a tengerár. Ehelyett a csendes kis ember közölte, hogy ő nyugdíjas pilóta ugyan, de a füle az még mindig vetekszik a

pumáéval, s hogy a fürdőszobájában folyamatosan zúg a cső. Ebből arra a következtetésre jutott, hogy a barátomnál nyitva maradt a kád csapja. – Hallgassa meg maga is – invitált be a fürdőszobájába. Ott álltunk a kád előtt, és füleltünk, zúg-e a cső. Halkan zúgott, ahogy minden magányos cső zúg. (Ebből az élményből azóta szonátát írtam.)

– Jjjo – mondta Anyu, aztán felállt és kifelé indult. – Még megszántjuk-vetjük.

– Hányjuk – mondtam én akaratlanul.

– Köszönjük, fiam – mondta Tüskés bácsi, és vállon veregetett. – Mielőbb alapítson családot. Meglátja, egész más lesz az élete.

Lassan, egymásba karolva mentek le a lépcsőn, s már valószínűleg a következő címet tárgyalták, ahová majd becsöngetnek beszélgetni. Szelíd elképedésemre egy vadonatúj Opelbe szálltak be, s Anyu ült a volán mögé. Lehet, hogy mégis van pénzük.

Ebéd után egy nagyon határozott, Anderle nevű ember érkezett. Szabócentivel mérte a távolságokat, s felvilágosított róla, hogy a konyhában nincs fűtés, aztán elmesélte, hogy a mögöttünk fekvő kies ligetben előző héten többen is megerőszakoltak egy gimnazista lányt.

– A szatírok azóta cáfolták a hírt – próbáltam humorizálni.

– Nekem nem kell bemutatni a környéket – állított le ő. – Itt sötétedés után nem lehet kiengedni a gyerekeket az utcára. Húsz éve ebben a szomszédságban lakom. A lányomnak akarok lakást venni, de ahogy látom, ez tulajdonképpen egy nagy szoba, csak ügyesen háromfelé osztották a falakkal.

– Igen – nyögtem ki én. – Ez bevett szokás: falakkal megosztják a teret, aztán ezeket a részeket szobának nevezik.

– Ha-ha – komolyodott el. – Vicces. De én nem komálom, ha bilire akarnak ültetni. Tudja, hogy ki lakik ott szemben? A Szabati művésznő. Elvált a férjétől, mert az buzi lett.

– Ne beszéljen – képedtem el. – Sose hittem volna.

– De bizony – nyomatékosította ő. – Ez egy ilyen környék.

– Nem én vagyok a tulaj – szögeztem le higgadtan.

Anderle letette a centit. – nekem tetszik, de meg kell mutatnom önagyságának is. A Velvárt nem örülne, ha ezt látná – emelt fel egy kerékpáralkatrészt a szoba közepéről.

– Kicsoda?

– Ezek szerint nem maga a bringás – kérdezett vissza ő.

– Nem. Nem kerékpározom, és nincsenek gyerekeim.

– Maga egy óvatos pasas – nézett meg jobban.

Ezt nem állítottam volna magamról éppen akkor, amikor vadidegeneket eregettem be a barátom lakásába, hogy ott jól körülnézhessenek, de szerencsére aznap már nem kellett tovább analizálgatnom magam, mert az utolsó jelentkező lemondta a randevút, s így egy sörrel lezárhattam a fogadóórát. *Hívjál fel, csurákos – hagytam üzenetet a barátomnak egy füzetlapon. – A kérő nem ment el egyből, pedig beleadtam apait-anyait, de a milliomosok kicsit finnyásak. Azért maradt némi remény. Tuba Piroskáért még számolunk. Nyolc előtt hívj, mert a házinéni morcos, ha akkor telefonálok, amikor ő a „Bódog családot” nézi. Fruzsina nem jelentkezett.*

SZELÍDEK ÉS VADAK

Ugyanazon a napon, amelyen végül megölték, két alkalommal is megmentették Kiss Sándor életét. Először nem sokkal azután, hogy a pazarul berendezett hétvégi ház kanapéján megébredt, s elgémberedett tagjait óvatosan megpróbálta működésre bírni. Úgy érezte, ha megmozdul mindene darabokra törik, mint annak a konyhakőre ejtett kis csoki Mikulásnak, amelyet lányai dobtak be a postaládájába a minap. (Valójában nem is csak leesett, hanem oda lett az betyárosan vágva, haj.) Az anyjuk biztosan megtiltotta nekik, hogy becsöngessenek a szobakonyhás büntanyára, ahol az apjuk lakott.

Bal kezét óvatosan kihúzta maga alól, és oldalra fordult. A kanapé mellett, egy széken feküdt összehajtogatva a számára kikészített ágynemű. Sejtelve sem volt róla, hogy soha életében több lepedőt össze nem piszkít, de azt észrevette, hogy a konyha ajtaja alatt fény szűrődik ki.

Pár percre visszahanyatlott a kanapéra, aztán mégis erőt vett magán és felkelt. – Jár a baba, jár – ösztökelte magát, miközben az első bizonytalan lépéseket tette a konyha felé. Egy hideg ital biztosan jót tenne.

Előző este az egész társaság lenn vacsorázott a faluban, egy felkapott, méregdrága helyen, ahol tengernyi válllappal dekorált, olaszosan lenyalt hajú pincérek szolgáltak fel, s hordták a piát nyakra-főre, s ahová Kissnek önszántából soha eszébe se jutott volna betenni a lábát, de Kéti erőszakos volt és lefegyverző, mint mindig, mint akkor is, amikor meghívta erre a kétnaposnak tervezett szilveszteri bulira.

A piacon találkoztak, pár nappal karácsony előtt. Kiss fejes salátát vásárolt a pintyeinek (a madarak, pár könyv és egy rozoga, neobarokk kisasztal volt minden, amit a közös lakásból magával vitt), s miközben a hatalmas, koszos akváriumban tömegével fuldokló halak előtt álldogáltak a csatakos sorban, a férfi elmesélte házasságának történetét. Kéti megkérte a hentest, hogy üsse agyon a vásárolt pontyokat, de alaposan, aztán pedig Kiss lelkére kötötte, hogy velük szilveszterezzen, mert ilyenkor emberek közé kell menni, nem sötét zugokban (kocsmákban) bujdokolni a sebeket nyalogatva. Kiss ezzel egyet is értett, s így került a minden luxussal berendezett, hegytetőn, célszerűen irtott erdő tisztásán álló hétvégi házba, ahol minden hiú várakozása ellenére nem csak Kéti találta, hanem az asszony élettársából és egy szintén vendég, de otthonosan mozgó párból álló, összeszokott társaságot, pedig miközben a behavazott erdőn át fölfelé ballagott a hegyre (a kisvasutat lekérte, mert halaszthatatlan dolga támadt a restiben), azon tűnődött, hogy bizony legalább tíz éve nem járt kanyargó hegyi patak partján, s csupán a Duna-parti HÉV-megállóban került a természet kibetonozott közelébe, eszébe jutottak azok a mára nosztalgikusan szép pillanatok is, amikor az osztályterem reggeli zűrzavarába belépve szeme legelőször mindig Kéti fekete copfjai után kutatott, ilyenkor újra és újra felfedezve, hogy szíve hevesebben zakatol, mint az egészségpályás cikk-cakk futás vagy a medicinlabdás edzésgyakorlatok után.

Óvatosan kinyitotta a konyhaajtót és belesett. A fiatal pár nőtagja, Veruska tevékenykedett benn, egy szál bugyiban s hozzáillő melltartóban. Háttal állt és sorban nyitogatta a konyhaszekrény ajtajait. Szemmel láthatóan keresett valamit.

– Egy sört, egy sört nem találtál véletlenül? – kérdezte meg Kiss rekedten.

Veruska ijedten pillantott hátra, de aztán csak bosszúsan legyintett. – A francba! Ráhozod az emberre a frászt – nyafogta, de nem igazán látszott rémülni; el se takarta magát; rövid bámészkodás után Kiss nézett fel illedelmesen a mennyezetre. – Ott van alul – mutatott a lány a mosogató alá, s valóban, az alsó, elhúzható ajtó mögül több rekesz sör tárult Kiss szemei

elé. Mohó ügyetlenséggel kapott ki egyet, s gyors, de hosszú kortyot engedett le belőle, aztán látható megkönnyebbüléssel helyezte maga elé az üveget a konyhaasztalra. – Ez megmentette az életemet – közölte tárgyilagosan. A lány csontos volt, csenevész, de ápolt, kismellű, de nagyszájú: nem éppen Kiss esete. – Jobban mondva te mentetted meg, mert magamtól biztosan nem mertem volna kijönni. Utálok a más holmija közt turkálni.

– Ugyan már, nem lehetsz ennyire birka – rázta a fejét hitetlenkedve a lány. – Ilyenkor szoktam kenni magamnak sutyiban egy zsíros kenyeret, de ezeknek csak olajuk van, meg ez a bádogkenyér – emelte fel és ejtette vissza az asztalra az Abonettes dobozt. – Abban a pöttyös dobozban van egy pár Széchenyi, dehát az nudli. Biztos’ a takarítónőnek. A koronaékszereket nem itt rejtegetik.

– Nudli?! – vágott le egy grimaszt Kiss. Kétinek azt már nem is merte elmesélni, hogy novemberben – megfelelően udvarias keretek között – a gyárban is lehetőséget kapott a pályamódosításra (kirúgták), mert a történet ezután már csak úgy lett volna fokozható, hogy leégett a ház is, és benne a nagymama, mert nem tudott kimászni a hintaszékből.

– Azt már tegnap láttam, hogy veled az alapoknál kéne kezdeni – mondta Veruska, miközben fagyaltot vett ki a hűtőből, felült az asztalra, és a tégelyt lábai közé téve beledöfte a kanalat. – Még sajnálalak is egy kicsit.

– Aztán mért kellett engem sajnálni? – érdeklődött Kiss.

– Hát ... gondolom nem mindegy, hogy veled nevetnek vagy rajtad ...

– Szerinted rajtam nevettek? – kérdezte Kiss, és kicserélte a sörösüveget.

– Mér’, figyelj; gondolod, hogy úgy meghatotta őket a kis történeted a húszforintos Trabantodról? Az a zseniális biztosítási csalás, ami közben majdnem tüdőgyulladást kaptál a sajátkezüleg kivert szélvédőd mögött a havas esőben? Ez azért elég piti, szívi – nyalta le gondosan a kanalat Veruska. – Közlöm veled, hogy épp’ most hajtottak ki a biztosítóból hatvan rongyot, csak azzal, hogy a Badi kocsiját leküldték pár hónapra tanyára. A múlt héten véletlenül megkerült, csak éppen hiányzott belőle az a pár kütyü, ami nálunk pihent a spájzban. Nem kérsz? Nagyon baró – nyomta Kiss orra alá a fagyit.

Kiss elvette tőle a tégelyt, homlokára szorította és végiggörgette rajta, aztán visszaadta a lánynak. – Tényleg finom. Mondd csak, te mindent tudsz róluk?

– Még szép, hogy megnézem, ki az, akinek a farkát a számba veszem.

– Pardon – prüszkölt bele Kiss a sörösüvegbe.

– Semmi, semmi – mondta a lány, és lezökkent a földre.

Kicsinyke mellei megremegtek. A férfi elfordította a fejét, Veruska pedig némi kutatás után egy fehér edényt vett ki a hűtőből és belecsúsztatta a mikrosütőbe, aztán a kis ablakon keresztül leste, hogyan forog. Kiugró vállcsontjaitól eltekintve hátulról sokkal szexisebbnek látszott: a lába izmos volt, a fenéke feszes és kerek.

A mikrosütő órája 6:50-et mutatott, s a konyhaablak mögött rejtőző sötét fenyőerdőből még nem látszott semmi. Négy óra volt hátra Kiss életéből.

Az lesz a legokosabb, ha a reggeli vonattal eltekerek a búsba – gondolta a férfi. Eleve nem indult jól az egész. Kéti élettársa, akit szintén Kissnek hívtak, persze Győző keresztnévvel, s akit mindenki csak Badinak szólított, leplezetlen ellenszenvvel fogadta Kisst. Megjegyzéseket tett a kannás borra, amelyet Kiss az ünneplő nejlonzacskóból előhalászott („Azt hittem, ilyennel már csak a kocsiálvázat mossák.”), Kiss kopott, de még igazán jól elhordható

télikabátjára („A hatvanas években volt divatos intézeti gyerekek számára ...”); közben föl-alá rohangászott a lakásban, és valamiféle Schneidert gyalázott keresetlen szavakkal, aki állítólag pontosan akkor nem található meg sose, amikor a legnagyobb szükség lenne rá. Kiss a végén ülve önkéntelenül végighallgatta, hogy Badi következetesen lyuksógorának titulálja, s Kétitől a farka mérete után érdeklődik.

Akkor rögtön sarkon kellett volna fordulnom – morfondírozott Kiss. Ám a hangulat a rideg fogadtatást követően hirtelen megenyhült: Badi elnézést kért a gorombaságokért; idegesítő üzleti bonyodalmakra hivatkozott, s miközben Kéti a cinkéket etette a ház előtt, majdnem úgy tűnt, hogy a két férfi szapora poharazgatás közben, régi bulgáriai nyarokról beszélgetve, s az NDK-s csajok intézményének bezárásán keseregve végül is megtalálja a közös hangot. Badi egészen felvillanyozódott, amikor kiderült, hogy Kiss beszél németül, és azonnal a telefonhoz vonszolta, hogy bizonyos üzlettársát felhívják az egyik pesti szállodában. Kiderült, hogy ez általában a sokat pocskondiázott Schneider feladata, s a telefonbeszélgetés közben az is világossá vált, hogy Badi egy erdélyi festő képeit ajánlgatja a zürichi galériásnak, méghozzá nem is először, hiszen a korábbi feltételekről és ugyanarról a siebenburgi Mahlerről volt szó, s Kiss ezen a ponton Badi mély megrökönyödésére letette a kagylót.

– Holnap reggel nyolc körül még ott lesz a szállodában – mondta elfordulva. – Egyből emlékezett a nevedre.

– Még szép, hogy nem felejtette el – csapott a levegőbe dühösen Badi. – A múltkor is jól átvért a vén tetű. Pedig akkor mi vittük ki a motyót. Épp hogy kijött a lóvéból a szálló. Mi az, hogy nyolc körül még ott lesz? És utána?

– Um acht. Nyolc körül – vont a vállát Kiss.

– Hívd fel még egyszer – követelte Badi, s miután a másik erre nem volt hajlandó, hangos, parttalan vitába keveredtek, amelyben említésre került az erkölcs, a vámszabályok és az emberi hülyeség egyaránt. Kéti még éppen időben lépett közbe, és megérkezett a fiatal vendégpár is, Veruska és a folyamatosan rágógumizó Rágó, aki aztán készséges partnere lett Badinak abban, hogy Kist az este hátralévő részében megállás nélkül ugrassák, nevetséges helyzetekbe kényszerítsék és megpróbálják megalázni. Kist egy bizonyos idő után mindez már nem izgatta, sőt, alkoholos, öntipró jókedvében – Kéti minden jószándékú tiltakozása ellenére – még bele is segített a mókába, mert elmesélte, hogyan kényszerítették lopásra a katonaságnál. Egy kopasz, akinek még füstöl a laktanya kapuja előtt eldobott csikkje, nem nagyon ellenkezhetsz, ha az őrmester ráparancsol, hogy ugorjon ki a dzsipből, és markoljon fel egy zacskó tejet az éjszakai utcára lerakott tejesládákból. Az már csak véletlen, hogy rémületében az ülés alatt heverő drótkefére hajította a tejet, úgyhogy miközben az őrmester a gázra taposott, ő már bokáig ült a csordogáló tejben.

– Csokis palacsinta – dugta az orra alá Veruska a tálat. – Ilyen finomat még nem ettél!

– Köszönöm, de nem nagyon megy a sörhöz – szabadkozott Kiss. Egyedül az bántotta, hogy egész este egy szót sem tudott váltani Kétivel szabadon.

– Na, légszi’, ne légy már ilyen finnyás – nógatta Veruska. – Tisztára kiakasztasz. Csak egy falcsit a mamától. Téged mindenre ilyen nehéz rávenni?

Kiss combjára ült, és megpróbált egy falatot a férfi szájába dugni. – Csukd be szemed, nyisd ki szád, teszek bele cukorkát.

Kiss hirtelen nem tudta, hogy mit kezdjen a bal kezével – jobbját lefoglalta a sörösüveg –, végül a lány hóna alatt az imbolyogni kezdő széken egyensúlyozva az asztal támlájába kapaszkodott bele.

- Gyere már Rágó, szex van a konyhában! – kiáltotta Badi, aki észrevétlen lépett be az ajtón.
- Gyere már, te fingeszű, dugják a csajodat!

Utcai ruhában volt, nem a suhogó selyemmelegítőjében: téglaszínű, divatos öltönyben, mint ahogyan Rágó is, aki pár pillanat késéssel követte. – Ah, bűnös asszony, hát nem volt elég az esti öt numera – takarta el a szemét színészkedve az utóbbi. – Most meglakolsz összes fertelmes bűnödért! – Kikapta a sörösüveget Kiss kezéből, fenyegető mozdulatot tett vele a lány felé, aztán egy slukkra kiitta az egészet, végül artisztikusat böffentett.

- Tehettek egy szívességet – közölte velük Veruska, miközben Kiss öléből lezökkent a padlóra, s az ujjával kitörölte a tál aljáról a csokikrémet. – Majmok.

- Oké. Vagy elkészülsz semmi perc alatt, vagy itt felejtünk, és építhetsz hóembert ezzel a jópofa mukival – intett neki Badi.

Veruska azonnal bedobta a tálat a mosogatóba, és kiszaladt a konyhából. – Eszetekbe ne jusson itt hagyni, mert letépem a farkincátok – kiáltotta még vissza az emeleti szobákhoz vezető falépcsőről.

A férfiak egy ideig csendben nézték egymást, aztán Kiss új cigarettára gyújtott. Rágó két sört húzott elő a rekeszből Egyiket a másikkal nyitotta ki – látszott, hogy van gyakorlata benne –; az elsőt Kiss elé tette az asztalra, a másikat két kortyban lenyelte.

- Menj és szólj a kis barátnődnek, hogy ne két hétre csomagoljon – szólt neki Badi.

Rágó kiment a ház elé a kertbe.

- Most mind elmentek? – kérdezte Kiss.

- Nem – mondta Badi. – Kéti itthon marad, mert dolga van, de pezsgőbontásra mi is itt leszünk, nem kell aggódni.

Közelebb lépett Kisshez, szinte összeért az álluk.

- Figyelj, apa. Most aztán le ne pattanj nekem, mert Kéti azt fogja hinni, hogy én martalak el, és kikaparja a szemem.

- Dehogyan. Maradok – nyugtatta meg Kiss. Pont most ne maradnék, amikor végre leléptek – gondolta magában. – Amíg tart a muníció ... – intett a sörösrekeszek felé.

- Na, addig azért ne – vigyorgott Badi. – Van a pincében is pár rekesszel. Figyelj, egy dolgot azonban mondok. Ne nagyon éld bele magad Kétivel a romantikába, mert az ilyesmiben nem ismerek tréfát. Oké, egy kis osztálytalálkozó: Lombik tanárnő, Lapaj tanár úr, régi fényképek, oké. De aztán annyi ...

- Ugyan már – fintorgott Kiss. – Nézz rám. Így néz ki Casanova?

- Jó, jó, csak mondom – nézett rá komoran Badi. – Képzeld el, mennyivel pocsékabban néznél ki, ha kitépném a kezed, és a hátadba szúrnám ...

Kiss elképzelte. Elismerően bólintott.

- Figyelj – folytatta Badi, mert az volt az érzése, hogy Kiss még mindig nem veszi elég komolyan –, mi Kétivel sok mindenben átmentünk együtt, és ő nagyon jól tudja, hogy én makacs vagyok és kitartó. Ami az enyém, azt nem adom. Megjártam a kaptárt is, de csak a javamra vált, mert ott se hagytam el magam. És nem hagyom azt se, hogy valaki az ágyamba másszon, amíg én dolgozom, mint az állat, még az év utolsó napján is.

Kiss erre már nem tudott válaszolni, mert Veruska lerobogott a lépcsőn és Badi elindult kifelé. Rágó közben visszajött a házba. – Kétinek mondd meg, hogy Surbankóék ma hozzák a csomagot. Minden le van rendezve, csak vegye át. Egy pohár konyakot adhat nekik.

– Jó. Csomag, konyak – nem felejttem el – ígérte meg Kiss. – Kéz és lábtörést.

A konyhaablakon keresztül látta, hogy Veruska beszáll a kocsiba, a két férfi azonban még a szomszéd szobában pusmogott. – A parasztbútort nem visszük – kérdezte Rágó. – Nem, mert a becsületrend lovagja nem volt hajlandó megkérdezni, érdemes-e szaroznunk vele – ez Badi lefojtott hangja volt. – És mi lesz, ha a Surbiék túlságosan bepipulnak a múltkori balhé miatt? Tudod, hogy azóta a Kormos is levette őket, méghozzá becsületesen? – suttogta rekedten Rágó.

Kiss Badi válaszát már nem várta meg. Bekapcsolta a konyhaasztalon álló kis rádiót, és a sörösüveg után nyúlt.

Talán most az egyszer jobban tette volna, ha nem annyira szemérmes, és mégis odafigyel. Talán mégse fordulhatunk el illedelmesen, amikor a nyolcadik gyufával próbálkoznak, hogy ránk gyújtsák a kunyhót. Talán ... No, jó, mi tudjuk, hogy Kissnek akkor már csak pár órája volt hátra. Ő nem tudta.

Miután hallotta az induló kocsi zaját, egy üveg sörrel visszament a szobába és leült a kanapéra. Átfutott az agyán, hogy feloson Kétihez, és behízelgi magát mellé az ágyba, de aztán elhessegette a gondolatot, mert – valljuk be – gyáva volt, fáradt és szörnyen másnapos. Benyelt egy hosszabb kortyot, aztán végigdőlt a kanapén, és magára húzta a takarót. Utolsó három órájából is alvásra pazarolt el kettőt.

Kéti fél nyolc körül jött le a lépcsőn. Csinos volt és kipihent. Kosztümöt viselt, mert fél kilencre le kellett mennie a vonathoz Zsina nevű barátnőjéért, akit Kiss mellé szántak hölgytársaságnak. Erről Kiss nem tudott, és nem is tudta meg soha. Kéti meglepetésnek szánta.

Pár percig elmélyülten nézte a szoba homályában nyugtalan álmát alvó Kisst, aztán kiment a konyhába. Két kávét készített; az egyiket megitta – közben elszívott egy cigit –, s a konyhaablakon keresztül nézte a kivilágosodó, havas tájat, aztán a másik kávét bevitte Kissnek.

– Ma már másodszor mentik meg az életemet – hálálkodott a gyűrött arcú Kiss. – És hol van még a nap vége!

– Ennek a napnak csak holnap lesz vége, feltéve, hogy lassítasz egy kicsit a tempón – nevetett Kéti, és az ágy mellett heverő üres sörösüveget felrakta a dohányzóasztalra a kávéscsésze mellé. – Úgy bűzlesz, mint a Mester utcai pincekocsmá lejárata.

Kiss lehúzta maga mellé a kanapéra, aztán ledőlt, mint a bábu, és az asszony ölébe hajtotta a fejét. – Úgy emlékeztem, hogy nagyobbak a melleid – duruzsolta.

– Korpás a hajad, Don Juan – felelte erre Kéti, és megsimogatta a férfi fejét, de finoman elhárította a kezét, amikor az kigombolta a kosztüm alsó gombját. – Haragudtál rám nagyon?

– Nem is tudom – révedt el Kiss. – Azt hiszem, igen. Főleg első alkalommal, a Muskétásban, ott nagyon elkeseredtem, hogy nem jössz. Az már intő jel kellett volna legyen. Éreztem, hogy a várakozás, mint a viasz dermed meg a pofámon, már több sört se voltam képes inni; csak a felét ettem meg a Polpettinek, és csak ültem, és velem búsult az egész személyzetmert sejtették, hogy két törzsvendéget veszítenek egyszerre. Aztán vártalak a Galériában, s akkor már úgy tűnt ez lesz a főfoglalkozásom, hogy itt-ott csökönyösen várok rád, de azzal

vigasztaltam magam, hogy nekem ez hivatás, nem szakma, de ezen túl is komoly megfigyeléseket tettem, például, hogy a klasszikus tájképeken mindig balról fúj a szél, hogy a múlt századi modellek ugyanolyan szenvedélyesen borotválták magukat, mint most az úszók, és hogy a japán turistáknál mindig a nők viszik az útikönyvet és a férfiak a kamerát. Aztán észrevettem, hogy már nem gyűjtök szív alakú kavicsokat, nem fürdöm minden nap és nem írok versikéket. És a Galériában se voltam azóta se.

– Hiszed vagy sem, minden alkalommal úgy gondoltam, hogy elmegyek, de aztán mindig közbejött valami – hajtotta hátra a fejét sóhajtva Kéti. – Akkor már mindenáron el kellett kerülnöm otthonról, már nem bírtam ki anyuékkal. Két hónappal azután, hogy utoljára találkoztunk, hozzá is mentem az első férjemhez. Jó ember volt: rendes, unalmas kis ember, s én már azt hittem, hogy csendben, nyugalomban telik el az életem, amikor hirtelen meghalt. Ostoba üzemi baleset. Utána nagyon sokáig egyedül voltam, apuék nagyon rendesek voltak, segítettek, de én egyre rohadtabbúl éreztem magam, persze piáztam is rendesen. Már ott tartottam, hogy elsírtam magam, amikor séta közben – valahol Szentendrén – vasárnap délben meghallottam, hogy az egyik házban a családi ebédhez terítenek: csörög a tányér meg a kanalak, szól a rádió, az asszony szólongatja a férjét meg a gyerekeket: gyertek már, kihűl a leves! Na, képzeld el. Ott álltam egy idegen ház ablaka alatt és bögttem, mint egy csitri ... Azon a héten ismertem meg Badit.

– Kicsit nehéz pasi, de úgy láttam, jól kijöttek vele – udvariaskodott Kiss.

– Persze, jól kijövünk – bólogatott furcsa mosollyal Kéti. – Irtó rendes volt velem akkor. Gondoltam, na, egy nekem való, jó ember. Tényleg az is volt. Rendbe hozott. Legalább egy évig nem is volt semmi baj. Vagy csak én nem figyeltem oda minden részletre. Annyira akartam, hogy jó legyen, hogy figyelmen kívül hagytam mindent, ami nem tetszett. Tavaly aztán megpróbáltam itthagyni, de utánam jött és én visszajöttem vele.

– A szerelem mindent legyőz – nézett körül leplezetlen türelmetlenséggel Kiss. – Ha ide bejön egy tudatlan idegen, mondjuk mint én, biztosan azt gondolja, hogy hú, milyen marha jól mehet ezeknek: brazil bútor, kaja, pia, sztereo madárfütyty. Egy atléta kinézetű pali és egy remek, ragyogóan szép nő ...

– Szép nő? Aranyos vagy – mondta erre Kéti és egy pusztit nyomott Kiss borostás képére, aki rögtön megpróbált belecsókolni az asszony nyakába, de az azonnal vissza is húzódott, bár a kezét a férfi kezében hagyta.

– Sajnálom, hogy nem találkoztunk előbb – préselte ki magából Kiss.

– Hát persze ... Kéti pár pillanatig komolyan nézte a férfit, aztán kihúzta a kezét. Elfordult, felszaladt a kijárat ajtóhoz vezető pár lépcsőn, és leakasztotta a fogasról a bundáját. – Megyek, mert van egy kis dolgom. Húsz perc az egész. Addig egy kis önmérséklet; ki ne lödd magad nekem. Sietek vissza.

Kiss teljesen egyedül maradt a házban.

Kéti lekanyarodott a szűk erdei útról az állomásra vezető betonútra, s annyira elmerült Kiss körül csapongó gondolataiban, hogy észre se vette azt a két farmerruhás, fölfelé igyekvő férfit, akik mellett a két út találkozásánál hajtott el. Egyikükön katonaköpeny volt, a másikon hátizsák, s úgy néztek ki, mintha három hete egyfolytában vonaton aludtak volna.

– Kiss az asszony tréfás figyelmeztetése ellenére felkutatott magának egy üveg konyakot, aztán ide-oda ténfergett a szobában. A kazetták közt turkálva talált egy régi *Procol Harumot*, mindjárt be is nyomta a magnóba, s a zene éppen megszólalt, amikor a két férfi benyitott az

ajtón. Kiss riadtan fordult hátra a zajra, hiszen úgy tudta, hogy egyedül van, s most csodálkozva pislogott a férfiakra. – Jó napot.

A két férfi mereven nézte, nem viszonzták a köszönést. – Kiss? – kérdezte az egyik, miközben becsukta az ajtót.

– Kiss – bólintott Kiss Sándor. – De az a Kiss, aki, vagyis a Badi, az ... – kezdett magyarázkodni, de többre nem volt ideje. A köpenyes idegen rövid csövű géppisztolyt húzott elő a hóna alól, és kurta sorozatot lőtt Kiss Sándor mellébe. Vér fröccsent a hifi-toronyra és a kandalló fehér márványlapjára, amikor Kiss a padlóra zuhant.

A két idegen körüljárt a lakásban, de nem nyúltak semmihez. Egyikük próbaképpen belerúgott a földön fekvő férfi kezébe. – Kiss – mondta érzelem nélkül. A másik idegen kesztyűs kezével konyakot töltött Kiss poharába és megitta. Kérdőleg tekintett a társára, de az intett, hogy nem kér. Sietség nélkül kimentek, és nem húzták be maguk után az ajtót.

Hosszú szám volt, lassú, a „halványnál is fehérebb árnyék” című, Kiss ifjúkorabeli nagy sláger, s amikor véget ért, véget ért a szalag is, és a magnó kattanása után mély csendlett. A felélénkítő északi szél vékony hópermetet hordott be a nyitott ajtón.

– Nézd már, ez az együgyű teljesen kihűti a lakást – szólt vissza Kéti a mögötte toporgó fekete ballonba burkolódzó szőke asszonykának, amikor pár perccel később kiszálltak a kocsiból és elindultak befelé a házba. – Meglátod, nagyon kedves ember, szelíd szemű, okos. Tetszeni fog neked. Nyugi, tudom, mit beszélek. Most mindkettőtökre ráférne egy nagy szerelem. Sanyi! Sanyi, hol vagy – kiáltotta, amikor beléptek az ajtón. Szinte kézen fogva húzta maga után a széparcú, törékeny csontú szőke nőt. – Sanyi, hol a fenébe vagy? – kiáltotta még egyszer, de aztán észrevette a földön fekvő véres alakot.

Dermedten állt, s egy hang sem jött ki a torkán. A szőke nő utánalépett és ő is meglátta a földön fekvő Kisst.

– Ő az? – futott ki a kérdés a száján.

Kéti csak kisvártatva tudott bólintani.

– Boldog új évet! Boldog új évet! – sikította fülsüketítően a szőke nő, s aztán hisztérikusan nevetni kezdett.